

ISSN 1906-0793

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 ม.ค. – มิ.ย. 2562

บทบรรณาธิการ

พฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว
โชคธำรงค์ จงจอหอ 1

การประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 13
ลัดดาวัลย์ อยู่แสงทอง แววดา เตชาทวีวรรณ และ ศศิพิมล ประพินพงศกร

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 29
ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน กุลสินทร์ อภิรัตน์วรเดช บุรณจิตร แก้วศรีมล
ทชชยา วนะบวรเดชน์ กันยารวรรณ กำนัดสินธุ์ และ วรัญญา กิตติวงศ์วัฒนชัย

การตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศ 44
ห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย
แววดา เตชาทวีวรรณ

Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users 60
Jantima Kheokao Kanyarat Ubolwan Kitsanaporn Tipkanjanaraykha
and Unya Plodpluang

Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao's Route 77
Pramote Laolapha Kannika Sombun Weerayut Srihanoo and Indhus Sributta

บทวิจารณ์หนังสือ 87
Museums Without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes
สุภาณี เลิศจิระประเสริฐ

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ISSN 1906-0793

ผู้จัดพิมพ์	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในพระราชูปถัมภ์
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
บรรณาธิการ	ดร.มลิวัดย์ ประดิษฐ์ธีระ มหาวิทยาลัยรังสิต ดร. รุจเรชา วิทยาอุทพิกุล มหาวิทยาลัยมหิดล นางสาวปรียาพร ฤกษ์พันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สัจจันนท์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา เวชโอสถศักดา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์รพี ไพ่ ปรเมสมิทธิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กองบรรณาธิการนานาชาติ	Professor Dr. Anna Maria Tammara, University of Parma, Italy Professor Dr. Anne Goulding, Victoria University of Wellington, New Zealand Professor Dr. Chao-chen Chen, National Taiwan Normal University, Taiwan Professor Dr. Clara M. Chu, University of Illinois at Urban-Champaign, USA Professor Mitsuhiro Oda, Aoyama Gakuin University, Japan Professor Dr. Ross Harvey, Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT), Australia Professor Dr. Sam Oh, Sungkyunkwan University, Korea Professor Dr. Serap Kurbanoglu, Hacettepe University, Turkey
ผู้จัดการวารสาร	นางสาวสุจิตร์ สุภาพ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ 2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความก้าวหน้าทางการวิจัย ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์สู่ระดับสากล
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
สำนักงาน	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021 เว็บไซต์ http://tla.or.th
ค่าประเมินบทความ	สมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1,000 บาท บุคคลทั่วไป 2,000 บาท
เว็บไซต์วารสาร	https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ผ่านการรับรองคุณภาพและอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1
บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนซึ่งมิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ
และมีใช้ความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

ISSN 1906-0793

Publisher	Thai Library Association under the Royal Patronage
Consulting Editor	The TLA Executive Board
Editor-in-Chief	Dr. Malivan Praditteera, Rangsit University Dr. Ruchareka Wittayawuttikul, Mahidol University Miss Preeyaporn Rerkpinai, Chulalongkorn University
Editorial Board	Professor Dr. Chutima Sacchanand, Sukhothai Thammathirat Open University Associate Professor Dr. Kulthida Tuamsuk, Khon Kaen University Associate Professor Dr. Chantima Kaewkaew, Univ. of the Thai Chamber of Commerce Assistant Professor Dr. Chantana Wech-o-Sotsakda, Mahasarakham University Assistant Professor Dr. Pimrumpai Premsmith, Chulalongkorn University
International Editorial Board	Professor Dr. Anna Maria Tammara, University of Parma, Italy Professor Dr. Anne Goulding, Victoria University of Wellington, New Zealand Professor Dr. Chao-chen Chen, National Taiwan Normal University, Taiwan Professor Dr. Clara M. Chu, University of Illinois at Urban-Champaign, USA Professor Mitsuhiro Oda, Aoyama Gakuin University, Japan Professor Dr. Ross Harvey, Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT), Australia Professor Dr. Sam Oh, Sungkyunkwan University, Korea Professor Dr. Serap Kurbanoglu, Hacettepe University, Turkey
Journal Manager	Miss Suchit Suvaphab, Thai Library Association
Objectives	1. To publish the research publications in library and information science, information technology, and related fields. 2. To be a forum for sharing of knowledge, opinions and research advancements in Library and information science, information technology, and related fields. 3. To develop the quality and standard of Thai research works in library and information science to the international level.
Frequency	Bi-annually (January-June; July-December)
Office	Thai Library Association 1346 Arkarn Songkrua Road 5, Klongchan, Bangkok, Bangkok 10240 Tel. +66 2 724-9022-3 Fax. +660 2 734-9021 Website: http://tla.or.th
Article Charge	TLA Member 1,000 Baht, Non-member 2,000 Baht
Journal Website	https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

TLA Research Journal is indexed in the Thailand Citation Index Center (TCI) Database (Tier 1)

All articles submitted for publication will be reviewed by the academic reviewers

The editorial board and TLA claim no responsibility for the content or opinions expressed by
the authors of individual articles or columns in this journal

Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board

ISSN 1906-0793

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 ม.ค. – มิ.ย. 2562

บทบรรณาธิการ

พฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว 1
โชคธำรงค์ จงจอหอ

การประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 13
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ลัดดาวัลย์ อยู่แสงทอง แววดา เตชาทวีวรรณ และ ศศิพิมล ประพินพงศกร

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 29
ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน กุลสินทร์ อภิรัตน์วรเดช บุรณจิตร แก้วศรีมล
ทชชยา วณะบวรเดชน์ กันยารวรรณ กำเนิดสินธุ์ และ วรัญญา กิตติวงศ์วัฒนชัย

การตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศ 44
ห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย
แววดา เตชาทวีวรรณ

Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users 60
Jantima Kheokao Kanyarat Ubolwan Kitsanaporn Tipkanjanaraykha
and Unya Plodpluang

Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao's Route 77
Pramote Laolapha Kannika Sombun Weerayut Srihanoo and Indhus Sributta

บทวิจารณ์หนังสือ 87
Museums Without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes
สุภาณี เลิศจิระประเสริฐ

ISSN 1906-0793

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

Vol. 11 No. 2 Jan - Jun 2018

Editorial

Information Behavior of Indigenous Rice Philosopher Networks	1
Chokthumrong Chongchorhor	
Evaluation of Information Literacy Skills Among Undergraduate Students of Bunditpatanasilpa Institute	13
Laddawan Useangthong Wawta Techataweewan and Sasipimol Prapinongsakorn	
Development of Learning Source for Community Leaders to Support the Development in the 21st Century	29
Chollada Pongpattanayothin Kulsirin Aphiratvoradej Buranajit Kaewsrinmol Tachaya Wanabovorndej Kanyawan Kamnedsin and Waranya Kitiwongwattanachai	
Confirmation of the Success Evaluation Model of the Digital Library Information System Under the Universities	44
Wawta Techataweewan	
Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users	60
Jantima Kheokao Kanyarat Ubolwan Kitsanaporn Tipkanjanaraykha and Unya Plodpluang	
Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao's Route	77
Pramote Laolapha Kannika Sombun Weerayut Srihanoo and Indhus Sributta	
Book Review	87
Museums without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes	
Supanee Lertjiraprasert	

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (TLA Research Journal) ISSN 1906-0793 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับนี้ นับเป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562) พิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เว็บไซต์ https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research โดยดำเนินการผ่านระบบ Thai Journals Online (ThaiJO) ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Citation Index Centre: TCI) เป็นวารสารวิชาการที่ผ่านการรับรองคุณภาพจาก TCI ให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 1 และจะมุ่งมั่นจะพัฒนามาตรฐานเพื่อเข้ารับการพิจารณาคัดเลือกให้เข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) ต่อไป

บทความวิจัยที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก (peer review) และได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ได้แก่ 1) พฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว 2) การประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 3) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 4) การตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย 5) Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users 6) Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao's Route และบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง Museums Without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพของวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ให้ก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อใช้เป็นเวทีสำหรับการนำเสนอผลงานและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาบุคลากรวิชาชีพ ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ วิชาการและวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อความก้าวหน้าของสังคมไทยและภูมิภาคอาเซียนสืบไป

ดร.มลิวลย์ ประดิษฐ์ธีระ

ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

บรรณาธิการ

พฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว

โชคธำรงค์ จงจอหอ¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว โดยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ความต้องการสารสนเทศ (2) การแสวงหาสารสนเทศ และ (3) การใช้สารสนเทศ รวมถึงปัญหาอุปสรรคของการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว 11 ราย เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับเทคนิคการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ และการฝึกอบรมจากทางราชการมากที่สุด (2) การแสวงหาสารสนเทศส่วนใหญ่เลือกจากแหล่งบุคคล คือ ตัวปราชญ์ชาวบ้าน โดยมาฝึกฝนด้วยตนเองที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนชาวนา จากนั้นจึงขอร่วมเป็นเครือข่ายสมาชิกและใช้โทรศัพท์หรือแอปพลิเคชันไลน์เพื่อสอบถามข้อมูลที่ต้องการโดยตรง (3) การใช้สารสนเทศ สอดคล้องกับการทำงานตามบทบาทหน้าที่และภาระงานของปราชญ์ชาวบ้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพทำนา ด้านการเป็นวิทยากรผู้รู้ และด้านการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้กับชุมชน

คำสำคัญ: พฤติกรรมสารสนเทศ; เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร อีเมล chokthumrong@gmail.com

Information Behavior of Indigenous Rice Philosopher Networks

Chokthumrong Chongchorhor ¹

Abstract

This qualitative study aimed to study the information behavior of Indigenous Rice Philosopher Networks in three dimensions: (1) Information needs (2) Information seeking (3) Information use, including problems and obstacles of the access and the use of information. Data were collected by in-depth interviews from 11 Thai indigenous rice philosophers selected by purposive sampling. Data was analyzed by the inductive analysis. The results showed that (1) They mostly needed information about successful techniques on organic rice cultivation, and information about the government training schedules on farming. (2) Most information resource was from the personal one by practicing themselves at the Farmer Community Learning Center, then joining as a membership of rice farming networks. They used their phone to ask for their needed information directly or via LINE application to the resource person. (3) They used information in accordance with their work roles in 3 main jobs responsibility: cultivating rice farming, being the rice farming expert, and being the spiritual leadership for their community.

Keywords: Information Behavior, Indigenous Rice Philosopher Networks

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University. Email: chokthumrong@gmail.com

บทนำ

ข้าวเป็นพืชที่สำคัญของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง (The Rice Department, 2018) เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นฐานมาจากการปลูกข้าว จึงมีพัฒนาการของความรู้พื้นบ้านด้านข้าวมายาวนานโดยอาศัยความรู้ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท (Tai) ผสมผสานกับภูมิปัญญาทางการเกษตรในแถบสุวรรณภูมิ ทำให้ชาวนาไทยค้นพบวิธีการผลิตข้าวที่ใช้แรงงานน้อยมาก เริ่มตั้งแต่การที่เมล็ดข้าวที่หว่านลงในพื้นดินที่เปียกชื้นและงอกเป็นต้นข้าว และเมื่อเวลาผ่านไปได้มีการสร้างคันนาเพื่อกักน้ำทำให้ได้ผลผลิตแน่นอนขึ้น และได้มีการใช้ควายพื้นบ้านเดินเหยียบย่ำดินเพื่อลดการซึมผ่านของน้ำ และต่อมาได้ใช้ควายช่วยไถนา แม้แต่มูลควายที่ถ่ายลงในนาอันถือว่าเป็นปุ๋ยบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ กลายเป็นระบบการปลูกข้าวในที่ลุ่มซึ่งผสมผสานการปลูกข้าวแบบไถหว่านร่วมกับการเลี้ยงปลาและปลูกมะพร้าว จนในศตวรรษที่ 13 จึงได้แพร่กระจายจนเป็นภูมิปัญญาข้าว (Indigenous rice culture knowledge) ไปทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Falvey, 2005)

อย่างไรก็ตาม บุคคลที่เป็นผู้สั่งสมสืบทอดความรู้พื้นบ้านด้านข้าวต่อกันมาแบบรุ่นต่อรุ่น จนองค์ความรู้ได้ส่งผ่านมาจนถึงตัวปราชญ์ชาวนาบ้านด้านข้าว (Indigenous Rice Philosopher) ซึ่งท่านเหล่านี้ได้เรียนรู้ผ่านการลองผิดลองถูก การปรับปรุง และการดัดแปลงภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น จนผลลัพธ์จากการแก้ปัญหาในไร่นาเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวนาที่อยู่ใกล้เคียงแล้ว ย่อมเกิดกระบวนการเรียนรู้จากผู้ที่ทรงภูมิปัญญาเพื่อให้ชาวนาสามารถเพาะปลูกข้าวได้ผลดี จนเกิดความสนิทสนมผูกพันกันและก่อตัวกลายเป็นเครือข่ายปราชญ์ชาวนาบ้านด้านข้าว (Indigenous Rice Philosopher Networks) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นรูปแบบพฤติกรรมสารสนเทศของผู้นำชุมชนชาวนาไทยที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยให้ลุ่มลึก ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยุคดิจิทัลย่อมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้นำชุมชนชาวนาไทยทั้งในแง่ความต้องการ การแสวงหา และการใช้ ด้วยเหตุนี้หากผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวนาบ้านด้านข้าวและบริบทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าว ย่อมจะเป็นประโยชน์ในการออกแบบหรือพัฒนาบริการสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวนาบ้านด้านข้าวในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นโจทย์วิจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยให้กลายเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืน หรือ Thailand 4.0 เนื่องจากในกระบวนการเรียนรู้ สังคม และสืบทอดพร้อมทั้งบูรณาการสารสนเทศและความรู้สมัยใหม่กับสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านข้าวต้องใช้สารสนเทศเพื่อตัดสินใจและขับเคลื่อนเครือข่ายชาวนาในแต่ละพื้นที่ให้ดำเนินงานไปตามแนวทางการพัฒนาที่สร้างสรรค์ขึ้น นอกจากนี้เครือข่ายปราชญ์ชาวนาบ้านด้านข้าว ยังถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศไทยจากฐานราก ซึ่งช่วยให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และหนุนเสริมให้เยาวชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเอง รวมทั้งช่วยสะท้อนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเห็นถึงแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นความรู้ดั้งเดิมของชุมชน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งสามารถขับเคลื่อนงานคู่ขนานกันไประหว่างฐานความรู้สมัยใหม่และฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจในพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวนาบ้านด้านข้าว

จึงเป็นการอธิบายบริบทพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทยที่สมดุล เพราะใช้หลักการพัฒนามาตรฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าว อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ซึ่งมีประเด็นวิจัยย่อย 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ความต้องการสารสนเทศ (2) การแสวงหาสารสนเทศ และ (3) การใช้สารสนเทศ และปัญหาอุปสรรคในการใช้และเข้าถึงสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษากิจกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยแบบเฉพาะเจาะจงจาก 4 ภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งมีจังหวัดที่ถูกเลือกจำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดน่าน (ตัวแทนภาคเหนือ) จังหวัดสุพรรณบุรี (ตัวแทนภาคกลาง) จังหวัดจันทบุรี (ตัวแทนภาคตะวันออก) และจังหวัดร้อยเอ็ด (ตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) โดยจังหวัดเหล่านี้เป็นจังหวัดที่มีปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวอาศัยอยู่ และยินดีเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นสมาชิกของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวในประเทศไทย ได้จำนวนทั้งสิ้น 11 ราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

พฤติกรรมสารสนเทศ เป็นพฤติกรรมทั้งมวลของมนุษย์ที่เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ และพฤติกรรมใช้สารสนเทศ รวมถึงการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยอาศัยอยู่ในรูปการสื่อสารแบบเผชิญหน้า และการได้รับสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ (Wilson, 2000) พฤติกรรมสารสนเทศช่วยให้เห็นขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ในการแสวงหาสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงบริบททางสารสนเทศที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน (Savolainen, 2007) พฤติกรรมสารสนเทศเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือมีคำถามที่ต้องการคำตอบ แต่พบว่าสารสนเทศหรือความรู้ที่ตนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาหรือตอบคำถาม (Cheunwattana, 2002) ตัวแบบพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของ Leckie, Pettigrew, & Sylvain (1996) ได้แสดงพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของบุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ โดยแต่ละบุคคลย่อมมีความต้องการสารสนเทศตามบทบาทหน้าที่ของตนเองจนทำให้เกิดพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศขึ้นตามอาชีพการงานที่แต่ละคนรับผิดชอบ ในขณะที่ทฤษฎีพฤติกรรมสารสนเทศของ Willson (2000) ที่ครอบคลุมกิจกรรมการค้นหามาตรานสนเทศ และการใช้สารสนเทศ โดยกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นจากความต้องการสารสนเทศ ซึ่งนำมาสู่กรอบแนวคิดของงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) ลักษณะความต้องการและการใช้สารสนเทศ เป็นการศึกษาเพื่อหาลักษณะความต้องการและการใช้สารสนเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการใช้ ความต้องการและการใช้สารสนเทศในด้านลักษณะเนื้อหา ในด้านรูปแบบ และในด้านความทันสมัยของสารสนเทศว่าเป็นอย่างไร (2) การแสวงหาสารสนเทศ เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึง

แหล่งสารสนเทศที่ผู้ประกอบการใช้ว่ามีแหล่งใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นแหล่งบุคคล แหล่งสถาบัน แหล่งสื่อมวลชน แหล่งอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงวิธีการที่แต่ละบุคคลใช้เพื่อการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเหล่านั้นด้วย และ (3) การใช้สารสนเทศ และปัญหาอุปสรรคในการใช้และเข้าถึงสารสนเทศ คือ การศึกษาถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้งานระหว่างการเข้าถึงสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศที่ได้มา โดยแบ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านลักษณะสารสนเทศ และมิติด้านปัญหาของผู้ใช้เอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข่าว ในพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็นจังหวัดที่มีภูมิปัญญาชาวไทยที่โดดเด่น การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาใช้หลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา จำนวน 3 ด้าน คือ 1) เป็นพื้นที่ที่มีปราชญ์ชาวบ้านด้านข่าว ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับชาติ 2) เป็นพื้นที่ที่นักวิชาการเคยใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวไทย และ 3) เป็นพื้นที่ที่จัดการเรียนการสอนหรือฝึกอบรมให้กับชาวนาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถคัดเลือกพื้นที่วิจัยซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เริ่มต้นจากการศึกษาประวัติเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข่าวในจังหวัดต่างๆ และทำการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ จากนั้นจึงเริ่มประสานงานขอลงพื้นที่และแนะนำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ทราบถึงกรอบแนวคิดของพฤติกรรมสารสนเทศ แล้วจึงดำเนินการสัมภาษณ์โดยมีเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview guide) ที่ผู้วิจัยอาศัยเป็นแนวในการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ประเด็นสำคัญ คือ 1) สภาพทั่วไปของผู้ใช้สารสนเทศ 2) ความต้องการและการใช้สารสนเทศ 3) การแสวงหาสารสนเทศ และ 4) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศและการเข้าถึงสารสนเทศ หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบอกต่อ (Snow ball sampling technique) โดยขอความอนุเคราะห์จากเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข่าวในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ช่วยแนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านอื่นๆ ต่อไป พร้อมทั้งใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งดำเนินการโดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากแหล่งเหล่านี้สอดคล้องตรงกันแล้วทำการจดบันทึกข้อมูลเหล่านั้นไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ควบคู่กับการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อความครบถ้วน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Chantawanich, 2008) โดยผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2557 จนในที่สุดสามารถสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปจนกระทั่งได้ข้อมูลบรรลุถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical saturation) กล่าวคือ แม้จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ท่านต่อไป ข้อมูลที่ได้ก็จะเป็นแบบเดิมซึ่งเป็นคำตอบที่ซ้ำๆ กัน และไม่มีประเด็นใหม่แล้ว ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บข้อมูลลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข่าว จำนวน 11 คน ประกอบด้วย (1) อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นตัวแทนภาคเหนือ จำนวน 3 คน (2) อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 คน (3) อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นตัวแทนภาคกลาง จำนวน 3 คน และ (4) อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็น

ตัวแทนภาคตะวันออก จำนวน 2 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย (Qualitative description)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ในจังหวัดน่าน จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้ตอบรับการสัมภาษณ์ จำนวน 11 ราย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา โดยอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชนบทหรือต่างอำเภอซึ่งตั้งอยู่ห่างไกลออกไปจากตัวเมือง สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 คน สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 คน และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านี้ประกอบอาชีพทำนามากที่สุด รองลงมาเป็นอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาข้าวไทย เช่น การค้าขายเมล็ดพันธุ์ข้าว การรับเป็นวิทยากรกระบวนการ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ไร่นาสวนผสมของตน นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านี้ล้วนเคยมีประสบการณ์ในอาชีพการทำนาเป็นระยะเวลาประมาณ 15-20 ปี สำหรับประสบการณ์ในการใช้สารสนเทศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้รับสารสนเทศจากระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน สารสนเทศที่ได้ส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์ในการใช้สารสนเทศผ่านชานาซึ่งเป็นเพื่อนร่วมอาชีพ และผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตรฝึกอบรมของโรงเรียนชานา เช่น การใช้จุลินทรีย์เพื่อกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าว เป็นต้น และหนึ่งในผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนี้ระบุว่าเคยมีประสบการณ์เป็นอาจารย์พิเศษ โดยได้รับเชิญให้ไปถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาข้าวไทยที่ตนเองเชี่ยวชาญให้แก่พี่น้องชานาหรือนิสิตนักศึกษาที่สนใจได้เรียนรู้ เช่น การผลิตฮอร์โมนจากกล้วยเพื่อเพิ่มผลผลิตในนาข้าว ภูมิปัญญาในการทำน้ำส้มควันไม้เพื่อไล่แมลงและศัตรูข้าว เป็นต้น

1.2 บริบทของชุมชนชานาในแต่ละภูมิภาค

(1) ภาคเหนือ ณ อำเภอปอเกือ จังหวัดน่าน สภาพพื้นที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสูงสลับกับที่ราบริมตอภูเขา ทำให้พื้นที่ที่มีความลาดชันเมื่อฝนตกจึงไม่ค่อยมีน้ำขังในพื้นที่นา ดังนั้น ชานาแถบนี้จึงใช้วิธีการเพาะปลูกข้าวที่เป็นเอกลักษณ์เรียกว่า “การทำข้าวไร่” ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวไร่ประมาณ 7,000 ไร่ โดยมากนิยมปลูกข้าวเหนียวสายพันธุ์ท้องถิ่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวจะทำในระหว่างเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน สำหรับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น อาทิ ประเพณีปลูกแขก ประเพณีกินดอกแดง พบว่ามีรากฐานมาจากความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะซึ่งนับถือผีบรรพบุรุษ ร่วมกับการนับถือศาสนาคริสต์ และพระพุทธศาสนา

(2) ภาคกลาง ณ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่เป็นนาข้าวประมาณ 200,000 ไร่ สภาพพื้นที่ในอำเภอบางปลาม้ามีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม และมักมีฝนตกชุกติดต่อกันเป็นเวลานานหลายวัน ส่งผลให้น้ำท่วมขังอยู่เป็นเวลานาน ตั้งแต่ช่วงเดือนกันยายน-ธันวาคมของทุกปี ชานาจึงทำการปลูกข้าวขึ้นน้ำและโดยมากนิยมปลูกข้าวเจ้า ส่วนการทำนาได้อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติควบคู่กับระบบชลประทาน ชานาในอำเภอบางปลาม้าจึงทำได้ทั้งนาปีและนาปรัง ส่วนการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีจะทำในระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม ในส่วนของข้าวนาปรังจะออกรวงตามอายุซึ่งจะทำการเก็บเกี่ยวในช่วงที่มีอายุครบประมาณ 3-4

เดือน ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่ายังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว การทำขวัญข้าว และยังได้ผสมผสานกับวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น ระบบหลงจู๊ ระบบกงสี เป็นต้น

(3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่นาข้าวประมาณ 110,000 ไร่ สภาพของพื้นที่นาส่วนใหญ่เป็นนาลุ่ม การทำนาอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ คือ น้ำฝน น้ำในแม่น้ำชี รวมถึงน้ำจากอ่างเก็บน้ำรัชชชัย ข้าวที่นิยมปลูกเป็นข้าวเจ้าอายุเบาซึ่งปลูกเพื่อขายเป็นหลัก ส่วนข้าวเหนียวจะปลูกไว้รับประทานเอง ชุดดินของอำเภอธวัชบุรีเป็นดินร่วนปนทรายและในบางพื้นที่เป็นดินเค็ม ชาวนาในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีปัญหาในการเพาะปลูกข้าวโดยใช้หญ้าแฝกเพื่อฟื้นฟูปฐาอาหารในดิน อีกทั้งยังมีการทำไร่นาสวนผสมเพื่อลดความเสี่ยงในการผลิตข้าวหอมมะลิขายเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้การเก็บเกี่ยวข้าวนาปีในอำเภอธวัชบุรีจะเริ่มทำในระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม สำหรับวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่าชาวนาในอำเภอธวัชบุรีมีรากฐานวัฒนธรรมมาจากประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ การบูชาผีบรรพบุรุษ การบูชาผีแฮกนา และการบูชาพญาแถน ร่วมกับการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท

(4) ภาคตะวันออก ณ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สภาพพื้นที่นาข้าวเป็นที่ราบริมเขาสอยดาวซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่ และมีแหล่งน้ำ ได้แก่ คลองทรายขาว คลองปะตง และคลองพระสะทึง ชาวนาแถบนี้โดยมากใช้น้ำฝนในการทำนาและนิยมปลูกข้าวเหนียวนาปีเนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนน้อย รวมทั้งชุมชนชาวนาเดิมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวซึ่งอพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง เมื่อเข้ามาทำนาปลูกข้าวในพื้นที่จึงมีการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรกับกลุ่มชาวไทยถิ่นซึ่งเป็นเกษตรกรชาวสวนผลไม้ และในบางครั้งมีการจ้างแรงงานที่เป็นเกษตรกรชาวกัมพูชา ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวนาในอำเภอสอยดาวมีลักษณะผสมผสานกัน ส่วนการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวจะทำในระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม

1.3 บทบาทหน้าที่และภาระงานของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพทำนา ด้านการเป็นวิทยากรผู้รู้ และด้านการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้ชุมชน รายละเอียด ดังนี้

(1) ด้านการประกอบอาชีพทำนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดต้องทำนาปลูกข้าวเป็นงานหลัก การทำนาปรังจะไม่มีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ แต่การทำนาปีนั้นจะต้องคำนึงถึงเรื่องน้ำเป็นหลัก เพราะหากฝนตกน้อย หรือฝนมาช้ากว่าปกติ ทำให้การเพาะปลูกข้าวล่าช้าออกไป ชาวนาสามารถเพาะปลูกข้าวได้เพียงรอบเดียว โดยปลูกมากในเดือนกรกฎาคม และบางรายเลื่อนมาปลูกในเดือนสิงหาคม หากปลูกช้ากว่านี้จะไม่สามารถเพาะปลูกข้าวได้แล้ว ต้องปล่อยทิ้งแปลงนาให้ว่าง หรืออาจปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชที่ต้องการใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง เป็นต้น เพราะหากฝืนปลูกข้าวก็จะต้องเสี่ยงกับการระบาดของศัตรูพืช

(2) ด้านการเป็นวิทยากรผู้รู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ยังรับหน้าที่เป็นครูภูมิปัญญาซึ่งได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำนาอินทรีย์ และคอยเตือนภัยต่างๆ ให้กับสมาชิกในเครือข่ายฯ บางครั้งต้องออกไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการเกษตร และอาจต้องรับหน้าที่เป็นวิทยากรหรืออาจารย์พิเศษเพื่อบรรยายให้ความรู้แก่คนนอกพื้นที่ในต่างจังหวัดด้วย อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังต้องศึกษาสภาวะตลาดสินค้าการเกษตร โดยเฉพาะผลผลิตข้าวของโลกที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกปี โดยเฉพาะข้าวจากกัมพูชา พม่า และเวียดนามซึ่งมีผลผลิตสูงมากจนทำให้ราคาข้าวตกต่ำลง ดังนั้น ในฐานะหัวหน้าเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว จึงต้องหาข่าวสารเหล่านี้ไว้เพื่อเตรียมรับมือหรือปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามที่ตลาดต้องการ เช่น การขายข้าวกล้องอินทรีย์ส่งตรงถึงผู้บริโภค หรือเน้นการขายเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ซึ่งมีราคาที่สูงกว่า เป็นต้น

(3) ด้านการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้กับชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเฉพาะที่เป็นหัวหน้าเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว จะเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกและคอยเชื่อมโยงจิตวิญญาณของธรรมชาติให้กลายเป็นพลังเพื่อขับเคลื่อนงานผ่านทางพิธีกรรม เช่น “พิธีทำขวัญข้าว” ของภาคกลางเพื่อบวงสรวงพระแม่โพสพให้มาสถิตย์อยู่ในแปลงนา “พิธีนาตาแฮก” ของภาคอีสาน ที่เป็นพิธีกรรมเลี้ยงเทพยดาอารักษ์ประจำแปลงนาก่อนเริ่มลงมือเพาะปลูกข้าวในรอบปี “ประเพณีเอามือ” ของชาวนาภาคเหนือ ซึ่งเป็นการจัดสรรแรงงานให้ช่วยเหลือกันในหมู่ชาวนา “พิธีรวบข้าว” ของชาวนาภาคใต้และภาคตะวันออก ซึ่งเป็นขั้นตอนการเก็บเกี่ยวข้าวที่ปลอดภัยและมีเอกลักษณ์ทั้งดงาม เป็นต้น พิธีกรรมเหล่านี้มีผลต่อจิตใจของชาวนาเพราะช่วยให้เกิดความความสามัคคี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องแสดงบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำหรือมีส่วนสำคัญในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับตนเองและเหล่าสมาชิกชุมชนชาวนาในเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว

2. พฤติกรรมสารสนเทศ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ประกอบด้วย ความต้องการสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความต้องการสารสนเทศ พบว่า เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศเพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับข้าวที่ใช้ได้ผลดีในพื้นที่อื่นๆ หรือมีความสำเร็จที่โดดเด่น เช่น การกำจัดหนอนและเพลี้ยไฟในแปลงนาโดยใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่ด้วยฮอร์โมนจากธรรมชาติ เป็นต้น รวมทั้งใช้เพื่อติดตามการฝึกอบรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาข้าวจากทางราชการเพื่อนำมาถ่ายทอดต่อในศูนย์การเรียนรู้ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำนาอินทรีย์แบบลดต้นทุน เป็นต้น สำหรับผลการวิจัยด้านความต้องการสารสนเทศ พบว่า เนื้อหาสารสนเทศที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องการมากที่สุด คือ “วิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ” รองลงมา ได้แก่ “การเพิ่มผลผลิตในนาข้าว” “การพัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นเมือง” “การแปรรูปข้าว” และ “การประกอบพิธีกรรมของชาวนา” ตามลำดับ

2.2 การแสวงหาสารสนเทศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านแสวงหาสารสนเทศด้วยตนเองโดยใช้การโทรศัพท์สอบถามหรือตั้งคำถามในกลุ่มไลน์ (LINE Application) เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวช่วยแนะนำแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด และบางส่วนได้ขอให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือขอให้ญาติและเพื่อนที่สามารถใช้ระบบสารสนเทศได้ช่วยทำการค้นคืนให้ สำหรับการกำหนดคำค้น พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกำหนดคำค้นจากชื่อเรื่องของเอกสาร คู่มือ หรือ ตำรา เช่น “คู่มือชาวนาอาสา” “คู่มือชาวนาชั้นนำ” “การจัดการธาตุอาหารพืช” “ชาวนามืออาชีพ” เป็นต้น ในบางครั้งยังเปลี่ยนไปใช้คำสำคัญที่สัมพันธ์กับเรื่องที่สนใจ เช่น “ฮอร์โมนจากน้ำหมักเศษปลา” “การตัดใบข้าวเพื่อเพิ่มผลผลิต” “การทำน้ำส้มควันไม้ไล่แมลงและศัตรูข้าว” เป็นต้น นอกจากนี้ยังกำหนดวลีที่คุ้นเคย เช่น “การหมักฟาง” “การเลี้ยงปลาในนาข้าว” “ตัวห้ำตัวเบียน” เป็นต้น สำหรับวิธีประเมินสารสนเทศที่ได้มาโดยส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ พิจารณาว่าชื่อเรื่องตรงกับประเด็นที่ต้องการ พิจารณาจากบทคัดย่อและบทสรุปของเรื่องว่าตรงกับที่ต้องการ ให้ความสำคัญกับความรู้หรือคู่มือของวิทยากรโดยไม่เน้นเอกสารที่ทันสมัยมากนัก หากเป็นเอกสารของทางราชการเน้นรายการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ล่าสุดก่อน และหากพบว่าเจ้าของผลงานเป็นปราชญ์ชาวบ้านจะพิจารณาเป็นพิเศษ รวมทั้งให้ความสำคัญกับเอกสารจากองค์กรที่ผลิตสิ่งพิมพ์ซึ่งได้ทำวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาข้าวมาอย่างต่อเนื่อง

2.3 การใช้สารสนเทศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศทุกวัน จำนวน 8 คน รองลงมาใช้สารสนเทศ 3-4 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 3 คน โดยส่วนใหญ่ได้รับสารสนเทศจากกลุ่มไลน์ (LINE Application) ของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ซึ่งให้สารสนเทศที่หลากหลาย เช่น ไฟล์เสียงที่บันทึกคำแนะนำในการแปรรูปผลผลิตข้าว ภาพถ่ายศัตรูข้าว ภาพเคลื่อนไหวที่แสดงวิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ไฟล์คำสั่งหรือประกาศของทางราชการที่สำคัญ เป็นต้น รองลงมาใช้สารสนเทศจากเอกสารประกอบการบรรยายและฝึกอบรมที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ของทางราชการและจากโรงเรียนชาวนาในพื้นที่ใกล้เคียง และให้ความสำคัญกับสารสนเทศจากเว็บไซต์/อินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด ทั้งนี้การใช้สารสนเทศแม้จะมีลักษณะเป็นสารสนเทศดิจิทัล แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่าต้องเป็นการแบ่งปันสารสนเทศที่มาจากแหล่งบุคคล คือ หัวหน้าเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคุ้นเคยจึงจะนำสารสนเทศไปใช้จริงและได้ประเมินแหล่งสารสนเทศโดยมุ่งเน้นเนื้อหาที่ตรงกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องการแก้ไขมากที่สุด

3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาในการค้นคืนและเข้าถึงสารสนเทศ ผลการศึกษา พบว่า เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ประสบปัญหาในการใช้คำค้นมากที่สุด กล่าวคือ คำค้นที่ใช้กับผลที่ค้นคืนออกมาได้ยังขาดการเชื่อมโยงกับข้อมูลสมุนไพรรพพื้นบ้านที่ชาวนานิยมใช้ทดแทนสารเคมีเพื่อลดต้นทุนและลดความเสี่ยงต่ออาการเจ็บป่วยหรือลดปัญหาสารพิษตกค้างไปยังผู้บริโภค นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้และโรงเรียนชาวนายังมีสารสนเทศภูมิปัญญาข้าวที่มีคุณค่าเป็นจำนวนมาก แต่ขาดการสนับสนุนให้มีระบบการจัดการที่ดีหรือขาดการสนับสนุนเครื่องมือช่วยค้น รวมทั้งขาดการทำวิจัยร่วมกันเพื่อนำสารสนเทศภูมิปัญญาข้าวไทยในแต่ละพื้นที่มาปรับใช้ในวงกว้าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังเห็นว่าผู้ที่นำสารสนเทศไปใช้ควรลงพื้นที่เพื่อฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะสารสนเทศภูมิปัญญาข้าวไทยมีรายละเอียดที่ซับซ้อนมากเกินกว่าที่จะสืบค้นได้ในเว็บไซต์

3.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเครื่องมือค้นคืนสารสนเทศ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการการเชื่อมโยงแหล่งสารสนเทศภูมิปัญญาข้าวไทย มากที่สุด จำนวน 5 คน รองลงมาเป็น การแสดงผลการค้นคืนสารสนเทศที่เป็นคลิปขั้นตอนการเพาะปลูกข้าวซึ่งสะดวกต่อการรับ-ส่งในกลุ่มไลน์ จำนวน 4 คน และการกำหนดคำค้นด้วยภาษาถิ่น จำนวน 2 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเครื่องมือค้นคืนสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว สรุปได้ว่าในการกำหนดคำค้นควรแสดงคำค้นที่เป็นภาษาถิ่นเพื่อสื่อความหมายให้ตรงกับบริบทของชุมชนชาวนาแต่ละแห่งและเพื่อช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาข้าวจากบรรพบุรุษเอาไว้ นอกจากนี้ควรออกแบบบริการสารสนเทศให้สะดวกต่อการนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้หรือเวทีชาวบ้าน ในด้านการเชื่อมโยงแหล่งความรู้ควรเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชาวนาจัดขึ้น โดยเฉพาะเนื้อหาสารสนเทศในเชิงปฏิบัติที่เป็นภาษาท้องถิ่น เช่น การปลูกข้าวแบบใช้น้ำน้อย เป็นต้น ซึ่งในกรณีนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่าควรจัดกลุ่มด้วยภาษาถิ่นที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน

อภิปรายผล

1. ความต้องการสารสนเทศ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในด้านความต้องการสารสนเทศซึ่งเชื่อมโยงกับสถานภาพ/อาชีพ กล่าวคือ ใช้เพื่อติดตามข่าวการเกษตรโดยเฉพาะเนื้อหาภูมิ

ปัญญาชาวไทยที่ใช้ได้ผลดีในพื้นที่อื่นเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่นาของตน รองลงมาเป็นการใช้เพื่อติดตามการฝึกอบรมจากทางราชการเพื่อนำมาถ่ายทอดต่อในศูนย์การเรียนรู้ และใช้ตามบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับตนเอง และเพื่อสมาชิกชาวนาในเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ตามลำดับ สอดคล้องกับ Suebsonthi (1987) ที่พบว่า เกษตรกรต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับโรคพืช การป้องกันและการบำรุงรักษาพืช ราคาปัจจัยทางการเกษตร วิธีการคัดเลือกพันธุ์พืช การใช้ยาฆ่าแมลง การปราบวัชพืช เป็นต้น และตรงกับ Loungmanee (2002) ที่พบว่าเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอีสานใช้สารสนเทศเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการฟื้นฟูวิถีชีวิตและประเพณีดั้งเดิมในชุมชนเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพันธุ์พืชพื้นเมืองอย่างยั่งยืน

2. การแสวงหาสารสนเทศ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้กลุ่มไลน์ (LINE Application) เป็นช่องทางในการแสวงหาสารสนเทศ โดยเฉพาะการรับส่งไฟล์เสียงที่บันทึกคำแนะนำในการเพาะปลูกข้าว หรือรับส่งไฟล์เอกสารที่ได้จากศูนย์เรียนรู้และจากโรงเรียนชาวนาในพื้นที่ใกล้เคียง โดยต้องเป็นสารสนเทศจากหัวหน้าเครือข่ายฯ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคุ้นเคยจึงจะนำสารสนเทศไปใช้จริง และการประเมินแหล่งสารสนเทศได้มุ่งเน้นไปยังเนื้อหาที่ตรงกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องการแก้ไขมากที่สุด ซึ่งตรงกับ Seenuankaew (2013) ที่พบว่าเกษตรกรสื่อสารสารสนเทศผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อขอคำแนะนำโดยตรงไปยังผู้นำชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรดีเด่น ญาติพี่น้อง และกลุ่มสมาชิกเพื่อปรึกษาหารือในกระบวนการผลิตและสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้าเกษตรเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว Wilson (1999) อธิบายว่าเกิดจากบริบทความต้องการของผู้ใช้ที่มีทั้งปัจจัยพื้นฐานด้านอาชีพหรือบทบาทหน้าที่และปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ภูมิหลัง และแรงจูงใจ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญล้วนมีประสบการณ์ตรงกันในการใช้สารสนเทศจากเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว เพื่อแก้ไขปัญหาในแปลงนาอย่างได้ผล ดังนั้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรจึงควรเชื่อมโยงกับหัวหน้าเครือข่ายฯ เป็นอันดับแรก

3. การใช้สารสนเทศ

3.1 การที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังคงประสบปัญหาที่ระบุว่าเนื้อหาที่ค้นคืนได้บางส่วนเป็นภาษาไทยถิ่นซึ่งมีคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่คุ้นเคยหรืออาจไม่ทราบความหมายที่แท้จริง เช่น “การเยี่ยนา หมายถึง การทำนาของชาวนาในภาคเหนือ” “ข้าวคำผาย หมายถึง ข้าวที่ปลูกในนาที่มีน้ำขังเป็นเวลานาน” เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังต้องการชุดคำศัพท์ในแง่วัฒนธรรมข้าว โดยเฉพาะคติความเชื่อ พิธีกรรม และแนวปฏิบัติทางการเกษตรซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นและคำศัพท์เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สอดคล้องกับ Srichai (2013) ที่พบว่าผู้ใช้บริการประสบปัญหาในการเข้าถึงสารสนเทศเพราะจากขาดทักษะทางภาษา และ Puttichaikul (2016) ที่พบว่าผู้ใช้บริการประสบปัญหาในการเข้าถึงสารสนเทศเพราะขาดความสามารถในการสร้างคำค้นที่ตรงกับเอกสารที่ต้องการ ซึ่ง Wilson (1999) อธิบายว่าพื้นเพความรู้และทักษะทางภาษาของผู้ใช้สารสนเทศเป็นลักษณะส่วนบุคคล (Personal characteristic) ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้นคืนสารสนเทศได้

3.2 ผลการวิจัยชี้ว่าการเชื่อมโยงแหล่งสารสนเทศภูมิปัญญาชาวไทยให้เข้ากับกิจกรรมเวทีชาวนาเป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องการมากที่สุด และควรจัดแสดงเนื้อหาสารสนเทศด้วยภาษาถิ่นที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน สอดคล้องกับ Seenuankaew (2013) ที่ระบุว่าเกษตรกรไทยนำสารสนเทศที่ได้รับไปใช้ทันที โดยไม่

ประเมิณสารสนเทศเพราะเป็นสารสนเทศสำเร็จรูปที่ได้จากองค์กรภาครัฐ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือนักวิจัยที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางสื่อสารสารสนเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับสมาชิกเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวจึงควรจัดเนื้อหาสารสนเทศภูมิปัญญาข้าวไทยให้ถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Loungmanee (2002) ที่ระบุว่า เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอีสานได้เสนอแนะให้รวบรวมและจัดระบบสารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้านโดยใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการเข้าถึง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ ผลการวิจัยพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวในประเทศไทย สามารถนำไปใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการพัฒนาฐานความรู้เพื่ออนุรักษ์สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้ในปัจจุบัน
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวโดยเน้นกลุ่มเฉพาะตามภาษาถิ่นหรือภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้สามารถออกแบบระบบความรู้หรือพัฒนาบริการสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าวเพื่อให้ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในแต่ละท้องถิ่นหรือในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Apisuphachok, W. (2010). A comparison of information seeking behaviors of lecturers at Kasetsart University's Faculty of Humanities and Science. *Humanities Journal*, 17(2), 57-70. [In Thai]
- Bates, Marcia J. (1989). The design of browsing and berrypicking techniques for the online search interface. *Online Review*, 13(5), 407-424.
- Chantawanich, S. (2008). *Qualitative research methods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Cheunwattana, A. (2002). *Information seeking behavior in information storage and retrieval*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Falvey, L. (2005). *Thai agriculture: golden cradle of millennia*. Bangkok: Kasetsart University Press. [In Thai]
- Leckie, J., Pettigrew, E., Sylvain, C. (1996). Modeling the information seeking of professionals: A general model derived from research on engineers, health care professionals, and lawyers. *Library Quarterly*, 66(2), 161-193.
- Loungmanee, W. (2002). *Management of local wisdom information of village scholar networks in the Northeast*. Khon Kaen: Khon Khan University. [In Thai]
- Marcia Bates (1989). The design of browsing and berry picking technique for the online search interface. *Online Review*, 13(5): 407-424.
- Na Talang, A. (2001). *Thai wisdom*. Bangkok: Amarin Printing. [In Thai]

- Panyakul, P. (1997). *Indigenous knowledge and biodiversity*. Bangkok: Green Net's Foundation's.
- Polthanee, A. (2010). Indigenous agricultural knowledge - A sample of practice in Northeast Thailand. *International Journal of Environmental and Rural Development*, 1(1): 68-73.
- Princess Maha Chakri Sirindhorn. H.R.H. (1994). *Thai rice to Japan*. Bangkok: Amarin Printing. [In Thai]
- Puttichaikul, J. (2016) Information seeking behaviors of graduate students at Kasetsart University, Kamphaeng-Saen Campus. *Information*, 23(1): 12-22. [In Thai]
- Rithidech, K. (2014). *Information seeking behavior for doing research of the researchers in Kasikorn Research Center Co., Ltd.* Bangkok: Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Savolainen, R. (2007). Information behavior and information practice: reviewing the umbrella concepts of information seeking studies. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 77(2), 109-132.
- Seenuankaew, U. (2013). *Enabling factors that affect information behaviors in value adding of farmers' production and marketing in Thailand*. Khon Kaen: Khon Kaen University. [In Thai]
- Srichai, P. (2013). Information seeking for writing the term paper of Science and Fisheries Technology students. *RMUTP Research Journal*, 1(1), 100-109. [In Thai]
- Suebsonthi, P. (1987). *Information use and seek of Farmers in Makham District, Chanthaburi Province*. Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai]
- The Rice Department. (2018). *Thailand'd National Rice Act*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. [In Thai]
- Tongdee, O. (2008). *The rice culture: rituals concerning rice and farming, the technology of the past, the tradition at present, legend of the future*. Bangkok: Mahidol University. [In Thai]
- Warren, D.M. (1991). *Using indigenous knowledge in agricultural development: World Bank Discussion Paper No.127*. Washington, D.C.: The World Bank.
- Wilson, T.D. (1999). Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*, 55(1), 249-270.

การประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์¹

ลัดดาวัลย์ อยู่แสงทอง² แวตา เตชาทวีวรรณ³ ศศิพิมล ประพินพงศกร⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินทักษะการรู้สารสนเทศตามมาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศสำหรับอุดมศึกษา และเปรียบเทียบทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำแนกตามตัวแปรเพศ ชั้นปี คณะ ผลการเรียน แหล่งสารสนเทศที่ใช้มากที่สุด และการเรียนรู้แบบนำตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 366 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบทักษะการรู้สารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 12.15) นักศึกษาที่มีเพศ ชั้นปี คณะ ผลการเรียน และการใช้แหล่งสารสนเทศมากที่สุดแตกต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ส่วนนักศึกษาที่มีการเรียนรู้แบบนำตนเองต่างกันมีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศ; นักศึกษาระดับปริญญาตรี; การเรียนรู้แบบนำตนเอง; สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

¹ บทความนี้จากวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล usaengthong.l@gmail.com

³ รองศาสตราจารย์ โปรแกรมสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล walta@g.swu.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โปรแกรมสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล sasipimol@g.swu.ac.th

Received: 27/05/2019 ; Revised: 19/06/2019 ; Accepted: 22/06/2019

Evaluation of Information Literacy Skills Among Undergraduate Students of Bunditpatanasilpa Institute¹

Laddawan Useangthong² Wawta Techataweewan³ Sasipimol Prapinpongsakorn⁴

Abstract

The purposes of this study were to assess information literacy (IL) skills among undergraduate students of Banditpatanasilpa Institute with regard to the ACRL standards and to compare IL skills with the factor variables and their gender, year of study, faculty, grade, and most information source usage and self-direct learning. The Purposive sampling was used to select 366 undergraduate students. The research instrument was an IL test. The results revealed that the students had a medium level of information literacy (Mean = 12.15). The comparison of the students' IL and their gender, year of study, faculty, grade, and most information source usage found that there were different information literacy skills with a statistical a significance of .01 and .05. Therefore, students with different levels of self-direct learning did not differ in terms of their IL skills.

Keywords: Information Literacy Skills; Undergraduate Student; Self-directed Learning; Banditpatanasilpa Institute

¹ Article from master's thesis in information study, Srinakharinwirot University

² Master' degree student in information study, Srinakharinwirot University, E-mail: usaengthong.l@gmail.com

³ Associate Professor, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, E-mail: walta@g.swu.ac.th

⁴ Assistant Professor, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, E-mail: sasipimol@g.swu.ac.th

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 กล่าวกันว่าเป็นสังคมสารสนเทศหรือสังคมฐานความรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องใช้สารสนเทศและรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการตัดสินใจและการผลิต บุคคลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจในการแสวงหา เข้าถึง วิเคราะห์ สังเคราะห์สารสนเทศได้อย่างถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์มากที่สุด (Techataweewan, 2019, p. 7) ความสำเร็จและความล้มเหลวของสังคมนั้นวัดจากความสามารถของบุคคลในสังคมในด้านสารสนเทศ ได้แก่ การค้นหาสารสนเทศ การจัดการสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ เหล่านี้คือสาเหตุที่ทำให้บุคคลจำเป็นต้องมีทักษะการรู้สารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถเผชิญหน้าและอยู่รอดได้ในสภาวะสังคมปัจจุบัน การรู้สารสนเทศเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญและเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับทุกบุคคล เป็นสิ่งที่พัฒนาและฝึกฝนได้ เป้าหมายของการรู้สารสนเทศ คือ การสร้างบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต รู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร รู้ว่าจะค้นหาสารสนเทศได้อย่างไร รู้ว่าจะใช้สารสนเทศอย่างไร (Khon Khen University, 2005, pp. 2, 4) การรู้สารสนเทศจึงสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อการแสวงหา การวิเคราะห์ และการใช้สารสนเทศ นักศึกษาต้องรู้ทักษะเหล่านี้ เพื่อที่จะประสบความสำเร็จ ไม่ใช่แค่ทางการศึกษาเท่านั้น แต่รวมถึงการทำงานและการดำรงชีวิตของแต่ละคนด้วย การรู้สารสนเทศทางด้านวิชาการนั้น ทำให้นักศึกษาสามารถเพิ่มพูนทักษะการเป็นคนที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เพราะนักศึกษาต้องมีความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้ตลอดเวลา สำหรับประชาชนทั่วไป การรู้สารสนเทศช่วยสนับสนุนให้เข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่ต้องการใช้ในชีวิตประจำวัน และสำหรับพนักงานลูกจ้าง การรู้สารสนเทศเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การรู้สารสนเทศและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีกลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์กันมีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของบุคคลแต่ละคน องค์กร สถาบันการศึกษา และรัฐประชาชาติในสังคมสารสนเทศระดับโลก

ทักษะสำคัญสำหรับนักศึกษาในการเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ การคิดเชิงวิพากษ์หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว การตระหนักรู้เกี่ยวกับโลกและวัฒนธรรม การรู้สารสนเทศ ความเป็นผู้นำ การรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ทักษะการสื่อสารด้วยวาจาและการเขียน ความรับผิดชอบต่อสังคมและจริยธรรม การรู้เทคโนโลยี และการมีความคิดริเริ่ม (Potter, Whitener & Sikorsky, 2018, p. 5) จะเห็นได้ว่าการรู้สารสนเทศเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนในศตวรรษที่ 21 ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และมีการแพร่กระจายของสารสนเทศอย่างรวดเร็วและหลากหลาย การเป็นผู้มีทักษะการรู้สารสนเทศจะทำให้บุคคลอำนาจในการต่อรองในสังคมสารสนเทศ ซึ่งการรู้สารสนเทศไม่ได้เป็นเพียงแค่รู้จักสารสนเทศหรือว่าสารสนเทศนั้นคืออะไรเท่านั้น แต่ต้องมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ และเลือกใช้สารสนเทศนั้นอย่างถูกต้องและเหมาะสม ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของทุกคน ย่อมต้องมีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นกับมนุษย์ทุกสาขาวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษา ย่อมมีความจำเป็นมากเพราะการรู้สารสนเทศช่วยให้สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับบทเรียนและทำบทนิพนธ์ เช่น การเขียนรายงาน การทำศิลปนิพนธ์ การทำปริญญานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ เป็นต้น อย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามการรู้สารสนเทศไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้น

ได้จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำ นอกจากการรู้สารสนเทศแล้วนิสิตนักศึกษาควรมีทักษะทางวิชาการ (Academic skills) ทักษะนี้เป็นส่วนประกอบหนึ่งของการรู้สารสนเทศ ได้แก่ การค้นหาและการประเมินสารสนเทศ การเขียนเชิงวิชาการ การอ่านและการจดบันทึก การเตรียมการสอบ การทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะในการนำเสนอ การอ้างอิงและการหลีกเลี่ยงการลอกเลียนวรรณกรรม การบริหารจัดการเวลา และการคิดเชิงวิพากษ์หรือคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Howard, 2012, p. 76) ทักษะการรู้สารสนเทศเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศของผู้เรียนแต่ละระดับ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศตามมาตรฐาน (Wipawin, 2007, p. 81) มาตรฐานการรู้สารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก ได้แก่ มาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศสำหรับระดับอุดมศึกษา (Information Literacy Competency Standards for Higher Education) ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยประเทศสหรัฐอเมริกา (Association of College and Research Libraries, ACRL) มาตรฐานการรู้สารสนเทศของสมาคมบรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัยออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (Australian and New Zealand Information Literacy Framework) ตัวแบบบิกซิกส์ (The Big6™: Information Problem-Solving Approach Model) มาตรฐานการรู้สารสนเทศของ UCLA (University of California Library Association) และ มาตรฐานการรู้สารสนเทศของสภาบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยออสเตรเลีย (Council of Australia University Librarians)

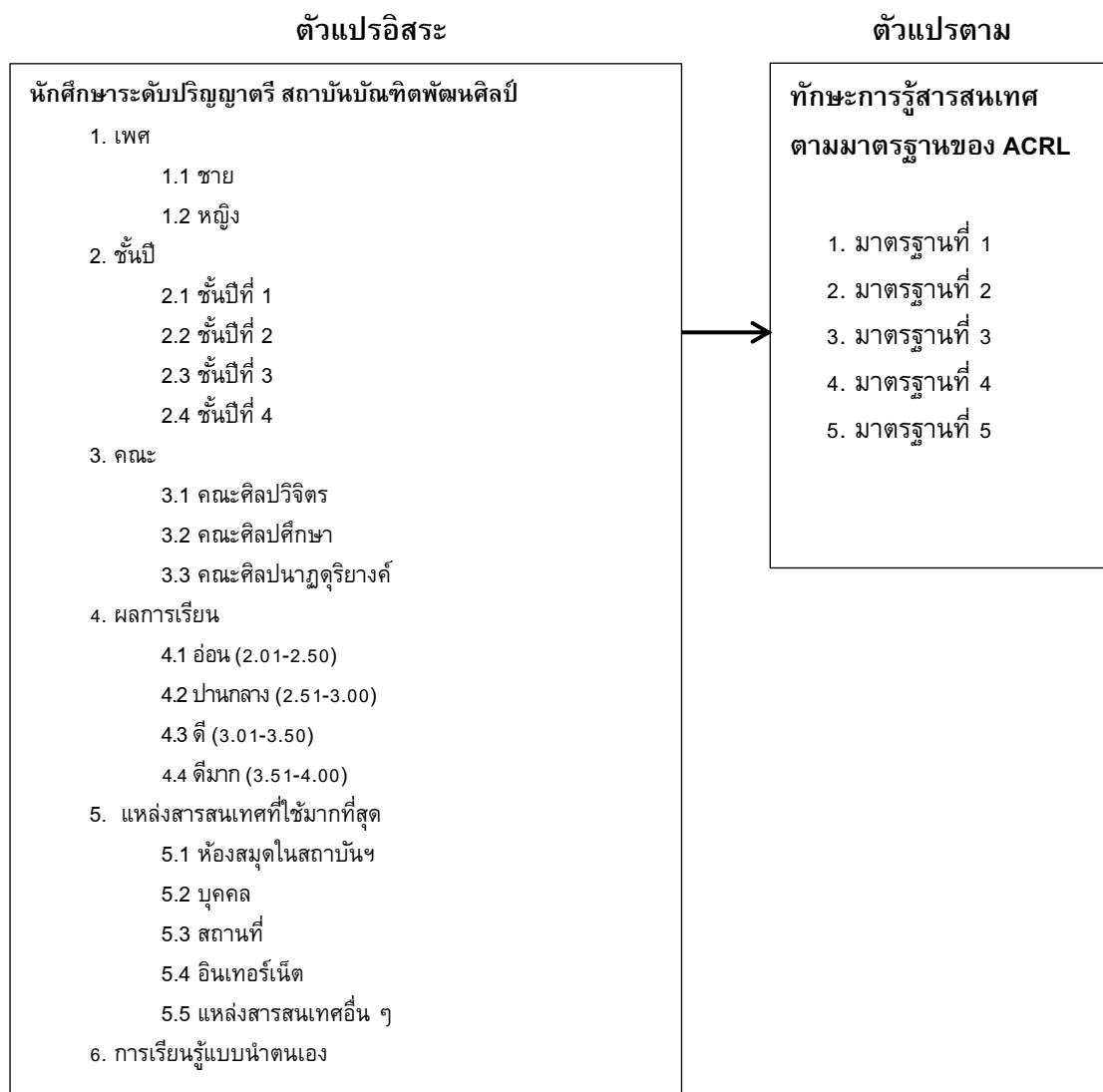
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีภารกิจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตกศิลป์ และทัศนศิลป์ ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอนการแสดง การวิจัยและให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ส่งเสริม ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่น (Banditpatanasilpa Institute, 2017, pp. 2-4) หลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เน้นด้านศิลปะและวัฒนธรรม ฝึกทักษะด้านศิลปะร่วมกับความรู้ด้านวิชาการที่นักศึกษาสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเป็นองค์ความรู้ของชาติต่อไป นอกจากนี้หลักสูตรของระดับปริญญาตรีนักศึกษาต้องทำศิลปนิพนธ์ เป็นการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมทั้งการสร้างสรรค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่หรือผลงานการแสดงชิ้นใหม่ด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการรู้สารสนเทศในการทำผลงานดังกล่าว ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2551-2559 พบว่า มีผู้ศึกษาทั้งสิ้น 44 ชื่อเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษารู้อสารสนเทศแต่ละสถาบันการศึกษาและประเภทของสถาบันอุดมศึกษา แต่ยังไม่พบว่ามี การศึกษารู้อสารสนเทศของนักศึกษาด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และช่างศิลป์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา โดยใช้มาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศสำหรับอุดมศึกษาของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย (ACRL) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเกณฑ์ในการวัดระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อทราบจุดอ่อนจุดแข็งการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในการนำไปประยุกต์การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศ เพื่อสร้างรากฐานการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพมีสมรรถนะสอดคล้องกับสังคมสารสนเทศในปัจจุบันและมีทักษะที่เหมาะสมสำหรับศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำแนกตามตัวแปรเพศ ชั้นปี คณะ ผลการเรียน แหล่งสารสนเทศที่ใช้มากที่สุด และการเรียนรู้แบบนันทนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เกณฑ์ในการประเมินทักษะการรู้สารสนเทศตามมาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศ สำหรับอุดมศึกษา ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย โดยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้จากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยของปภาดา เจียกก (Jiaokok, 2004) สุวัฒน์ พระนิมิต (Pranimit, 2009) ชูชีพ มามาก (Mamak, 2010) พัฒนาพร เทียมทอง (Thiamthong, 2012) จันทรฉาย วีระชาติ (Veerachard, 2012) นิรมล ชุ่ม (Cha-um, 2016) และภคพร อำมาตย์มณี ชุ่มอินทรจักร (Chomintharachak, 2016) ซึ่งกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
2. นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ศึกษาในคณะต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
4. นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีผลการเรียนต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
5. นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ใช้แหล่งสารสนเทศมากที่สุดต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
6. นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีการเรียนรู้แบบนำตนเองต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 3,424 คน (Banditpatanasilpa Institute, 2018a, p. 6) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ส่วนกลาง ใน 3 คณะหลักของสถาบัน ฯ จำนวน 366 คน ได้แก่ คณะศิลปวิจิตร จำนวน 127 คน คณะศิลปนาฏดุริยางค์ จำนวน 103 คน และคณะศิลปศึกษา จำนวน 136 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งได้จำนวนไม่น้อยกว่าตามตารางกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำของเครจซีและมอร์แกน (Krejci & Morgan, 1970, pp. 607-610)

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบทักษะการรู้สารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศและการเรียนรู้แบบนำตนเองจากหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัย เพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบตามมาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศสำหรับอุดมศึกษา ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย โดยแบ่งแบบทดสอบเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบทดสอบ ได้แก่ เพศ ชั้นปี คณะ ผลการเรียน แหล่งสารสนเทศที่ใช้มากที่สุด ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบนำตนเอง ข้อคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย ให้คะแนนแต่ละระดับตั้งแต่ 1 – 6 คะแนน

ตอนที่ 3 ทักษะการรู้สารสนเทศ ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ คำตอบถูกได้ 1 คะแนน คำตอบผิดได้ 0 คะแนน

แบบทดสอบผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้สอนด้านการรู้สารสนเทศและด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 5 คน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ได้คะแนน IOC ระหว่าง 0.66-1.00 และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.33-0.72 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.11-0.56 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.818 จึงนับว่าแบบทดสอบนี้มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการในเดือนมีนาคม 2562 แจกแบบทดสอบทักษะการรู้สารสนเทศ จำนวน 465 ชุด ได้รับกลับคืนมา 369 ชุด นำมาตรวจสอบคัดเลือกเฉพาะแบบทดสอบที่มีคำตอบสมบูรณ์ ได้จำนวน 366 ชุด

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

4.1 ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบทดสอบ

4.2 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้แบบนาคตนเอง และทักษะการรู้สารสนเทศ

4.3 ใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Independent วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการรู้สารสนเทศกับตัวแปรเพศ

4.4 ใช้ค่าสถิติ F-test วิเคราะห์เปรียบเทียบการรู้สารสนเทศกับตัวแปรชั้นปี คณะ ผลการเรียนรู้แหล่งสารสนเทศที่ใช้มากที่สุด และการเรียนรู้แบบนาคตนเอง หากพบความแตกต่างกันจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe's method)

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบทดสอบเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 366 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 198 คน (ร้อยละ 54.1) ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 จำนวน 103 คน (ร้อยละ 54.1) คณะศิลปศึกษา จำนวน 136 คน (ร้อยละ 36.9) มีผลการเรียนดี เกเรเฉลี่ย 3.01-3.50 จำนวน 138 คน (ร้อยละ 37.7) แหล่งสารสนเทศที่ใช้มากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต จำนวน 265 คน (ร้อยละ 30.2) และมีการเรียนรู้แบบนาคตนเองในระดับมาก (Mean = 4.26)

2. การประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 12.15) เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ มาตรฐานที่ 1 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้ (Mean = 4.17) และมาตรฐานที่ 2 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Mean = 3.08) และมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่อยู่ในระดับน้อย คือ มาตรฐานที่ 3 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณและสามารถบูรณาการสารสนเทศที่คัดเลือกไว้แล้ว สู่ระบบฐานความรู้เดิมและระบุนำนิยมของตนได้ (Mean = 1.54) มาตรฐานที่ 4 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศในฐานะบุคคล

หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (Mean = 1.79) และมาตรฐานที่ 5 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศมีความเข้าใจในประเด็นทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่มีผลต่อการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศได้ รวมทั้งการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องทั้งทางหลักจริยธรรมและกฎหมาย (Mean = 1.56)

3. การเปรียบเทียบทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำแนกตามตัวแปรเพศ ชั้นปี คณะ ผลการเรียน แหล่งสารสนเทศที่ใช้มากที่สุด และการเรียนรู้แบบนำตนเอง

3.1 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยนักศึกษาเพศหญิงมีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาเพศชาย

3.2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ศึกษาในระดับชั้นปีต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 โดยนักศึกษาที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 มีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4

3.3 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ศึกษาในคณะต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 โดยนักศึกษาที่ศึกษาคณะศิลปศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ศึกษาในคณะศิลปนาฏดุริยางค์ และคณะศิลปปริวรรต

3.4 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีผลการเรียนต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียนในระดับดีและระดับดีมาก มีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนในระดับปานกลางและระดับอ่อน

3.5 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ใช้แหล่งสารสนเทศมากที่สุดต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 โดยนักศึกษาที่ใช้แหล่งสารสนเทศมากที่สุดประเภทอินเทอร์เน็ต ประเภทสถานที่ และประเภทบุคคลมีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ใช้แหล่งสารสนเทศประเภทห้องสมุดในสถาบันฯ

3.6 นักศึกษาที่มีระดับการเรียนรู้แบบนำตนเองต่างกัน มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6

อภิปรายผลการวิจัย

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีทักษะการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา มาตรา 8 ว่า “ให้การศึกษาและส่งเสริมวิชาการตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพชั้นสูง ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ” (Banditpatanasilpa Institute, 2017, pp. 2-4) โดยมีเป้าหมายในการผลิตบุคลากรเฉพาะสาขาเพื่อรับใช้สังคม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้ปฏิบัติ ระดับชำนาญ และระดับผู้เชี่ยวชาญ ทางนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และช่างศิลป์

(Banditpatanasilpa Institute, 2018b, p. 61) ดังนั้นการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นด้านภาคปฏิบัติให้เกิดทักษะทางศิลปะมากกว่ามุ่งเน้นด้านวิชาการ นอกจากนี้ทางสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไม่มีหลักสูตรรายวิชาการรู้สารสนเทศโดยตรง แต่มีรายวิชา 300-11001 สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Information for lifelong Learning) เป็นรายวิชาบังคับของหลักสูตรหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศ หนังสืออ้างอิง การจัดหมวดหมู่ การสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ กระบวนการจัดการสารสนเทศ กฎหมายและจริยธรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การเขียนรายงานทางวิชาการ และการเขียนเชิงอรรถและการอ้างอิง (Jaitiang, 2015) ซึ่งไม่ครอบคลุมทักษะการรู้สารสนเทศตามสมัตถิยะการรู้สารสนเทศสำหรับอุดมศึกษาทั้งหมด นอกจากนี้การเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรอาจขาดการสอดแทรกหรือบูรณาการทักษะการรู้สารสนเทศ ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ทักษะการรู้สารสนเทศไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำจนกลายเป็นทักษะ (Howard, 2012, p.76) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของของปภาดา เจียวกัก (Jiaokok, 2004) สายฝน บุญชา รุ่งฤดี อภิวัฒน์ศร พนมเทียน บุญส่งเสริมสุข และพรทิพย์ สว่างเนตร (Bucha, Apiwathanasorn, Boonsongsermsook, & Savangnate, 2007) สุพิศ บายคายคม และขวัญชฎิลพิศาลพงศ์ (Baykhaikon & Phisanphong, 2009) ชูชีพ มามาก (Mamak, 2010) รัตนะ อินจ้อย (Injoy, 2010) อังคณา แวซอเหาะ และสุรชาติพิทย์ เกียรติวานิช (Wesoho & Kiatwanich, 2010) สุชาดา สุพรรณ วรรณพร พูลเกษ และวนุชชิตา สุภักวนิช (Supun, Poolket, & Supakwanich, 2013) จันท์ฉาย วีระชาติ (Veerachard, 2012) และนิรมล ชุ่ม (Cha-um, 2016) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของบราวน์ และครัมโฮลซ์ (Brown & Krumholz, 2002) สุวัฒน์ พระนิมิต (Pranimit, 2009) ภคพร อำมาตย์มณี ชุ่มอินทรจักร (Chomintharachak, 2016) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศระดับมาก รวมทั้งงานวิจัยของสุพิศ ศิริรัตน์ (Sirirat, 2011) อิลโกล และอินคิโกะ (Ilogho & Nkiko, 2014) และโอมาน (Omar, 2014) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศระดับน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะเป็นการศึกษากับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ต่างสาขาวิชาและมหาวิทยาลัย

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง คือมาตรฐานที่ 1 “นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้” และมาตรฐานที่ 2 “นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล” ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของแต่ละคณะและสาขาวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 คือ คณะศิลปปริวรรตกำหนดให้ “บัณฑิตมีทักษะเฉพาะด้านโดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ตนเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถค้นคว้าและพัฒนางานตามหลักวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ” คณะศิลปนาฏดุริยางค์กำหนดให้ “บัณฑิตมีความสามารถในการแสวงหาและสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง” ส่วนคณะศิลปศึกษากำหนดให้ “บัณฑิตแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และสามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง” นอกจากนี้มาตรฐานวิชาชีพสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาคณะต่าง ๆ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยเฉพาะมาตรฐานวิชาชีพด้านความรู้ด้านทฤษฎีก็มีความสอดคล้องเช่นเดียวกัน โดยระบุตัวบ่งชี้ให้นักศึกษาสามารถสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และมาตรฐานด้านวิชาชีพด้านวิจัยที่ระบุตัวบ่งชี้ให้นักศึกษาสามารถค้นคว้า รวบรวม และตั้งประเด็น

ของการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนทุกหลักสูตรของสถาบันฯ จึงมุ่งเน้นให้นักศึกษาสามารถคิดหัวข้อโครงการและศิลปนิพนธ์ได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีทักษะในการแสวงหา

และสืบค้นสารสนเทศ ความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง จึงทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศ ในมาตรฐานที่ 1 และมาตรฐานที่ 2 ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสายฝน บุษชา และคณะ (Bucha et al., 2007) จันท์ฉาย วีระชาติ (Veerachard, 2012) ชูชีพ มามาก (Mamak, 2010) สุชาดา สุพรรณ และคณะ (Supun, Poolket, & Supakwanich, 2013) อังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช (Wesoho, & Kiatwanich, 2010) ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศในมาตรฐานที่ 1 และมาตรฐานที่ 2 ในระดับปานกลาง

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีทักษะการรู้สารสนเทศ มาตรฐานที่ 3 มาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 5 ในระดับน้อย โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ประเมินคุณค่าสารสนเทศ ประยุกต์สารสนเทศ เพื่อสร้างผลงานหรือองค์ความรู้ใหม่ นำเสนอผลงานหรือศิลปนิพนธ์ เข้าใจประเด็นการลอกเลียนวรรณกรรม การเขียนอ้างอิง ตลอดจนเข้าใจประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศ ได้ในระดับน้อย เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทำให้สารสนเทศเกิดขึ้นจำนวนมหาศาล แพร่หลายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยเฉพาะสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งการรู้สารสนเทศที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ โดยผ่านการฝึกฝนสั่งสมประสบการณ์เพื่อรับรู้และประเมินค่าสารสนเทศที่ได้รับ ประกอบกับการเรียนในรายวิชา 300-11001 สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินสารสนเทศและการประยุกต์ใช้สารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลายนอกเหนือจากการเขียนรายงานทางวิชาการ จึงทำให้นักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศในด้านการประเมินและการใช้สารสนเทศในระดับน้อย นอกจากนี้ในรายวิชาดังกล่าวมีการสอนเกี่ยวกับกฎหมายและจริยธรรมทางการอ้างอิง การเขียนเชิงอรรถและการอ้างอิง แต่อาจไม่มีการเน้นในประเด็นดังกล่าวในการเรียนการสอนของรายวิชาอื่น จึงทำให้นักศึกษาขาดการเรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิศ ศิริรัตน์ (Sirirat, 2011) สุชาดา สุพรรณ และคณะ (Supun, Poolket, & Supakwanich, 2013) และภคพร อำมาตย์มณี ชุ่มอินทรจักร (Chomintharachak, 2016) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศระดับน้อยในมาตรฐานที่ 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของภคพร อำมาตย์มณี ชุ่มอินทรจักร (Chomintharachak, 2016) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศระดับน้อยในมาตรฐานที่ 4 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิศ ศิริรัตน์ (Sirirat, 2011) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีทักษะการรู้สารสนเทศระดับน้อยในมาตรฐานที่ 5 ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของบราวน์และครัมโฮลซ์ (Brown & Krumholz, 2002) สายฝน บุษชา และคณะ (Bucha et al., 2007) สุวัฒน์ พระนิมิตร (Pranimit, 2009) สุพิศ บายคายคม และขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (Baykhaikon, & Phisanphong, 2009) อังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช (Wesoho, & Kiatwanich, 2010) จันท์ฉาย วีระชาติ (Veerachard, 2012) ปภาดา เจียวก๊ก (Jiaokok, 2004) ประพาส พาวินันท์ (Pawinun, 2010) และพัฒนาพร เทียมทอง (Thiamthong, 2012) อาจเป็นเพราะเป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันทั้งมหาวิทยาลัย และสาขาวิชา

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เป็นเพศหญิงมีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาเพศชายเนื่องจากศาสตร์ทางด้านศิลปะเป็นศาสตร์ที่มีความละเอียดอ่อน เน้นความประณีตและสวยงาม จึงอาจเหมาะกับเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทำให้การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ รวมทั้งการฝึกฝนทักษะการรู้สารสนเทศ นักศึกษาเพศหญิงสามารถซึมซับจนเกิดทักษะมากกว่านักศึกษาเพศชาย ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของซูซีฟ มามา (Mamak, 2010) ที่พบว่า นักศึกษาเพศชายมีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาเพศหญิง อาจเป็นเพราะเป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันและใช้เกณฑ์แตกต่างกัน โดยงานวิจัยของซูซีฟ มามา ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจ และใช้เกณฑ์มาตรฐานทักษะสามมิติยะสารสนเทศสำหรับนักศึกษาทางธุรกิจของแนนซี เอ. คันทิงแฮม (Cunningham, 2003)

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ศึกษาในชั้นปีที่ 1 มีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีการเรียนรายวิชา 300-11001 สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีเนื้อหาหลายหัวข้อเกี่ยวข้องกับทักษะการรู้สารสนเทศ และเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จึงทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้รับความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะการรู้สารสนเทศ ประกอบกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพิ่งเข้ามาศึกษาในสถาบันฯ มีความตื่นตัว สนใจศึกษาหาความรู้ต่อทุกสิ่งรอบด้าน ต้องการเข้าใจตนเอง อยากปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษา และเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาจารย์ (Vichitkaow, 1999) จึงทำให้มีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ นอกจากนี้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ซึ่งเรียนในรายวิชาอื่นที่ขาดการสอดแทรกหรือบูรณาการการรู้สารสนเทศ จึงขาดการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีทักษะการรู้สารสนเทศน้อยกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นที่ศึกษาผ่านมา อาจเป็นเพราะเป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ศึกษาในคณะศิลปศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ศึกษาในคณะศิลปนาฏดุริยางค์และคณะศิลปวิจิตร เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนใน 3 คณะมีความแตกต่างกัน คณะศิลปวิจิตรและคณะศิลปนาฏดุริยางค์ เน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในงานศิลปกรรมหรืองานนาฏดุริยางค์เพื่อนำไปสู่อาชีพศิลปิน นักวิชาการ และนักบริหารจัดการเฉพาะด้านที่ศึกษา ส่วนคณะศิลปศึกษาเน้นผลิตบัณฑิตหลักสูตรครู จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน โดยคณะศิลปศึกษาที่เน้นหลักสูตรครู ต้องศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนและสามารถคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ (Banditpatanasilpa Institute, 2007, p.17) ซึ่งเป็นการฝึกฝนทักษะการรู้สารสนเทศแบบบูรณาการกับรายวิชาที่เรียน จึงทำให้นักศึกษาคณะศิลปศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาคณะศิลปนาฏดุริยางค์ และนักศึกษาคณะศิลปวิจิตรที่เน้นการปฏิบัติด้านการแสดงและวิจิตรศิลป์ต่าง ๆ มากกว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาดา เจียวก๊ก (Jiaokok, 2004) อังคณา แวซอเหาะ และสุรชาติพิทย์ เกียรติวานิช (Wesoho & Kiatwanich, 2010) พัฒนพร เทียมทอง (Thiamthong, 2012) และนิรมล ชุ่ม (Cha-um, 2016) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สังกัดคณะหรือกลุ่มสาขาวิชาต่าง ๆ มีทักษะการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่มีผลการเรียนดีและดี มีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนปานกลางและผลการเรียนอ่อน เนื่องจากนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมักเป็นคนที่ชอบการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ห้องสมุดหรือแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ

รวมทั้งมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์หรือการคิดแบบมีวิจารณญาณมากกว่าผู้ที่เรียนอ่อนกว่า ซึ่งทักษะการคิดเหล่านี้เป็นทักษะการคิดระดับสูง (Susaoraj, 2008) นอกจากนี้ความสามารถเรียนรู้ด้วยการศึกษาดนเองนี้ทำให้เพิ่มพูนทักษะการรู้สารสนเทศ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาดา เจียวกัก (Jiaokok, 2004) จันท์ฉาย วีระชาติ (Veerachard, 2012) นิรมล ชุ่ม (Cha-um, 2016) และภคพร อำมาตย์ มณี ชุ่มอินทจักร (Chomintharachak, 2016)

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ใช้แหล่งสารสนเทศมากที่สุดประเภท อินเทอร์เน็ต ประเภทสถานที่ และประเภทบุคคลมีทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ใช้แหล่งสารสนเทศมากที่สุดประเภทห้องสมุดในสถาบันฯ เนื่องจากหลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เน้นด้าน ศิลปะและวัฒนธรรมที่ต้องมีการศึกษาเรียนรู้จากบุคคลและสถานที่จริง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลงานที่เป็น รูปธรรมทั้งชิ้นงานศิลปะ การแสดงและงานเขียนต่าง ๆ ในรูปแบบรายงานและศิลปนิพนธ์ ประกอบกับในปัจจุบันเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตก้าวหน้ามากจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคน นักศึกษา สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนที่เพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศบน อินเทอร์เน็ตมากขึ้น ทำให้ได้ฝึกทักษะในการค้นหาสารสนเทศ ความรู้ต่าง ๆ หรือเรื่องราวที่สนใจศึกษา และ นำมาประยุกต์กับการศึกษา นอกจากนี้ในการเรียนการสอนรายวิชา 300-11001 สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต มีการสอนเกี่ยวกับการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศในฐานข้อมูลห้องสมุด และโปรแกรมค้นหา (Jaitiang, 2015, p. 24) ซึ่งส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้จากเว็บไซต์ต่าง ๆ บน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล สถานที่และอินเทอร์เน็ต จำเป็นต้องใช้ทักษะการรู้สารสนเทศ ทั้งการเข้าถึง สืบค้นและประเมินค่าสารสนเทศที่ได้รับ ทำให้นักศึกษาได้ ฝึกทักษะการรู้สารสนเทศจากแหล่งที่ใช้มากที่สุดนอกเหนือจากการใช้ห้องสมุดภายในสถาบันฯ

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่มีการเรียนรู้แบบนำตนเองอยู่ในระดับแตกต่างกัน แต่มีทักษะการรู้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่าการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อ ทักษะการรู้สารสนเทศ โดยทักษะการรู้สารสนเทศเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอยู่เป็น ประจำ โดยผ่านการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าหลายมหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอน รายวิชาการรู้สารสนเทศเป็นรายวิชาพื้นฐานหรือศึกษาทั่วไป เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติใน การศึกษาตลอดหลักสูตรจนเกิดทักษะติดตัว มหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่จัดการสอนรายวิชาทักษะการรู้ สารสนเทศ เช่น มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ในหลายประเทศที่มีการส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการรู้สารสนเทศ โดยกำหนดเป็นนโยบายการศึกษา แห่งชาติหรือกำหนดเป็นมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนหรือ ประชาชนของประเทศให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ เช่น มาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศสำหรับระดับอุดมศึกษา (Information Literacy Competency Standards for Higher Education) ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย และมาตรฐานการรู้สารสนเทศของ UCLA (University of California Library Association) ของประเทศ สหรัฐอเมริกา มาตรฐานการรู้สารสนเทศของสภาบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยออสเตรเลีย (Council of Australia University Librarians) และมาตรฐานการรู้สารสนเทศของสมาคมบรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัยออสเตรเลียและ นิวซีแลนด์ (Australian and New Zealand Information Literacy Framework) ของประเทศออสเตรเลียและ ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา โดยกำหนดเนื้อหาให้ครอบคลุมทุกมาตรฐานของมาตรฐานสามมิติของการรู้สารสนเทศสำหรับระดับอุดมศึกษา หรือมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่งที่สอดคล้องกับหลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่เน้นศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์กับการทำรายงานและศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาในทุกชั้นปี เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คงทนจนกลายเป็นทักษะ

2. คณาจารย์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรส่งเสริมให้รายวิชาต่าง ๆ จัดการเรียนการสอนแบบ สอดแทรกหรือบูรณาการทักษะการรู้สารสนเทศ โดยเฉพาะรายวิชาที่มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและการทำ ศิลปนิพนธ์ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นทักษะ ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามทักษะศตวรรษที่ 21

3. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ห้องสมุดและคณาจารย์ ควรส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศด้านการใช้ แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเป็นแหล่งสารสนเทศที่นักศึกษาใช้ค้นคว้ามากที่สุด โดยจัดบริการ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอินเทอร์เน็ตสำหรับการเข้าถึงสารสนเทศแก่นักศึกษา เช่น เครื่อง คอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น รวมทั้งการสอนและการอบรมวิธีสืบค้นสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต และการประเมินสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

4. ห้องสมุดของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงความต้องการของ นักศึกษา โดยเฉพาะการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต เช่น ความรู้หรือภูมิปัญญาไทยด้านศิลปวัฒนธรรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สารสนเทศจากคำบอกเล่าที่ บันทึกในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพื่อให้เป็นแหล่งสารสนเทศที่นักศึกษาใช้มากขึ้นนอกเหนือจากแหล่ง สารสนเทศอินเทอร์เน็ต บุคคลและสถานที่

5. ห้องสมุดของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศ ได้แก่ การ ปฐมนิเทศ การฝึกอบรม การพัฒนาสื่อเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์ที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศ รวมทั้งการ ใช้สื่อสังคมออนไลน์สนับสนุนทักษะดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศและการส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศ อย่างต่อเนื่อง

รายการอ้างอิง

- Association of College and Research Libraries. (2000). *Information literacy competency standards for higher education*. Chicago, IL: Association of College and Research Libraries.
- Banditpatanasilpa Institute. (2007). *Handbook of standard quality criteria for graduates of dramatic arts, music and artisan programs of Banditpatanasilpa Institute*. Bangkok: Banditpatanasilpa Institute. [In Thai]
- Banditpatanasilpa Institute. (2017). *Handbook of undergraduate student in academic year 2017*. Nakhon Pathom: Banditpatanasilpa Institute. [In Thai]

- Banditpatanasilpa Institute. (2018a). *Education statistics in academic year 2018*. Nakhon Pathom: Banditpatanasilpa Institute. [In Thai]
- Banditpatanasilpa Institute. (2018b). *Strategic plan for development of Banditpatanasilpa Institute, 2018-2022*. Nakhon Pathom: Banditpatanasilpa Institute. [In Thai]
- Banditpatanasilpa Institute. (2019a). [Faculty of Art Education]. Retrieved from <http://fed.bpi.ac.th/>
- Banditpatanasilpa Institute. (2019b). [Faculty of Fine Arts]. Retrieved from <http://ffa.bpi.ac.th/2017/>
- Baykhaikon, Supit, & Phisanphong, Kwanchadin. (2009). Information literacy of undergraduate students of Kasetsart University, Sriracha Campus. *RSU Library Journal*, 115(1), 4-31.
- Brown, C. M., & Krumholz, L. R. (2002). Integrating information literacy into the science curriculum. *College & Research Libraries*, 63(2), 111-123.
- Bucha, Saifon, Apiwathanasorn, Rungrudee, Boonsongsermsook, Panomtian, & Savangnate, Porntip. (2007). *The development of RMUTT students' information literacy skill*. Phathumtani: Department of Humanities, Rajamongala University of Technology Thanyaburi. [In Thai]
- Cha-um, Niramorn. (2016). *Information literacy skills of undergraduate students at Chandrakasem Rajabhat University*. Bangkok: Chandrakasem Rajabhat University. [In Thai]
- Chomintharachak, Pakporn A. (2016). *Information literacy behavior for research of undergraduate student of Dhurakij Pundit University*. Bangkok: Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Cunningham, Nancy A. (2003, May). Information Competency Skills for Business Students. *Academic BRASS*. 1(1). Retrieved from, <http://www.ala.org/rusa/sections/brass/brasspubs/academicbrass/acadarchives/volume1number1/academicbrassv1>
- Howard, H. (2012). Looking to the future: developing an academic skills strategy to ensure information literacy thrives in a changing higher education world. *Journal of Information Literacy*, 6(1), 72-84. Retrieved from <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs/index.php/JIL/article/view/LLC-V6-I1-2012-2/1748>
- Ilogho, J. E, & Nkiko, C. (2014). Information literacy search skills of students in five selected private universities in Ogun State, Nigeria: A survey. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 1040, 1-22. Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1040>
- Jaitiang, Thanyalak. (2015). *Handout of Information for Life-long learning Course*. Bangkok: Faculty of Art Education, Banditpatanasilpa Institute. [In Thai]
- Jiaokok, Phapada. (2004). *Information literacy of undergraduate students at Srinakharinwirot University* (Unpublished master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand. [In Thai]
- Khon Khen University. (2005). *Lecture handout of 412102 Information Literacy* (2nd ed.). Khon Khen: Department of Library and Information Science, Khon Kaen University. [In Thai]
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.

- Injoy, Rattana. (2010). *Information literacy of undergraduate students at Uttaradit Rajabhat University*. (Unpublished master's thesis). Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand. [In Thai]
- Lwehabura, M. (2016). An assessment of information literacy skills among first-year postgraduate students at Sokoine University of Agriculture Tanzania. *Journal of Librarianship and Information Science*, 50(4), 427–434. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1177/0961000616667802>
- Mamak, Chuchep. (2010). *Business information literacy of undergraduate students in the Faculty of Business Administration of the private universities in Bangkok metropolitan area* (Unpublished master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand. [In Thai]
- Omar, Abbas. (2014). Information literacy in Zanzibar universities: Current situation and the way forward. *IFLA Journal*, 40(4), 280-288. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/273247231_Information_literacy_in_Zanzibar_universities_Current_situation_and_the_way_forward
- Pawinun, Prapat. (2010). Information literacy of students of Ramkhamhaeng University. *Ramkhamhaeng University Journal*, 27(2), 72-84.
- Potter, A., Whitener, A., & Sikorsky, J. (2018). *13 essential 21st century skills for today's students*. Retrieved from <https://www.envisionexperience.com/blog/13-essential-21st-century-skills-for-todays-students>
- Pranimit, Suwat. (2009). *Information literacy of first year students at Srinakharinwirot University* (Unpublished master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand. [In Thai]
- Sirichai, Sajaree, Techamanee, Yupin, Trivanich, Anothai. (2010). Operations and problems in the development of information literacy skills of students in public universities. *Journal of Humanities*, 32(2), 73-92. [In Thai]
- Sirirat, Supit. (2011). *Information literacy of undergraduate students, Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University* (Unpublished master's thesis). Sukhothai Thummathirat University, Nonthaburi, Thailand. [In Thai]
- Supun, Suchada, Poolket, Waraporn, & Supakwanich, Wanuchchida. (2013). *Information literacy of students of Rajamangala University of Technology Isan, Kalasin Campus*. Kalasin: Rajamangala University of Technology Isan, Kalasin Campus. [In Thai]
- Susaoraj, Praphansiri. (2008). *Development of thinking* (2nd ed.). Bangkok: Techniques printing.
- Techataweewan, Wawta. (2019). *Information literacy for project writing* (3rd ed.). Bangkok: Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Thiamthong, Pattanaporn. (2012). *The information competence of the undergraduates of Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Chakrabongse Bhuvanarth Campus* (Unpublished

- master's thesis). Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Bangkok, Thailand. [In Thai]
- Veerachard, Janchai. (2012). *The effects of learning factors toward information literacy skills of undergraduate students at Dhurakij Pundit University* (Unpublished master's thesis). Burapha University, Chonburi, Thailand. [In Thai]
- Vichitkaow, Nareerat. (1999). *Student development according to the viewpoints of faculty members and self-evaluation of student dramatic arts college in Bangkok*. (Unpublished master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand. [In Thai]
- Wateewan, Sumalee. (2013). *The role of librarians in teaching information literacy in the academic libraries* (Unpublished master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand. [In Thai]
- Wesoho, Angkhana, & Kiatwanich, Suthathip. (2010). *Information literacy of students at Rajamangala University of Technology Phra Nakhon*. Bangkok: Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. [In Thai]
- Wipawin, Namthip. (2007, July-December). Information literacy skills of higher education students in Thailand. *T.L.A. Bulletin*, 51(2), 81-92

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21

ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน¹ กุลสินทร์ อภิรัตน์เรเดช² มูรณจิตร แก้วศรีมล³ ทชชยา วนะบวรเดชน์⁴
กันยารวรรณ์ กำเนิดสินธุ์⁵ วรัญญา กิตติวงศ์วัฒนชัย⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้นำชุมชน และประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งการเรียนรู้ที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประโยชน์ โดยใช้ศูนย์อุทกทวารวดี ตำบลสระยายโสม อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่วิจัย กลุ่มตัวอย่างคือผู้นำชุมชนในอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสำรวจความต้องการแหล่งการเรียนรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีความต้องการแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อดิจิทัล และแหล่งการเรียนรู้ประเภทสถาบันบริการสารสนเทศ มีความต้องการเนื้อหาหมวดสังคมศาสตร์ และ หมวดเทคโนโลยี มีความต้องการรูปแบบการบริการด้านอาคารสถานที่สำหรับจัดประชุม จัดกิจกรรมเชิงวิชาการ หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ สำหรับชุมชน การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้นำชุมชน โดยการพัฒนาอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้นำชุมชน จากการประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่ไปใช้ประโยชน์ พบว่าเน้นการนำไปใช้เป็นที่จัดกิจกรรมเชิงวิชาการสำหรับชุมชน โดยเห็นว่าแหล่งเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางกายและทางใจในระดับมากที่สุดทั้งสองด้าน

คำสำคัญ: แหล่งการเรียนรู้; ผู้นำชุมชน; การพัฒนาชุมชน

¹ ปร.ด. (การศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) อาจารย์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อีเมล chollada65@yahoo.com

² อาจารย์สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

³ อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴ อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁵ อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁶ อาจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Received: 01/06/2019 ; Revised: 10/06/2019 ; Accepted: 27/06/2019

Development of Learning Source for Community Leaders to Support the Development in the 21st Century

Chollada Pongpattanayothin¹ Kulsirin Aphiratvoradej² Buranajit Kaewsrinol³

Tachaya Wanabovorndej⁴ Kanyawan Kamnedsin⁵ Waranya Kitiwongwattanachai⁶

Abstract

The objectives of this research were to study the needs of community leaders, to develop appropriate learning sources for community leaders and to assess the satisfaction of community leaders towards the use of learning sources to support 21st century development by using research areas at U-Thong Dawarawadee Center, Sa Yai Som Sub-district, U-Thong District, Suphan Buri Province. Population and sample were community leaders. The research instruments were a questionnaire survey of community leaders' needs and the satisfaction assessment of community leaders toward the use of learning sources. The research findings are as follows: The most demand for types of learning sources was digital media and information services institution, the most demand for contents was social sciences and technology or applied science, the most demand for services and activities was building venues for organizing meetings, academic activities, or other community activities. The development of learning sources was proceeded by developing facilities equipment and collection development. The community leaders satisfaction assessment was emphasized on the use to serve as an academic community activity. It was found that learning source was beneficial for physical and mental development at the highest level on both sides.

Keywords: Learning Source; Community Leader; Community Development

¹ Ph.D. (Education for Locality Development), Lecturer in Library and Information Science Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, e-mail: chollada65@yahoo.com

² Lecturer in Chinese Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

³ Lecturer in Public Administration Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

⁴ Lecturer in Public Administration Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

⁵ Lecturer in Public Administration Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

⁶ Lecturer in English Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

บทนำ

การพัฒนาประเทศในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมมิติการพัฒนาสำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและความร่วมมือ โดยการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนามิติด้านสังคมในประเด็นด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มุ่งให้คนมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัจจัยที่จะทำให้การพัฒนาดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายประการหนึ่งคือ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ที่จะทำให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถคิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และในที่สุดจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ที่กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในประเด็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ประการหนึ่งคือ เพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดไว้ว่า “คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” และมีแนวทางการพัฒนาในประเด็นด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ “การปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต” (Office of the National Economic and Social Development Council, 2016, 65-70) ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารากฐานสำคัญที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือการพัฒนาปรับปรุงแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นแหล่งในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งในปัจจุบัน แหล่งการเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ให้บริการทรัพยากรการเรียนรู้ในรูปแบบของสื่อต่างๆ เท่านั้น หากสามารถใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบตามกระบวนการทัศน์ใหม่ในศตวรรษที่ 21 ส่วนการที่แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจะสามารถให้บริการเข้าถึงประชาชนในชุมชนได้ในวงกว้าง ต้องอาศัยการเริ่มต้นจากกลุ่มผู้นำชุมชน ในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญโดยตรงในการเป็นแกนนำรับนโยบายจากรัฐบาลลงสู่ท้องถิ่นหรือชุมชน ตามหลักการกระจายอำนาจจากการบริหารราชการส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และเป็นตัวแบบที่ดีในการนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด (Pannasil, Kenaphoom & Kosolkittiampon, 2015, p.149)

จากการศึกษาแนวคิดการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจประเด็นด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โดยริเริ่มจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชนเป็นแกนนำ คณะผู้วิจัยจึงทำการสำรวจพื้นที่ดำเนินการที่เหมาะสม และได้กำหนดพื้นที่ดำเนินการที่ศูนย์อุทองทวารวดี ตำบลสระยายโสม อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในการให้บริการวิชาการและการวิจัยร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ดังกล่าวมีห้องสมุดที่ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นทุนเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะสามารถพัฒนาและขยายขอบข่ายการบริการสู่ชุมชนต่อไปได้ แต่ในปัจจุบัน ห้องสมุดดังกล่าวยังไม่ได้เปิดกว้างสำหรับให้ชุมชนใช้ประโยชน์เท่าที่ควร และการจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ยังไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนตามแนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนอย่างชัดเจน ประกอบกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏที่มุ่งให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ในครั้งนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21
- 2) เพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21
- 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประโยชน์

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดด้านแหล่งการเรียนรู้ แนวคิดด้านผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง ที่หรือสถานที่สำหรับใช้ในการจัดเก็บ บันทึกข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร ประสบการณ์ ทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดบริการให้บุคคลได้เข้าถึงแหล่งความรู้เหล่านั้นได้อย่างสะดวกรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมที่ดีต่อไป โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการที่สามารถทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่อง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และกลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในที่สุด (Imsuwan, 2009) แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งรวมหรือศูนย์รวมสิ่งต่างๆ ได้แก่ แหล่งรวมองค์ความรู้ แหล่งรวมกิจกรรม แหล่งรวมความรักสามัคคี แหล่งฝึกประสบการณ์ โดยสามารถจำแนกประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประการ คือ ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางกาย เป็นการพัฒนามีผลกระทบต่อร่างกายที่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ ได้แก่ ด้านสุขภาพ พละนาถัย ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านครอบครัว ด้านการสื่อสาร และ ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางใจ เป็นการพัฒนามีผลกระทบต่อจิตใจ อารมณื ความรู้สึก ทศนคติ หรือกระบวนทัศน์ ที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านสุนทรียภาพ ด้านความมั่นคง และ ด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในชุมชน (Committee on the Development of Quality of Life for People, 2017) แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายประเภท ได้แก่ สถาบันบริการสารสนเทศ สถานที่ราชการและเอกชน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ สถานที่ทางภูมิศาสตร์ กิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรม บุคคล และ สื่อ โดยมีองค์ประกอบ การดำเนินงาน ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการ งบประมาณ บุคลากร ทรัพยากรการเรียนรู้ อาคาร สถานที่ และ ครุภัณฑ์ การบริการ เครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน และ การประเมินคุณภาพ (Thai Library Association, 2006) องค์ประกอบสำคัญของแหล่งการเรียนรู้คือทรัพยากรการเรียนรู้ หรือ สื่อ วัสดุ รูปแบบต่างๆ ที่ใช้บันทึกข้อมูลข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ สามารถจำแนกการจัดเก็บได้ตามเนื้อหาในระบบสากล รูปแบบของบริการและกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ บริการที่นั้งอ่าน บริการยืม-คืน บริการสืบค้นออนไลน์ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า หรือบริการอ้างอิง บริการให้คำปรึกษาแก่ชุมชน บริการอาคารสถานที่

บริการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการ และ บริการจัดกิจกรรมเชิงนันทนาการ เป็นต้น (Ampanwong, 1990; Tulyasukh, 2006, pp. 1-13)

2. แนวคิดด้านผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ประธานหรือหัวหน้าของชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลในชุมชน อาจเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการที่มีความรู้ความสามารถจนได้รับการยกย่องนับถือจากคนในชุมชน หรือผู้นำอย่างเป็นทางการที่ผ่านกระบวนการสรรหาและเลือกสรรอย่างเป็นระบบ ซึ่งการสรรหาเป็นการเสาะแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งที่กำหนด และการเลือกสรรเป็นการพิจารณาบุคคลที่ได้ทำการสรรหามาแล้วมาคัดเลือกเพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมที่สุดอีกครั้ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่วิธีการเลือกสรรผู้นำชุมชนมักใช้วิธีการเลือกตั้งจากสมาชิกในชุมชน (Office of the Civil Service Commission, 2009) ผู้นำชุมชนจำแนกได้หลายรูปแบบ ได้แก่ ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำแบบเสรี ผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบมีความสามารถพิเศษ ผู้นำแบบเชิงปฏิรูป ผู้นำแบบผู้ประกอบการ และผู้นำด้วยตนเอง (Sritong, 2009, pp. 92-118; Sasithornsawapa, 2017; Polsri, 2013) ซึ่งผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะสำคัญ คือ ทักษะการคิดวิจยารณญาณและการประเมิน ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ทักษะการผลิตและคิดนวัตกรรม ทักษะการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและความมั่นใจในตนเอง และ ทักษะทางคุณธรรมและความรับผิดชอบ (Sinlarat, 2014, pp. 26-29)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 23 เรื่อง จำแนกประเด็นการทบทวนเป็น 3 ด้านใหญ่ คือ ด้านแหล่งการเรียนรู้ ด้านผู้นำชุมชน และด้านการพัฒนาชุมชน ด้านแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นชุมชนประเภทต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านผู้นำชุมชน ประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนในมิติต่างๆ คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่ สมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพ บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 และ ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน การพัฒนากลุ่มอาชีพ และ แนวทางการพัฒนาชุมชน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี หรือแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แต่ละข้อ กล่าวคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ใช้วิธีการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประโยชน์ ใช้วิธีการสำรวจเชิงปริมาณผสมผสานกับการสำรวจเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินงานจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้นำชุมชนตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านซึ่งหมายรวมถึงผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 154 หมู่บ้านๆ ละ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 308 คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสำรวจความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 วิธีการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินค่าตรรกะความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา ผลการประเมินรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.50 ทุกข้อ ส่วนค่า IOC เฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 0.87 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพใช้ได้ โดยได้รับแบบสำรวจตอบกลับจำนวน 244 ชุด คิดเป็นร้อยละ 79.22 การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 เป็นการนำผลจากการสำรวจความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 มาดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการและการนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีการพัฒนาด้านอาคาร สถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์ และด้านทรัพยากรการเรียนรู้ โดยเน้นทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทหนังสือครอบคลุมทั้ง 10 หมวดในระบบบทศนิยมของดิวี่

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนนี้ คือกำนันประจำตำบลต่างๆ ในอำเภออุ้มทองจำนวน 13 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจงเพื่อเป็นตัวแทนผู้นำชุมชนในการให้ข้อมูลด้านการนำแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ในขั้นตอนนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเข้าใช้บริการแหล่งการเรียนรู้และให้ข้อมูลได้จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้คือแบบประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประโยชน์ ทั้งแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิดประกอบการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจัดทำจดหมายเชิญตัวแทนผู้นำชุมชนเพื่อเข้าร่วมพิธีเปิดและแนะนำแหล่งการเรียนรู้หลังจากที่ได้จัดระบบเรียบร้อยแล้ว การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณคือค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายความโดยประมวลจากข้อมูลการสัมภาษณ์

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ครั้งนี้ สามารถสรุปออกเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการแหล่งการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21
ด้านประสบการณ์ในการใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเภท พบว่า ผู้นำชุมชนมีประสบการณ์ในการใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล และ แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อดิจิทัลในระดับมาก มีประสบการณ์ในการใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ในระดับปานกลาง และมีประสบการณ์ในการใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถาบันบริการสารสนเทศในระดับน้อย ด้านความต้องการประเภทของแหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเภท พบว่า ความต้องการประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในระดับมากทุกรายการ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อดิจิทัล แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถาบันบริการสารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล และ แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ ด้านความต้องการเนื้อหาทรัพยากรการเรียนรู้ตามระบบสากล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดพบว่ามีความต้องการในระดับมาก 2 หมวด ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หมวด 300 สังคมศาสตร์ และหมวด 600 เทคโนโลยี ความต้องการในระดับปานกลางมี 7 หมวดตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หมวด 000 วิทยาการคอมพิวเตอร์ สารสนเทศ ความรู้ทั่วไป หมวด 100 ปรัชญา หมวด 200 ศาสนา หมวด 500 วิทยาศาสตร์และหมวด 900 ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์อยู่ในลำดับเท่ากัน หมวด 400 ภาษาและหมวด 700 ศิลปะและนันทนาการอยู่ในลำดับเท่ากัน ส่วนหมวด 800 วรรณกรรม วรรณคดีมีความต้องการในระดับน้อยซึ่งอยู่เป็นลำดับท้ายสุด ความต้องการรูปแบบบริการและกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ บริการอาคารสถานที่สำหรับจัดประชุมหรือจัดกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน รองลงมาคือการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการสำหรับชุมชน ได้แก่ การจัดประชุม อบรม สัมมนา เชิงวิชาการ และบริการให้คำปรึกษาแก่ชุมชน

2. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้นำชุมชนที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21
ด้านอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ที่ตั้งอาคารสถานที่ของแหล่งการเรียนรู้คือ ที่ศูนย์อยู่ทองทวารวดี เลขที่ 95 หมู่ 1 ตำบลสระยายโสม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดสุพรรณบุรี รหัสไปรษณีย์ 72220 โดยการจัดหาและพัฒนาวัสดุ ครุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ ตู้หนังสือ ชุดโต๊ะเก้าอี้นั่งอ่าน เก้าอี้สำนักงาน กระดาษติดผนัง ม่านกรองแสง พรม รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ตกแต่ง ได้แก่ แจกันดอกไม้ นาฬิกา รูปภาพ เป็นต้น โดยใช้หลักการจัดอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ คือหลักความเพียงพอ หลักความกลมกลืน หลักความแตกต่าง หลักความสว่าง และหลักความต่อเนื่องประสงค์ ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ โดยการจัดหาและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทหนังสือจำนวนทั้งสิ้น 1,181 รายการ จำแนกเนื้อหาทรัพยากรการเรียนรู้ตามระบบทศนิยมของดิวอี้ ซึ่งเป็นระบบสากล ประกอบด้วยหมวดต่างๆ 10 หมวดใหญ่ โดยแต่ละหมวดมีจำนวนทรัพยากรการเรียนรู้แตกต่างกันออกไปตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หมวด 300 สังคมศาสตร์ จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 517 รายการ คิดเป็นร้อยละ 43.78 หมวด 600 เทคโนโลยี จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 265 รายการ คิดเป็นร้อยละ 22.44 หมวด 000 วิทยาการคอมพิวเตอร์ สารสนเทศ ความรู้ทั่วไป จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 134 รายการ คิดเป็นร้อยละ 11.35 หมวด 900 ประวัติศาสตร์

ภูมิศาสตร์ จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 107 รายการ คิดเป็นร้อยละ 9.06 หมวด 200 ศาสนา จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 35 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.96 หมวด 500 วิทยาศาสตร์ จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 32 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.71 หมวด 700 ศิลปะและนันทนาการ จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 32 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.71 หมวด 800 วรรณกรรม วรรณคดี จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 31 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.62 หมวด 100 ปรัชญา จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 15 รายการ คิดเป็นร้อยละ 1.27 หมวด 400 ภาษา จำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสิ้น 13 รายการ คิดเป็นร้อยละ 1.10

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้นำชุมชนต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่รองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ประโยชน์ ด้านรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมผู้นำชุมชน

มีความพึงพอใจต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้นำชุมชนมีความพึงพอใจต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด 4 รายการตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประโยชน์ด้านการใช้เป็นที่จัดกิจกรรมเชิงวิชาการสำหรับชุมชน ได้แก่ การจัดประชุม อบรม สัมมนา เชิงวิชาการ ประโยชน์ด้านการให้คำปรึกษาแก่ชุมชน ประโยชน์ด้านการใช้อาคารสถานที่สำหรับจัดประชุมหรือจัดกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน และ ประโยชน์ด้านการใช้เป็นที่นั่งอ่านทรัพยากรการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมผู้นำชุมชนมีความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และหากจำแนกออกเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางกาย และประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางใจ พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้านเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางกาย ผู้นำชุมชนมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความรู้ความสามารถ และด้านการประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพพลานามัย ด้านที่อยู่อาศัย และด้านครอบครัว ด้านรายได้ และด้านคมนาคมการสื่อสาร ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางใจ ผู้นำชุมชนมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการสร้างความมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านสุนทรียภาพ และด้านความมั่นคงความปลอดภัย

นอกจากข้อค้นพบดังที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้นำชุมชนยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ อีก ได้แก่ ด้านเนื้อหาทรัพยากรการเรียนรู้ เสนอให้จัดหาทรัพยากรการเรียนรู้เฉพาะด้านเพิ่มเติม เช่น หนังสือเกี่ยวกับ พระหรือพระเครื่อง ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจพอเพียง สุขภาพ ชีวิต การเกษตร การฝึกอาชีพ เป็นต้น ด้านประเภทของทรัพยากรการเรียนรู้ เสนอให้จัดหาประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์เพิ่มเติม และ ด้านกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ เสนอให้จัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและจุดเด่นจุดเน้นของชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 มีข้อสังเกตและค้นพบในประเด็นต่างๆ ที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านการสร้างชุมชนสัมพันธ์ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

การที่จะพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการศึกษา

ความต้องการของชุมชนเป็นเบื้องต้น ดังเช่นงานวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาความต้องการแหล่งการเรียนรู้จากตัวแทนของชุมชนคือกลุ่มผู้นำชุมชนระดับตำบลและหมู่บ้าน เนื่องจากมีสถานภาพที่สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนได้และเป็นหน่วยที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nakkong (2014) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ ซึ่งก่อนการดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ต้องมีการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อให้มีเป้าหมายร่วมกัน และมีเจตจำนงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วม และจะส่งผลถึงความรักความหวงแหนที่จะรักษาสมบัติส่วนรวมนั้นไว้ให้ยั่งยืนต่อไป ผู้ริเริ่มการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ต้องมีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่พอเพียง พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พัฒนานวัตกรรมในแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้ตรงตามความต้องการของชุมชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มีการพัฒนาทางกายภาพของแหล่งเรียนรู้ในด้านอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สามารถจับต้องได้และเป็นรูปธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bullen (2004) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางสังคมและการพัฒนาชุมชน พบว่ากลยุทธ์การพัฒนาชุมชนที่สำคัญด้านการสร้างชุมชนสัมพันธ์ คือ การเข้าถึงชุมชน การเปิดโอกาสรับสิ่งใหม่สู่ชุมชน การสร้างสะพานเชื่อมความสัมพันธ์กับประชาชนด้วยเครือข่ายสังคมและทรัพยากรอื่นๆ นอกจากนี้ ในฐานะของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นพันธกิจหลักที่ต้องสนับสนุนด้านวิชาการ โดยประสานเครือข่าย และขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งเพื่อการเรียนรู้และเพื่อการร่วมพัฒนา มีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็ง โดยมีศักยภาพพื้นฐานของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเชิงวิชาการแก่ชุมชน

2. ด้านรูปแบบหรือประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ประเภทสถาบันบริการสารสนเทศ ประเภทสถานที่ราชการและเอกชน ประเภทสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ประเภทสถานที่ทางภูมิศาสตร์ ประเภทกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรม ประเภทบุคคล และประเภทสื่อหรือวัสดุบันทึกข้อมูล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบแหล่งการเรียนรู้ประเภทสถาบันบริการสารสนเทศ โดยการพัฒนาต่อยอดจากโครงสร้างพื้นฐานเดิมที่มีอยู่แล้วคืออาคารสถานที่และทรัพยากรการเรียนรู้ให้พัฒนาขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตลอดจนการจัดระบบการจัดเก็บและการสืบค้นข้อมูลให้สะดวกยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Wantrong (2008) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทผ้าทอมือให้สามารถจัดเก็บและสืบค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดระบบผ้าทอมือที่ใช้อักษรโรมันและตัวเลขอารบิก และนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ 4 รูปแบบ คือ การเป็นศูนย์เครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ในห้องสมุด การเป็นแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ และการเป็นแหล่งเรียนรู้จากระบบฐานข้อมูล ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ นำไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้รูปแบบอื่นได้ และเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ตามอัธยาศัยต่อไป ซึ่งเทียบเคียงกับแหล่งการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ที่มุ่งให้ประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนได้เข้าใช้บริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเช่นกัน

3. ด้านเนื้อหาทรัพยากรการเรียนรู้

เนื้อหาของทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้นำชุมชนมีความสนใจมากที่สุดคือ ด้านสังคมศาสตร์ รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีหรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เนื่องจากทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งสองหมวดครอบคลุมเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทของผู้นำชุมชนและบริบทการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ หมวด สังคมศาสตร์ ครอบคลุมเนื้อหา ด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ ปัญหาสังคม บริการสังคม การศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี คติชนวิทยา และหมวดเทคโนโลยีหรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ครอบคลุมเนื้อหา ด้านเกษตรศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ การจัดการบ้านเรือนและครอบครัว การบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สินค้าอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้าง (Panmekha, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pounngamchuen & Sakkatat (2011) Worapin, Chaikarn, Banjerdrit & Homying (2014) Ngamprapasom, Promsen & Wongjommali (2016) Noojoy, Disathaporn & Lohitwisas (2017) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน พบว่าผู้นำชุมชนควรเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถ มีความรอบรู้ในด้านต่างๆ เช่น การวางแผน การวิเคราะห์ชุมชน ปัญหาของชุมชน ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับหมวดหมู่ความสนใจของผู้นำชุมชนดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

นอกจากนี้ จากการสนทนากลุ่มย่อยกับตัวแทนผู้นำชุมชน พบว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะด้านของผู้นำชุมชนทั้งสองหมวดใหญ่เช่นเดียวกัน ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ พระหรือพระเครื่อง ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจพอเพียง สุขภาพ ชีวิต การเกษตร การฝึกอาชีพ ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Loetyingyot (2017) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน ซึ่งเนื้อหาที่ผู้นำชุมชนสนใจดังกล่าว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำรงชีวิต หรือวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของผู้นำชุมชนที่ต้องแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนที่อยู่ในการปกครองของตนเอง โดยเฉพาะเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพผู้นำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะช่วยส่งเสริมให้รู้จักวิเคราะห์ศักยภาพ สร้างพลังขับเคลื่อนด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกความพอเพียงมาพัฒนาการดำเนินชีวิตต่อไป

4. ด้านบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21

ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนที่ดีให้กับประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำในระดับตำบลและหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าผู้นำส่วนใหญ่มีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย รองลงมาคือ แบบเสรี และ แบบมีส่วนร่วม ตามลำดับ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาในระดับฐานราก และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pannasil, Kenaphoom & Kosolkittiampon (2015) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 พบว่าผู้บริหารท้องถิ่นควรมีบทบาทในด้านการเป็นผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น การเป็นนักบริหารมืออาชีพ การเป็นแบบอย่างประชาธิปไตย การขับเคลื่อนธรรมาภิบาล และบทบาทอื่นตามสถานการณ์ นอกจากนี้ Kerdmeesuk (2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำควรมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ ผู้นำการแลกเปลี่ยน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้นำจริยธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Martiskainen (2017) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมระดับรากหญ้า พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้

ภาวะการเป็นผู้นำชุมชนประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำควรฝังตัวอยู่กับเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของชุมชน ผู้นำควรมีการตัดสินใจร่วมกับชุมชน ผู้นำควรดำเนินงานแบบเปิดกว้างและมีชุมชนสัมพันธ์

5. ด้านการพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21

ผู้นำชุมชนควรมีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดวิจรญาณและการประเมิน ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ทักษะการผลิตและคิดนวัตกรรม ทักษะการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและความมั่นใจในตนเอง ทักษะทางคุณธรรมและความรับผิดชอบ ซึ่งงานวิจัยที่น่าเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพหรือทักษะของผู้นำชุมชน ได้แก่ Noojoy, Disathaporn & Lohitwisas (2017) Chantuek, Sirisaksomboon & Natechu (2016) และ Mangkhang (2017) จากการประมวลสรุปผลงานวิจัยดังกล่าว พบว่า การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนคือ ต้องพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนต้องได้รับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความรอบรู้ มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อชุมชน กล้าเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการวางแผน และเป็นกลไกสำคัญในการวิเคราะห์ชุมชน เข้าใจปัญหาของชุมชน และสามารถร่วมแก้ปัญหาชุมชนของตนเองได้ นอกจากนี้ Martiskainen (2017) ยังระบุว่าผู้นำควรมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับอนาคตของชุมชน ผู้นำควรมีทักษะการจัดการเชิงปฏิบัติการ ผู้นำควรมีการวางแผนกำหนดผู้ที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานแทนได้ ผู้นำควรมีความมุ่งมั่น มีความเพียร และมีพลัง

6. ด้านองค์ประกอบของการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้

องค์ประกอบของการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ องค์ประกอบด้านกายภาพกับองค์ประกอบด้านบริการและกิจกรรม ในส่วนขององค์ประกอบด้านกายภาพ คือ อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และทรัพยากรการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งผลการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewnon (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และ Boonmee & Tuamsuk (2013) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในอารามพุทธศาสนาของไทย ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวให้ความสำคัญกับการจัดอาคารสถานที่ บรรยากาศสภาพแวดล้อม และทรัพยากรการเรียนรู้ แสดงถึงบทบาทการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน ช่วยส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และยังสะท้อนให้เห็นถึงนโยบาย “บวร” ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และ (หน่วยงาน) ราชการ (หมายรวมถึงสถานศึกษา) ที่ยังคงมีความสำคัญต่อชุมชนหรือสังคมไทยในส่วนขององค์ประกอบด้านบริการและกิจกรรม ในประเด็นการนำไปใช้ประโยชน์นั้น พบว่าแหล่งการเรียนรู้สามารถใช้ประโยชน์ด้านการเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเชิงวิชาการสำหรับชุมชน ได้แก่ การจัดประชุม อบรม สัมมนา เชิงวิชาการ เป็นต้น และผู้นำชุมชนยังเสนอให้มีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและจุดเด่นจุดเน้นของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Watcharakiettisak (2016) ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความร่วมมือในการพัฒนากลุ่มอาชีพ ร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ใช้ศักยภาพจากทุนชุมชน ความร่วมมือจากผู้นำและแกนนำกลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ แหล่งการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ ยังสามารถขยายขอบเขตบริการและกิจกรรมออกไปได้อีก ตามแนวคิดการวิจัยของ Nilvised & Pewnim (2015) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็น

แหล่งเรียนรู้ โดยได้นำเสนอรูปแบบของกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การจัดทัศนศึกษานาชมของจริงภายในแหล่งการเรียนรู้ การจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ และ การจัดทำเว็บไซต์ของแหล่งการเรียนรู้

7. ด้านความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาระดับโลกและระดับประเทศ กล่าวคือ ในระดับโลกได้ระบุไว้ในเอกสารวาระสำหรับศตวรรษที่ 21 หรือแผนปฏิบัติที่ 21 (United Nations, 1992) บทที่ 40 ประเด็นด้านสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Chapter 40 Information for Decision-making) โดยระบุว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นให้ความสำคัญกับประชาชนทุกระดับในฐานะที่เป็นทั้งผู้ให้บริการและผู้ให้บริการสารสนเทศ จึงมีพันธกิจสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงจนถึงระดับรากหญ้า รวมถึงการพัฒนาการเข้าถึงสารสนเทศ ส่วนในระดับประเทศ ได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2016) ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยมีแนวทางการพัฒนาคือด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในประเด็นด้านการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต จากผลการวิจัยในประเด็นความต้องการด้านประเภทของแหล่งการเรียนรู้พบว่า มีความต้องการแหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อดิจิทัลมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติที่ 21 หรือวาระสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสำคัญ แต่การวิจัยครั้งนี้ เลือกพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่มีความต้องการในระดับรองลงมาคือแหล่งการเรียนรู้ประเภทสถาบันบริการสารสนเทศเนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานที่ดำเนินการยังไม่รองรับต่อการพัฒนาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในอนาคต ต้องมีการพัฒนารูปแบบของแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำสู่การปฏิบัติและเพื่อนำสู่การวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ด้านการประชาสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ การจัดสร้างแหล่งการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และอาจมีลักษณะเป็นแหล่งการเรียนรู้เฉพาะกลุ่ม แต่วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคือมุ่งให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ จึงควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ มีความสนใจเข้าใช้บริการและใช้ประโยชน์ตามวาระโอกาสต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ให้คุ้มค่าอย่างแท้จริง โดยอาจประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ผ่านนักศึกษาที่เป็นบุคคลในพื้นที่บริการ ในการใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของชุมชน การใช้เป็นแหล่งจัดกิจกรรมของชุมชน การใช้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น

2. ด้านการบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้เป็นสถานที่ที่ต้องมีการบำรุงรักษาดูแลอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในด้านความสะอาดของอาคารสถานที่ และความปลอดภัยของทรัพยากรการเรียนรู้ รวมถึงวัสดุครุภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้คงสภาพที่พร้อมสำหรับการให้บริการในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ จึงควรกำหนด

บุคคลผู้รับผิดชอบและกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายสามารถสืบสานการบำรุงรักษาแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความพร้อมสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป รวมถึงควรมีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น จัดหาวัสดุครุภัณฑ์เพื่อตกแต่งให้มีบรรยากาศที่เชิญชวนเข้าใช้บริการ โดยการบริหารจัดการด้วยชุมชนเอง และ/หรือแสวงหาความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

3. ด้านการให้บริการแหล่งการเรียนรู้ เนื่องจากสถานที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ อาจไม่ได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ เนื่องด้วยข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะด้านบุคลากรวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและการให้บริการในแหล่งการเรียนรู้ ดังนั้น หากจำเป็นหรือเป็นไปได้ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติตรงตามสายงานอาชีพสำหรับการปฏิบัติงานเต็มเวลา หรือจัดหาอาสาสมัครในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการมาประจำแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้สามารถบริการชุมชนได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. ด้านบริบทการวิจัยครั้งต่อไป การต่อยอดงานวิจัยครั้งต่อไป สามารถดำเนินการได้หลายประเด็น ได้แก่ การดำเนินการวิจัยประเมินผลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในระยะที่ 2 เพื่อทราบถึงการดำรงอยู่ การใช้ประโยชน์ และความก้าวหน้าหรือการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และระยะที่ 3 เพื่อทราบถึงการขยายผลสู่ชุมชนอื่นต่อไป การปรับเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยเป็นประชาชนทั่วไป เพื่อขยายผลให้เข้าถึงผู้ใช้บริการอย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม การจัดกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพในชุมชนตามประเด็นที่สอดคล้องกับความสนใจของประชาชน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบแหล่งการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือแบบเสมือนจริง เพื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบแหล่งเรียนรู้แบบสัมผัสได้ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แบบมีชีวิต แหล่งเรียนรู้สีเขียว หรือแหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่ๆ ตามกระแสหลักของโลกปัจจุบัน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Ampanwong, S. (1990). *Use of library services and research report writing*. Bangkok: Thai Wattana Panich. [In Thai]
- Boonmee, C. & Tuamsuk, K. (2013). Community learning resources management practices in Thai Buddhist monasteries. *Procedia Social and Behavioral Science*, 73, 175-180.
- Bullen, P. (2004). *A social capital and community development: Research project of the Warnervale District Community*. Wyong Shire: The Crime Prevention Division of the Attorney-General's Office and the Premier's Department and Wyong Shire Council.
- Chantuek, T., Sirisaksomboon, J & Natechu, K. (2016). Analysis of structural equation model for community leaders to develop administrative capacity strong community. *RMUTL Journal of Business Administration and Liberal Arts*, 4(2), 52-59. [In Thai]
- Committee on the Development of Quality of Life for People. (2017). *Report on the quality of life of Thai people based on basic necessity information*. Bangkok: Department of Community Development, Ministry of the Interior. [In Thai]

- Imsuwan, C. (2009). *Lifelong learning resources*. Bangkok: Office of Non-Formal Education, Ministry of Education. [In Thai]
- Kaewnnon, P. (2010). *Model for management lifelong learning centre at Khaodurian Community, Tambon Khaphra, Amphoe Muang, Nakhon Nayok Province*. Master of Arts, Program of Cultural Resource Management, Silpakorn University. [In Thai]
- Kerdmeesuk, P. (2013). Knowledge management for community leader's development: A case study the community leaders of Wat Puranawad. *Academic Journal Bangkok Thonburi University*, 5(1), 11-18. [In Thai]
- Loetyingyot, S. (2017). The potential development of community leader for poverty reduction of the community in the place of civilization Non Soong Nakhon Ratchasima with the Philosophy of Sufficiency Economy. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapa University*, 25(48), 177-202. [In Thai]
- Mangkhang, C. (2017). Community potentials and citizen participation in ecotourism management towards learning resources on community enterprise of Ban Mea Kam Pong, Chiang Mai. *MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(2), 265. [In Thai]
- Martiskainen, M. (2017). The role of community leadership in the development of grassroots innovations. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 22, 78-89.
- Nakkong, W. (2014). *Guidelines for the Development of Learning Centers in accordance with Bangkok Metropolitan Administration Strategy*. (Doctoral Dissertation, Ph.D. in Development Education, Chulalongkorn University, Thailand). [In Thai]
- Ngamprapasom, P., Promsen, W., & Wongjommali, P. (2016). Research and development community leadership in the watershed forest resource management with social capital. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapa university*, 24(46), 265-286. [In Thai]
- Nilvised, D. & Pewnim, M. (2015). Cultural resource management for a source of learning at Watbowonnivetvihara. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(3), 889-904. [In Thai]
- Noojoy, A., Disathaporn, C. & Lohitwisas, S. (2017). Development of community leader potential for being learning community. *Journal of Industrial Education*, 11(1), 119-130. [In Thai]
- Noojoy, A., Disathaporn, C. & Lohitwisas, S. (2017). Learning community leader. *Journal of Research and Curriculum Development*, 6(2), 49-64. [In Thai]
- Committee on the Development of Quality of Life for People. (2017). *Report on the quality of life of Thai people based on basic necessity information*. Bangkok: Department of Community Development, Ministry of the Interior. [In Thai]

- Pannasil, P., Kenaphoom, S. & Kosolkittiamporn, S. (2015). The role of local executive in the 21st century. *The Journal of MCU Peace Studies*, 3(2), 146-161. [In Thai]
- Phanmekha, P. (2009). DDC 22: Classification of books and plans divided among the Dewey Decimal System. Bangkok: Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Phonsri, S. (2013). *Developing the ability of individuals and groups*. (2nd ed.) Bangkok: Odeon Store. [In Thai]
- Poungngamchuen, J. & Sakkatat, P. (2011). *Community leaders' potential development in the community development sector of Chergng Doi Sub-district, Doi Saket District Chiang Mai*. Chiang Mai: Maejo University. [In Thai]
- Sasithornsawapa, N. (2017). *Leadership and local government*. Bangkok: Multimedia Business for Education, Suan Sunandha Rajabhat University. [In Thai]
- Sinlarat, P. (2014). *The skill of the 21st century: must step away from the trap of the West*. Bangkok: College of Education, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Srithong, N. (2009). *Increasing leadership potential in community development work*. Bangkok: Odeon Store. [In Thai]
- Thai Library Association. (2006). *Library Standards*. Bangkok: Thai Library Association Under The Patronage of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn. [In Thai]
- Tulyashuk, T. (2013). *Academic library services guidelines for the new age*. *Library and Information Science KKU*, 24(1-3): 1-13. [In Thai]
- United Nations. (1992). *Agenda 21*. [Online]. Retrieved April 17, 2018, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- Wantrong, S. (2008). *Development of learning resources, hand-woven fabrics of ethnic groups in Mekong sub-region*. (Doctoral Dissertation, Ph.D. in Regional Development Strategy, Surindra Rajabhat University, Thailand). [In Thai]
- Watcharakietisak, T. (2016). *Community economic strengthening by developing community enterprise group at Tambonpolsongkram Administration Organization, Nonsung District, Nakhonratchasima Province*. *Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institution of Thailand*, 5(1), 43-54. [In Thai]
- Worapin, C., Chaikarn, P., Banjerdrit, S. & Homying, W. (2014). *Attributes of the modern leadership with professional management competencies of municipal clerks in the central region*. *Journal of the Researchers Association*, 19(1), 86-96. [In Thai]

การตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จ ของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย¹

แววตา เตชาทวีวรรณ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของระบบ คุณภาพของบริการ การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจ และความคุ้มค่า ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัยที่พัฒนาขึ้นเอง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ นักศึกษาและอาจารย์/บุคลากรที่เป็นผู้ใช้ห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย จำนวน 507 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage random sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ระบุได้ว่า โมเดลการวัดตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัยที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 97.26$, $df = 93$, $p = 0.36$, $CMIN/DF = 97.26$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.96$, $RMSEA = 0.010$, $RMR = 0.013$) โดยองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยความสำเร็จทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.93 – 0.98 ซึ่งปัจจัยการใช้ประโยชน์มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด (0.98) รองลงมา คือ ปัจจัยความพึงพอใจและปัจจัยความคุ้มค่า (0.97) ปัจจัยคุณภาพของสารสนเทศและปัจจัยคุณภาพของระบบ (0.94) ปัจจัยคุณภาพของบริการ (0.93) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ห้องสมุดดิจิทัล; ระบบสารสนเทศ; ปัจจัยความสำเร็จ; การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2561

² รองศาสตราจารย์ โปรแกรมสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล walta@g.swu.ac.th

Received: 04/06/2019 ; Revised: 20/06/2019 ; Accepted: 29/06/2019

Confirmation of the Success Evaluation Model of the Digital Library Information System Under the Universities¹

Wawta Techataweewan²

Abstract

The research aims to confirm the success evaluation model of digital library information system under the universities which consisted of six factors, namely quality of information, system quality, service quality, utilization, satisfaction and worthiness including 21 indicators. The research method used a qualitative research approach to verify the model through confirmatory factor analysis (CFA). The research samples were 507 students and staffs who were the users of the digital library under the universities selected by two-stage random sampling. Data were analyzed using descriptive statistics such as mean and standard deviation, and CFA. The research findings revealed that the success evaluation model of the digital library information system was confirmed by the six factors. The model was confirmed by the second CFA which the factors were consistent with empirical data ($\chi^2 = 97.26$, $df = 93$, $p = 0.36$, $CMIN/DF = 97.26$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.96$, $RMSEA = 0.010$, $RMR = 0.013$). In addition, the standard value of the six factors loadings was between 0.93-0.98. The highest value loading was utilization (0.98), followed by the satisfaction and the worthiness (0.97), the information quality and the system quality (0.94), and the service quality (0.93).

Keywords: Digital Library; Information System; Key Success Factor; Confirmatory Factor Analysis

1 Article got financial support from Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University in academic year 2018

2 Associate Professor, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, E-mail: walta@g.swu.ac.th

บทนำ

ห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศอันหลากหลายแบบเดิมจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานและให้บริการแบบเดิมเป็นการใช้เทคโนโลยีเว็บหรืออินเทอร์เน็ตมากขึ้น ทำให้เกิดห้องสมุดรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า ห้องสมุดดิจิทัล (Digital library) ซึ่งแวนเนวาร์ บุช (Vannevar Bush) เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงห้องสมุดดิจิทัล ในวารสาร Atlantic Monthly ฉบับ ค.ศ. 1945 และในทศวรรษต่อมา เริ่มจาก ค.ศ. 1990 ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดแผนริเริ่มห้องสมุดดิจิทัล (Digital Library Initiative Plan) ตามมาด้วยแผนห้องสมุดดิจิทัลทั่วโลก (Global Digital Library Plan) ของบริษัทไอบีเอ็มใน ค.ศ. 1995 ทำให้ห้องสมุดในประเทศต่าง ๆ เริ่มต้นตัวเกี่ยวกับห้องสมุดดิจิทัล ห้องสมุดดิจิทัล คือ ห้องสมุดที่มีทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลทั้งพัฒนาขึ้นมาเองและจัดหา โดยให้บริการสารสนเทศและบริการอื่น ๆ บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เว็บไซต์เป็นสื่อกลางสำหรับติดต่อกับผู้ใช้ ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศโดยตรงโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังห้องสมุด การพัฒนาและดำเนินงานห้องสมุดดิจิทัลจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทั้งบรรณารักษศาสตร์ดั้งเดิม เทคโนโลยีสารสนเทศและศาสตร์อื่น ๆ ที่บูรณาการให้การดำเนินงานของห้องสมุดสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาร์มส (Arms, 2000) กล่าวว่าห้องสมุดดิจิทัลจัดทำโดยบุคลากรของห้องสมุดแบบเดิมและบุคลากรที่ไม่ใช่บรรณารักษ์โดยเป็นสหวิทยาการ และความเชี่ยวชาญที่เกิดขึ้นใหม่จากการทำงานร่วมกัน

ห้องสมุดดิจิทัลเป็นระบบสารสนเทศอย่างหนึ่งที่น่าเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บ รวบรวม จัดระเบียบ และอำนวยความสะดวกสารสนเทศดิจิทัลแก่ผู้ใช้ นอกจากนี้ห้องสมุดดิจิทัลมีการผลิตทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลด้วย เนื่องจากสารสนเทศดิจิทัลบางส่วนไม่ได้เป็นดิจิทัลโดยกำเนิด (Born-digital information) หรือไม่ได้ผลิตในรูปแบบดิจิทัลตั้งแต่ต้น จำเป็นต้องนำมาแปลงเป็นดิจิทัลโดยการสแกนหรือถ่ายภาพ (National Archives of Australia, 2017) รวมทั้งการเชื่อมโยงไปยังแหล่งสารสนเทศดิจิทัลอื่น ๆ ซึ่งกระทำโดยใช้เทคโนโลยีเว็บและไฮเปอร์มีเดีย โดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อรวบรวมสารสนเทศดิจิทัลให้ครบถ้วนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด จัดการและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่จัดเก็บอยู่ในรูปแบบดิจิทัลให้เข้าถึงได้โดยผ่านเครือข่ายระบบสารสนเทศ (Torres-Vargas, 2013) นอกเหนือจากการจัดหา ผลิต จัดระบบ บำรุงรักษา และให้บริการสารสนเทศแล้ว ห้องสมุดดิจิทัลต้องจัดหาฟังก์ชันต่าง ๆ สนับสนุนการบริการสารสนเทศแก่ผู้ใช้ทั้งที่เป็นบุคคลและชุมชนออนไลน์ด้วย เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ การจัดการความรู้ออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Dong-In, 2013, p. 79) ชอร์และซัลเว (Chore & Salwe, 2010) อธิบายข้อดีที่เป็นหน้าที่หลักอีกประการหนึ่งของห้องสมุดดิจิทัล คือ การสงวนรักษาเอกสารมีคุณค่า เอกสารหายาก ทรัพยากรลักษณะพิเศษ จดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ โดยเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีการปกป้องจากการถูกทำลายจากธรรมชาติหรือเสื่อมสลายเองของสารสนเทศรูปแบบเดิม ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายทั้งการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและการสงวนรักษา รวมทั้งประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดดิจิทัลเป็นรูปแบบห้องสมุดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคตตามบริบทของความเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี นอกจากนี้การดำเนินงานห้องสมุดดิจิทัลมีการลงทุนค่อนข้างสูงทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่าย บุคลากรที่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญ และระยะเวลาในการพัฒนา จึงเป็นต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและ

คุณค่าในการลงทุน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้และคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของการจัดการระบบสารสนเทศ โดยได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการวิจัยจะนำมาพัฒนาเป็นตัวแบบในการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล โดยเลือกศึกษาจากห้องสมุดดิจิทัลที่สังกัดมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการโดยห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบห้องสมุดมหาวิทยาลัย รวมทั้งห้องสมุดดิจิทัลของมหาวิทยาลัยที่จัดทำเป็นฐานข้อมูลแยกต่างหาก เช่น คลังสารสนเทศสถาบัน (Institutional repository) เป็นต้น เนื่องจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีความก้าวหน้าและความพร้อมด้านการดำเนินงานห้องสมุดมากกว่าห้องสมุดประเภทอื่น ปัจจัยความสำเร็จดังกล่าวสามารถนำไปพัฒนาเป็นแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน ที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของผู้ใช้ที่อำนวยความสะดวกเข้าถึงห้องสมุดดิจิทัลได้ตลอดเวลา ให้บริการสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจและน่าเชื่อถือแก่ผู้ใช้งานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพของห้องสมุดดิจิทัลในต่างประเทศมีจำนวนมาก ชี (Xie, 2006) รายงานว่า งานวิจัยที่ศึกษาเพื่อประเมินห้องสมุดดิจิทัลในช่วงทศวรรษแรก (ค.ศ. 2000-2008) นั้น เน้นค้นหาคุณลักษณะที่ดีของห้องสมุดดิจิทัลและแนวทางการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมีความหลากหลาย เช่น งานวิจัยของฟูร์และคณะ (Fuhr et al., 2007) พัฒนาตัวแบบที่เรียกว่า Triptych Model ใช้ในการประเมินการใช้และประสิทธิภาพของห้องสมุดดิจิทัล งานวิจัยของซาราเชวิกและโควี (Saracevic & Covi, 2000) ประเมินห้องสมุดดิจิทัลในด้านประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และการผสมผสานระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ งานวิจัยของอะกอร์รัม (Agourram, 2009) กำหนดความสำเร็จของระบบสารสนเทศเป็น 3 ระดับ คือ ระดับระบบ ระดับผู้ใช้ และระดับองค์กร งานวิจัยของอาลีและอาซิม (Ali & Aasim, 2009) เจง (Jeng, 2006) จู (Joo, 2010) และนีลเซน (Nielsen, 2012) พบว่า เกณฑ์การประเมินห้องสมุดดิจิทัล มี 4 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านความพึงพอใจ และด้านความง่ายต่อการเรียนรู้ งานวิจัยของลักชีเยน อบริซาร์ และวี (Lagzian, Abrizah, & Wee, 2013) พัฒนาเกณฑ์ปัจจัยความสำเร็จ (The critical success factors: CSFs) ประกอบด้วย แรงจูงใจ ทรัพยากร บุคลากร ผู้ใช้ กระบวนการ ที่ตั้ง และเวลา งานวิจัยของมัสเรกและกาสกิน (Masrek & Gaskin, 2016) พัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพห้องสมุดดิจิทัลใน 6 มิติ คือ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพระบบ คุณภาพบริการ ประโยชน์ที่ได้รับ การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน และการซึมซับความรู้ความเข้าใจ ชูและดู (Xu & Du, 2018) ศึกษาปัจจัยของความพึงพอใจและภักดีของผู้ใช้ระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ คุณภาพของระบบ คุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของบริการ การรับรู้ความง่ายของการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ และความผูกพันต่อห้องสมุดดิจิทัล เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าม้งานวิจัยที่กล่าวถึงการประเมินความคุ้มค่าของระบบสารสนเทศดิจิทัล ได้แก่ งานวิจัยของสเทจส์กัลและฮาเจค (Stejskal & Hajek, 2015) ที่ใช้การวิเคราะห์ผลประโยชน์ค่าใช้จ่าย (Cost-benefit analysis: CBS) อัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI) และความเต็มใจในการเสียค่าใช้จ่ายของผู้ใช้สำหรับการประเมินประสิทธิภาพบริการของห้องสมุดดิจิทัล นอกจากนี้องค์กร

มาตรฐานสารสนเทศแห่งชาติ (National Information Standards Organization, 2007, p. 1) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดีของห้องสมุดดิจิทัลไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้งาน (Usability) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) และด้านตรงความต้องการ (Fitness) โดยด้านการใช้งานมีความสำคัญในการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพเป็นลำดับแรก

งานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการประเมินห้องสมุดดิจิทัลเท่าที่สำรวจพบ ได้แก่ งานวิจัยของทรงศิริ หงษ์บิน (Hongbil, 2001) ประเมินการห้องสมุดดิจิทัล 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบาย 2) วัตถุประสงค์ 3) การดำเนินงาน 4) เนื้อหาสารสนเทศของห้องสมุดดิจิทัล 5) คณะกรรมการและคณะทำงาน 6) เทคโนโลยีสารสนเทศ 7) การจัดเก็บสารสนเทศ และ 8) การเข้าถึงสารสนเทศและการให้บริการ งานวิจัยของกาญจนา วงศ์มาน และขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (Wongman & Phisalpong, 2016) ประเมินห้องสมุดดิจิทัลในด้านเนื้อหา รูปแบบ และการใช้ประโยชน์ และงานวิจัยของปยุตตนา สุขสาคร (Suksakorn, 2016) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้งานห้องสมุดดิจิทัล พบว่ามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ และด้านความง่ายต่อการเรียนรู้

การพยายามประเมินความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัลมีพัฒนาการและหลากหลาย โดยเริ่มจากการมุ่งเน้นเป้าหมายของห้องสมุดคือผลสำเร็จ ต่อมาได้ตระหนักว่าระบบสารสนเทศห้องสมุดมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ ห้องสมุด และบริษัท/ร้านค้า (Suppliers) ดังนั้นปัจจัยและเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลจึงซับซ้อนเพิ่มขึ้น แต่องค์ประกอบหลักยังคงเป็นแบบเรียบง่าย (DeLone & McLean, 2016, p. 4) ตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศของดีลองและแม็คลีน (DeLone & McLean, 1992, 2016) เป็นตัวแบบคลาสสิกที่เริ่มตั้งแต่ยุคแรกและมีการพัฒนาปรับปรุงจนเป็นที่นิยมใช้มาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า D & M Model ถูกอ้างอิงโดยนักวิจัยและนักวิชาการในผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ จำนวนมากกว่า 8,000 ผลงาน ปัจจัยความสำเร็จระบบสารสนเทศของดีลองและแม็คลีนในระยะแรก ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ คุณภาพของระบบ คุณภาพของสารสนเทศ การใช้ความพึงพอใจของผู้ใช้ ผลกระทบส่วนบุคคล และผลกระทบต่อองค์กร ต่อมา D & M Model ถูกปรับปรุงแก้ไขประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ คุณภาพของระบบ คุณภาพของสารสนเทศ ความตั้งใจการใช้ระบบ ความพึงพอใจของผู้ใช้ และประโยชน์ของระบบโดยรวม งานวิจัยนี้ได้ยึดตัวแบบปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศของดีลองและแม็คลีนเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวแบบปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสำหรับห้องสมุดที่สังกัดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นระยะสองของโครงการวิจัย โดยระยะแรกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์วรรณกรรมและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้ตัวแบบที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (คุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของระบบ คุณภาพของบริการ การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจ และความคุ้มค่า) และ 21 ตัวบ่งชี้ (Techataweewan, 2019) การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาและตรวจสอบตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัยซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง โดยโมเดลการประเมินความสำเร็จของตัวแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพของสารสนเทศ (Information quality) หมายถึง การรับรู้ของผู้ใช้ที่มีต่อสารสนเทศของห้องสมุดดิจิทัลว่ามีคุณภาพที่ตรงความต้องการของผู้ใช้ในการเรียนการสอนและการวิจัย ซึ่งโดยทั่วไปห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัยมีนโยบายหรือหลักการประเมินและคัดเลือกสารสนเทศที่มีคุณภาพในการจัดทำฐานข้อมูลห้องสมุดดิจิทัล ตัวบ่งชี้คุณภาพของสารสนเทศ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความเกี่ยวข้อง (Relevance) ความถูกต้อง (Accuracy) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และ ความทันสมัย (Currency)

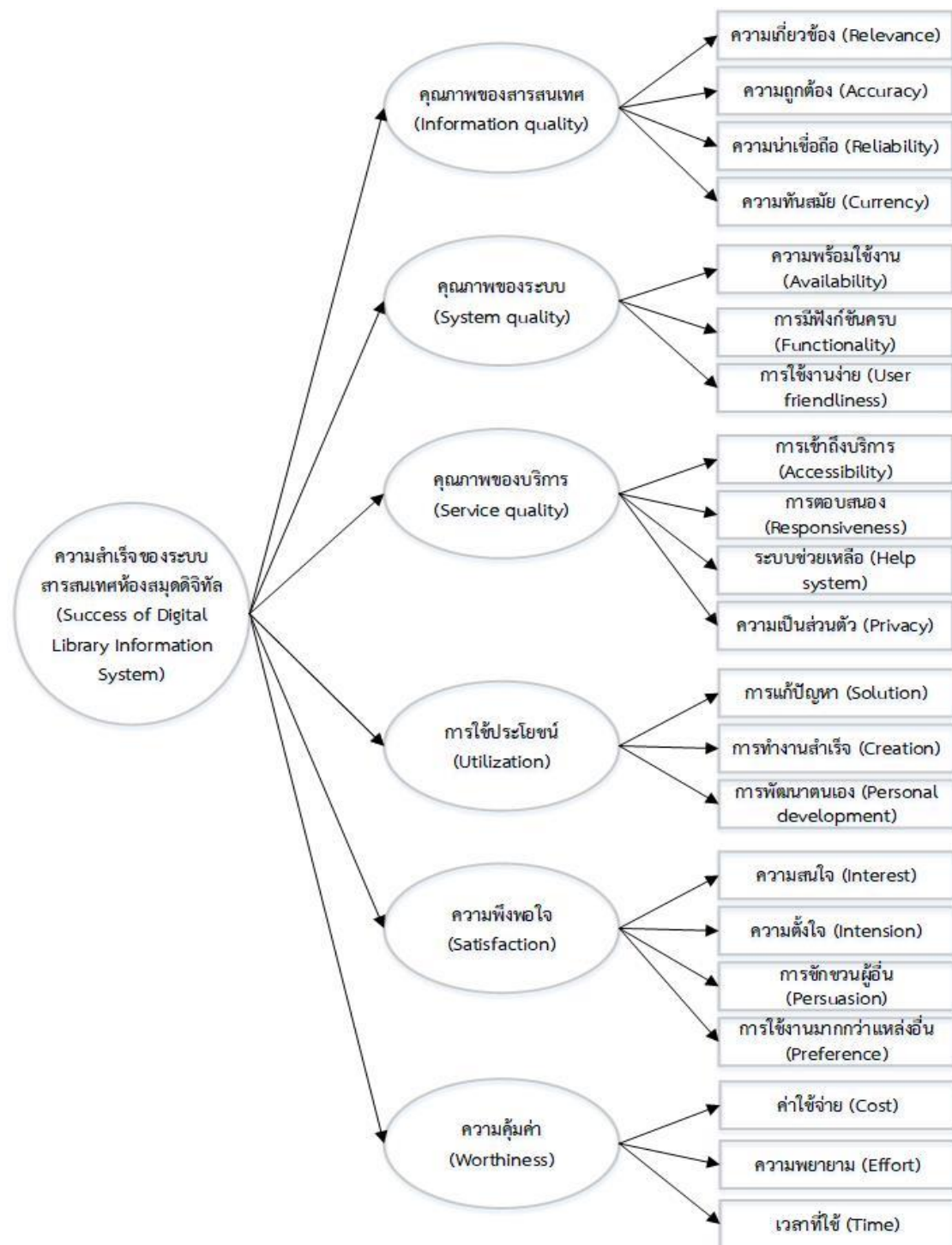
องค์ประกอบที่ 2 คุณภาพของระบบ (System quality) หมายถึง การรับรู้ของผู้ใช้ที่มีต่อสมรรถนะด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบเครือข่ายของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลในการค้นคืนและจัดส่งสารสนเทศโดยตรงต่อผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ใช้สามารถใช้บริการห้องสมุดดิจิทัลได้ทุกสถานที่ ทุกเวลาอย่างสะดวกและรวดเร็ว ตัวบ่งชี้คุณภาพของระบบ มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความพร้อมใช้งาน (Availability) การมีฟังก์ชันครบ (Functionality) และ การใช้งานง่าย (User friendliness)

องค์ประกอบที่ 3 คุณภาพของบริการ (Service quality) หมายถึง การรับรู้ของผู้ใช้ที่มีต่อการบริการของห้องสมุดดิจิทัลที่อำนวยความสะดวกและสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล รวมทั้งบริการต่าง ๆ อย่างสะดวก รวดเร็ว ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ โดยผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด ส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ และฟังก์ชันต่าง ๆ ของห้องสมุดดิจิทัล ตัวบ่งชี้ของคุณภาพของบริการ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเข้าถึงบริการ (Accessibility) การตอบสนอง (Responsiveness) การมีระบบช่วยเหลือ (Help systems) และ ความเป็นส่วนตัว (Privacy)

องค์ประกอบที่ 4 การใช้ประโยชน์ (Utilization) หมายถึง การรับรู้ของผู้ใช้ที่เกิดจากการนำสารสนเทศจากห้องสมุดดิจิทัลไปใช้ประโยชน์ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยห้องสมุดต้องประชาสัมพันธ์ว่ามีสารสนเทศดิจิทัลและบริการอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใช้บริการและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศดิจิทัล ตัวบ่งชี้ของการใช้ประโยชน์ มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การแก้ปัญหา (Problem solving) การทำงานสำเร็จ (Creation) และการพัฒนาตนเอง (Personal development)

องค์ประกอบที่ 5 ความพึงพอใจ (Satisfaction) การรับรู้ของผู้ใช้ห้องสมุดดิจิทัลที่สะท้อนจากความรู้สึกหรือทัศนคติในเชิงบวกต่อการใช้ห้องสมุดดิจิทัลในการเรียนการสอนและการวิจัย ซึ่งสารสนเทศดิจิทัลและการบริการที่ได้รับเป็นไปตามที่คาดหวังหรือเกินความคาดหวังจนทำให้เกิดความชอบและประทับใจห้องสมุดดิจิทัล ตัวบ่งชี้ของความพึงพอใจ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสนใจ (Interest) ความตั้งใจ (Intention) การชักชวนผู้อื่น (Persuasion) และ การใช้งานมากกว่าแหล่งอื่น (Preference)

องค์ประกอบที่ 6 ความคุ้มค่า (Worth) หมายถึง การรับรู้ของผู้ใช้ที่ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ห้องสมุดดิจิทัล โดยความคุ้มค่าพิจารณาจากการเปรียบเทียบผลประโยชน์หรือการสร้างผลงานจากสารสนเทศดิจิทัลที่ได้รับจากห้องสมุดดิจิทัลที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป ตัวบ่งชี้ของความคุ้มค่า มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ค่าใช้จ่าย (Cost) ความพยายาม (Effort) และเวลาที่ใช้ (Time)

ภาพประกอบ 1 ตัวแบบปัจจัยความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นระยะสองของโครงการวิจัย ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษา และอาจารย์/บุคลากรของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ปีการศึกษา 2561 จำนวน 517,436 คน (Office of the Higher Education Commission, 2018) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษา และอาจารย์/บุคลากรที่เป็นผู้ใช้ห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย จำนวน 507 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage random sampling) ขั้นที่ 1 สุ่มตามประเภทของมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) และมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ) และสุ่มขั้นที่ 2 สุ่มผู้ใช้ห้องสมุดจากมหาวิทยาลัยที่สุ่มได้มาจากขั้นที่ 1 ได้จำนวนทั้งสิ้น 507 คน ซึ่งเป็นไปวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามหลักการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกนและฮันคอก (Gagne & Hancock, 2006) ที่ระบุว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันควรมีกกลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบตามผลวิจัยระยะที่ 1 ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่าเพื่อประเมินความสำเร็จตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 5 ระดับและมีเกณฑ์คะแนน ได้แก่ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน) และแปลผลจากค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (4.50-5.00) มาก (3.50-4.49) ปานกลาง (2.50-3.49) น้อย (1.50-2.49) และ น้อยที่สุด (1.00-1.49)

แบบประเมินผ่านการตรวจและพิจารณาคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบประเมินไปทดลองใช้เพื่อหาความเชื่อมั่นกับผู้ใช้ห้องสมุดที่เป็นทั้งนักศึกษาและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า โดยรวมมีค่าความเชื่อมั่น 0.995 องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพของสารสนเทศ มีค่าความเชื่อมั่น 0.979 องค์ประกอบที่ 2 คุณภาพของระบบ มีค่าความเชื่อมั่น 0.987 องค์ประกอบที่ 3 คุณภาพของบริการ มีค่าความเชื่อมั่น 0.988 องค์ประกอบที่ การใช้ประโยชน์ 4 มีค่าความเชื่อมั่น 0.978 องค์ประกอบที่ 5 ความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่น 0.969 และองค์ประกอบที่ 6 ความคุ้มค่า มีค่าความเชื่อมั่น 0.967 ซึ่งแสดงว่ามีคุณภาพสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลการประเมินได้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบประเมินดังกล่าวโดยสร้างเป็นแบบประเมินออนไลน์ ซึ่งขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการประชาสัมพันธ์ผู้ใช้ห้องสมุดที่เป็นนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัย โดยสแกนคิวอาร์โค้ดเพื่อเข้าไปทำแบบสอบถาม

ออนไลน์ ซึ่งมีผู้ตอบแบบประเมิน จำนวน 563 ราย เมื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบ พบว่ามีแบบประเมินที่สมบูรณ์ จำนวน 507 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัล โดยใช้สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ซึ่งวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จที่ได้จากผลการวิจัยระยะที่ 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และ 21 ตัวบ่งชี้

ผลการวิจัย

การตรวจสอบความตรงของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล สังกัดมหาวิทยาลัย พบว่า ตัวแบบประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล สังกัดมหาวิทยาลัย มีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยผู้วิจัยเริ่มจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยความสำเร็จ 6 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของสารสนเทศ 4 ตัวบ่งชี้ (1rele, 2accu, 3reli, 4curr) คุณภาพของระบบ 3 ตัวบ่งชี้ (5avai, 6func, 7user) คุณภาพของบริการ 4 ตัวบ่งชี้ (8acce, 9resp, 10help, 11priv) การใช้บริการ 3 ตัวบ่งชี้ (12prob, 13crea, 14pers) ความพึงพอใจ 4 ตัวบ่งชี้ (15inter, 16inten, 17pers, 18pref) และความคุ้มค่า 3 ตัวบ่งชี้ (19cost, 20effo, 21time) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด อยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 0.91 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวบ่งชี้ความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล สังกัดมหาวิทยาลัย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Var	1rele	2accu	3reli	4curr	5avai	6func	7user	8acce	9resp	10help	11priv	12prob	13crea	14pers	15inter	16inten	17pers	18pref	19cost	20effo	21time
1rele	1.00																				
2accu	0.85	1.00																			
3reli	0.80	0.85	1.00																		
4curr	0.80	0.84	0.86	1.00																	
5avai	0.77	0.82	0.81	0.84	1.00																
6func	0.80	0.82	0.82	0.84	0.86	1.00															
7user	0.77	0.79	0.80	0.81	0.82	0.91	1.00														
8acce	0.77	0.78	0.82	0.82	0.83	0.88	0.91	1.00													
9resp	0.76	0.79	0.79	0.81	0.84	0.88	0.87	0.91	1.00												
10help	0.75	0.76	0.76	0.79	0.80	0.86	0.86	0.90	0.90	1.00											
11priv	0.74	0.75	0.76	0.77	0.77	0.83	0.85	0.85	0.83	0.89	1.00										
12prob	0.74	0.76	0.77	0.77	0.75	0.80	0.80	0.82	0.79	0.82	0.83	1.00									
13crea	0.76	0.77	0.80	0.79	0.77	0.80	0.79	0.82	0.80	0.82	0.83	0.86	1.00								
14pers	0.76	0.79	0.81	0.81	0.79	0.83	0.82	0.83	0.83	0.83	0.84	0.90	1.00								
15inter	0.70	0.74	0.76	0.74	0.75	0.78	0.79	0.78	0.78	0.78	0.80	0.81	0.85	0.89	1.00						
16inten	0.69	0.74	0.76	0.75	0.73	0.76	0.76	0.76	0.77	0.76	0.76	0.78	0.85	0.86	0.83	1.00					
17pers	0.66	0.69	0.72	0.73	0.72	0.72	0.72	0.73	0.75	0.75	0.73	0.75	0.82	0.84	0.80	0.86	1.00				
18pref	0.68	0.70	0.70	0.73	0.70	0.76	0.74	0.75	0.76	0.75	0.74	0.72	0.79	0.82	0.78	0.82	0.85	1.00			
19cost	0.69	0.73	0.73	0.74	0.74	0.79	0.78	0.78	0.79	0.78	0.77	0.80	0.82	0.86	0.81	0.81	0.80	0.81	1.00		
20effo	0.72	0.75	0.75	0.77	0.75	0.80	0.78	0.79	0.79	0.78	0.77	0.78	0.81	0.86	0.81	0.81	0.78	0.79	0.85	1.00	
21time	0.72	0.74	0.75	0.75	0.73	0.78	0.78	0.78	0.79	0.78	0.76	0.81	0.83	0.85	0.82	0.83	0.78	0.78	0.86	0.89	1.00
Mean	3.49	3.44	3.66	3.54	3.42	3.39	3.46	3.51	3.43	3.40	3.64	3.80	3.78	3.63	3.63	3.66	3.61	3.75	3.32	3.69	3.66
SD	0.89	0.91	0.95	0.99	0.96	0.90	0.94	0.97	0.95	0.95	0.63	0.69	0.62	0.54	0.71	0.98	0.90	0.89	0.79	0.75	0.78

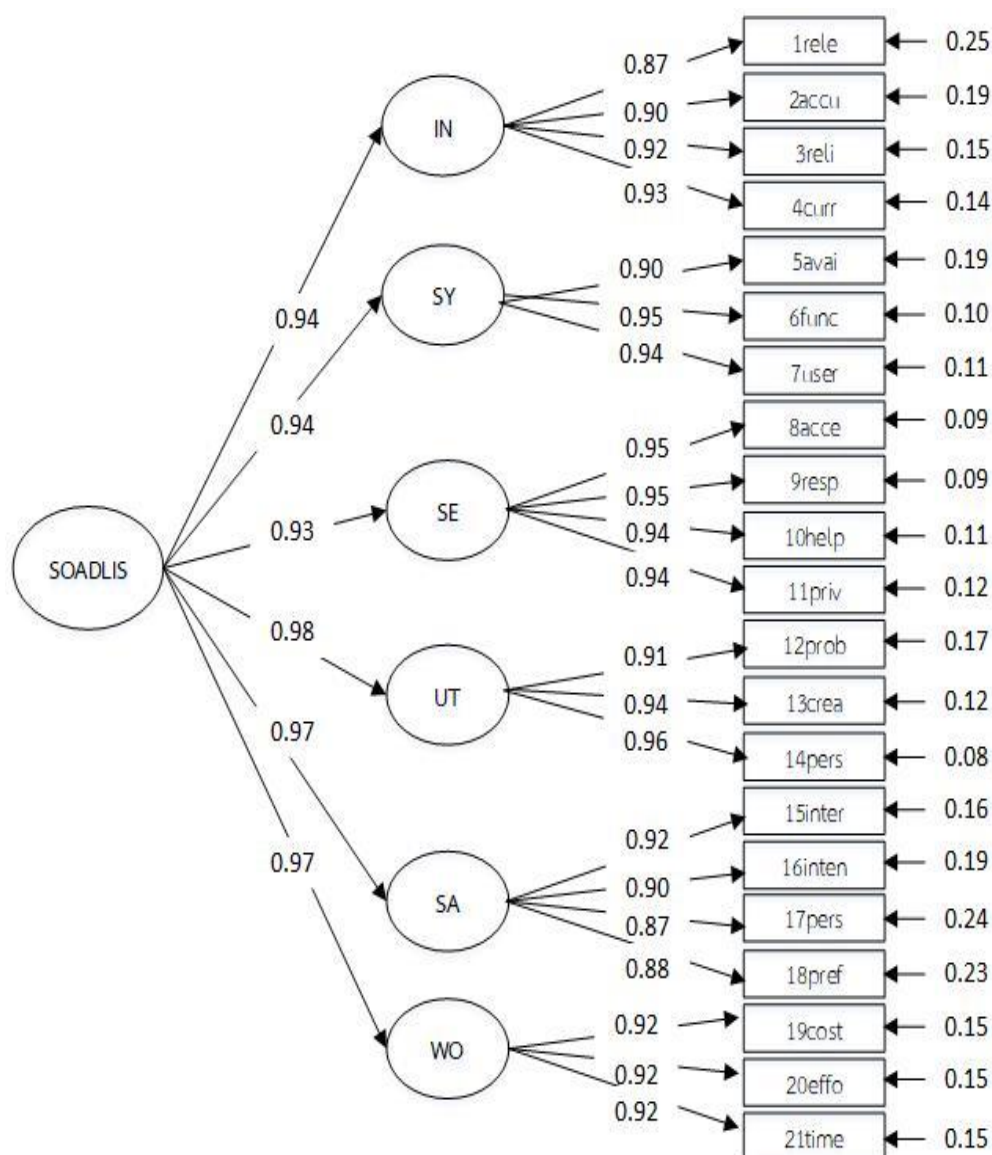
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดตัวแบบการประเมินความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไคสแควร์ที่แตกต่างศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 97.26$, $df = 93$, $p = 0.36$) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.013 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) อันดับหนึ่งของตัวแบบการประเมินความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย จำนวน 21 ตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ตั้งแต่ 0.87 - 0.96 มีค่าความเที่ยงอยู่ในช่วง 0.75 - 0.91 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยความสำเร็จทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.93 - 0.98 โดยปัจจัยการใช้ประโยชน์มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด (0.98) รองลงมา คือ ปัจจัยความพึงพอใจและปัจจัยความคุ้มค่า (0.97) ปัจจัยคุณภาพของสารสนเทศและปัจจัยคุณภาพของระบบ (0.94) ปัจจัยคุณภาพของบริการ (0.93) ตามลำดับ ทั้งนี้องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลทั้ง 6 องค์ประกอบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าประมาณพารามิเตอร์และค่าสถิติในตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				
	Beta	Factor Loading (λ)	t	Error (θ)	R^2
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับแรก:					
คุณภาพของสารสนเทศ (Information Quality: IN)					
1rele	0.87	0.87	< - - >	0.25	0.75
2accu	0.90	0.90	34.88**	0.19	0.81
3reli	0.92	0.92	30.36**	0.15	0.85
4curr	0.93	0.93	30.68**	0.14	0.86
คุณภาพของระบบ (System Quality: SY)					
5avai	0.90	0.90	< - - >	0.19	0.81
6func	0.95	0.95	35.71**	0.10	0.90
7user	0.94	0.94	30.75**	0.11	0.89
คุณภาพของบริการ (Service Quality: SE)					
8acce	0.95	0.95	< - - >	0.09	0.91
9resp	0.95	0.95	48.87**	0.09	0.91
10help	0.95	0.95	46.56**	0.11	0.89

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				
	Beta	Factor Loading (λ)	t	Error (θ)	R^2
11priv	0.94	0.94	36.31**	0.12	0.88
การใช้ประโยชน์ (Utilization: UT)					
12prob	0.91	0.91	<- - ->	0.17	0.83
13crea	0.94	0.94	37.38**	0.12	0.88
14pers	0.96	0.96	36.31**	0.08	0.92
ความพึงพอใจ (Satisfaction: SA)					
15inter	0.92	0.92	<- - ->	0.16	0.84
16inten	0.90	0.90	32.74**	0.19	0.81
17pers	0.87	0.87	32.17**	0.24	0.76
18pref	0.88	0.88	28.74**	0.23	0.77
ความคุ้มค่า (Worthiness: WO)					
19cost	0.92	0.92	<- - ->	0.15	0.85
20effo	0.92	0.92	35.87**	0.15	0.85
21time	0.92	0.92	36.32**	0.15	0.85
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง					
ปัจจัยความสำเร็จ					
IN	0.94	0.94	22.39**	0.12	0.88
SY	0.94	0.94	23.71**	0.11	0.89
SE	0.93	0.93	25.71**	0.13	0.87
UT	0.98	0.98	25.94**	0.03	0.97
SA	0.97	0.97	25.72**	0.05	0.95
WO	0.97	0.97	25.75**	0.06	0.94
Bartlett's Test of Sphericity = 12811.923 df = 93 p = .000					
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) = 0.886					

Chi-Square =97.26, df=93, P-value=0.36067, RMSEA=0.010

การอภิปรายผล

ปัจจัยความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 6 ปัจจัยหลัก ได้แก่ คุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของระบบ คุณภาพของบริการ การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจ และความคุ้มค่า แต่ละปัจจัยมีตัวบ่งชี้ รวมทั้งสิ้น 21 ตัวบ่งชี้ ซึ่งพบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกันกับข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของ 6 องค์ประกอบนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.93 – 0.98 ซึ่งนับได้ว่าองค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญกับตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากข้อคำถามของแบบประเมินสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 5 คน ว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้

ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.959 - 0.962 และโดยรวมมีค่าความเชื่อมั่น 0.961 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในการหาค่าความเที่ยงตรงข้อคำถามรายข้อของแบบประเมิน (Rovinelli & Hambleton, 1976, as cited in Rangchaikul, 2013, pp. 46-47) ทั้งนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นวิธีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรเพื่อพิสูจน์โครงสร้างตามนิยามเชิงทฤษฎีและความสอดคล้องกับสภาพจริง ทำให้ตัวแปรที่ศึกษามีความชัดเจนและสามารถจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบทั้งหมด (Kaiwan, 2014, pp. 59-60) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของมัสเรคและกัสกิน (Masrek & Gaskin, 2016) ชูและดู (Xu & Du, 2018) ที่ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตรวจสอบตัวแบบการประเมินความสำเร็จของห้องสมุดดิจิทัล

เมื่อพิจารณาปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย มีองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การใช้ประโยชน์ รองลงมา คือ ความพึงพอใจ และความคุ้มค่า ส่วนคุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของระบบ และคุณภาพของบริการมีความสำคัญในระดับน้อยกว่า เนื่องจากการใช้ประโยชน์เป็นตัววัดที่เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการเข้าถึงและสืบค้นห้องสมุดดิจิทัล ประสิทธิภาพของการมีปฏิสัมพันธ์กับระบบ (Xie & Matusiak, 2016, pp. 215-216) ซึ่งการใช้ประโยชน์เป็นการใช้งานจากสารสนเทศดิจิทัลที่ได้รับจากห้องสมุดดิจิทัล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของผู้ใช้ที่สามารถใช้สารสนเทศดิจิทัลตามความต้องการทั้งด้านการตัดสินใจ สร้างสรรค์ผลงาน และเพิ่มพูนสมรรถนะทางวิชาการของตนเอง การใช้ประโยชน์ได้ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจซึ่งครอบคลุมทั้งคุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของระบบ และคุณภาพของบริการ (DeLone & McLean, 2003; Masrek & Gaskin, 2016; Xu & Du, 2018) นอกจากนี้ตัวแบบวงจรชีวิตของปัจจัยความสำเร็จสำหรับห้องสมุดดิจิทัลของคาลฮูน (Calhoun, 2014, pp. 159-162) ห้องสมุดดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จนั้นเจริญเติบโตมาจากชุมชนหรือมหาวิทยาลัยที่ตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในฐานะผู้จัดหาและผู้ใช้สารสนเทศดิจิทัลที่สนับสนุนให้ห้องสมุดดิจิทัลประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา วงศ์มาน และขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (Wongman & Phisalpong, 2016) ปุณณภา สุขสาคร (Suksakorn, 2016) มัสเรคและกัสกิน (Masrek & Gaskin, 2016) องค์การมาตรฐานสารสนเทศแห่งชาติ (National Information Standards Organization, 2007) ดีโลนและแมคคลีน (DeLone & McLean, 1992, 2002, 2003) อาห์เมตและอะบาวาจี (Ahmad & Abawajy, 2014) ชูและดู (Xu & Du, 2018) ที่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสเตจสกาและฮาเจค (Stejskal & Hajek, 2015) ที่คำนึงถึงปัจจัยความคุ้มค่าในด้านค่าใช้จ่ายที่ผู้ใช้เต็มใจสำหรับสารสนเทศดิจิทัลที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ห้องสมุดดิจิทัลสังกัดมหาวิทยาลัย ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล ได้แก่ คุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของระบบ คุณภาพของบริการ การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจ และความคุ้มค่า ซึ่งนำมาใช้ในการวางแผนจัดการระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล โดยอาจมีการสำรวจความต้องการสารสนเทศของชุมชนห้องสมุด การจัดทำเป็นเครือข่ายชุมชนห้องสมุด เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการวางแผนและดำเนินงานห้องสมุดดิจิทัลที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด

2. ห้องสมุดดิจิทัลอื่นหรือไม่สังกัดมหาวิทยาลัย สามารถใช้ตัวแบบการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศห้องสมุดดิจิทัล โดยปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงหรือบริบทของผู้ใช้และชุมชนห้องสมุด

รายการอ้างอิง

- Agourram, H. (2009). Defining information system success in Germany. *International Journal of Information Management*, 29(2), 129-137.
- Ahmad, M., & Abawajy, J. H. (2014). Digital library service quality assessment model. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 129, 571-580.
- Ali, M., & Aasim, M. (2009). *Usability evaluation of digital library: Blekinge Tekniska Högskolan a case study* (Unpublished master's thesis). Blekinge Institute of Technology, Karlskrona, Sweden.
- Arms, W. Y. (2000). *Digital libraries*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Calhoun, K. (2014). *Exploring digital libraries: Foundations, practice, prospects*. London, UK: Facet.
- Chore, N. V., & Salwe, S. M. (2010, April). Library sources and service. In *Digital environment: Proceeding of State Level Seminar on Role of information technology in library*, Karad, 8-9 April 2010.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (1992). Information systems success: The quest for the dependent variable. *Information Systems Research*, 3(1), 60-95.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2002). Information systems success revisited. In *Proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS 02)* (pp. 238-249), Big Island, Hawaii.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003, Spring). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9-30.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2016). *Information systems success measurement*. Boston, MA: Now.
- Doung-In, Suthanya. (2013, September-December). Applying social tools to digital libraries. *Journal of Information Science*, 31(3), 78-95. [In Thai]
- Fuhr, N., Tsakonas, G., Aalberg, T., Agosti, M., Hansen, P., Kapidakis, S., et al. (2007). Evaluation of digital libraries. *International Journal on Digital Library*, 8(1), 21-38.
- Gagne, P., & Hancock, G. R. (2006). Measurement model quality, sample size, and solution propriety in confirmatory factor model. *Multivariate Behavioral Research*, 41, 65-83.
- Hongbil, Songsiri. (2001). *A suitable digital library development model for King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang* (Unpublished master's thesis). Ramkhamhaeng University, Bangkok. [In Thai]

- Jeng, J. (2006). *Usability of the digital library: An evaluation model* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses database (UMI No. 3203380)
- Joo, S. (2010). *How are usability elements-efficiency, effectiveness and satisfaction correlated with each other in the context of digital libraries?* Retrieved from http://www.asis.org/asist2010/proceedings/proceedings/ASIST_AM10/submissions/323_Final_Submission.pdf
- Kaiwan, Yuth. (2014). *Multivariate statistical analysis for research* (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai]
- Lagzian, F., Abrizah, A., & Wee, M. C. (2013). An identification of a model for digital library critical success factors. *The Electronic Library*, 31(1), 5-23.
- Masrek, M. N., & Gaskin, J. E. (2016). Accessing users satisfaction with web digital library: The case of Universiti Teknolgi MARA. *The International Journal of Information and Learning Technology*, 33(1), 36-56.
- National Archives of Australia. (2017). *Types of information*. Retrieved from <http://www.naa.gov.au/information-management/managing-information-and-records/types-information/index.aspx>
- National Information Standards Organization. (2007). *A framework of guidance for building good digital collections* (3rd ed.). Retrieved from <http://www.niso.org/publications/rp/framework3.pdf>
- Nielsen, J. (2012). *Usability 101: Introduction to usability*. Retrieved from <http://www.useit.com/alertbox/20030825.html>
- Office of the Higher Education Commission. (2018). *Higher Education Statistics 2015-2017*. Retrieved from <http://www.info.mua.go.th/info>
- Rangchaikul, Yaowadee. (2013). *[Measurement and development of achievement tests]* (11st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai]
- Saracevic, T., & Covi, L. (2000). Challenges for digital library evaluation. In D. Soergel, P. Srivivasan, & B. Kwasnik (Eds.), *Proceedings of the 11th ASIST Annual Meeting*, 37 (pp. 341-350). Silver Spring, MD: Association for Information Science and Technology.
- Stejskal, J., & Hajek, P. (2015). Evaluating the economic value of a public service-the case of the Municipal Library of Prague. *Public Money & Management*, 35(2), 145-152.
- Suksakorn, Punnapa. (2016). *Factors affecting the usability of the digital library at the National Library of Thailand* (Unpublished master's thesis). Ramkhamhaeng University, Bangkok. [In Thai]
- Techataweewan, Wawta. (2019). Analysis of key success factors of academic digital library information systems to enhance higher education. In *World Conference on Educational Sciences 2019*, 7-10 February 2019, Milan, Italy.

- Torres-Vargas, G. A. (2013). The design of a digital library for Mexican Universities. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 73, 751-756.
- Wongman, Kanchana, & Phisalpong, Kwanchadil. (2016, January-April). The development of Thai Classic Dance and Music digital library for Chanthaburi College of Dramatic Arts, Bunditsilapa Phatana Institute. *Journal of Humanities and Social Science*, 24(44), 123-144. [In Thai]
- Xie, H.I. (2006). Evaluation of digital libraries: criteria and problems from users' perspectives. *Library Information Science Research*, 28(3), 433-452.
- Xie, I., & Matsusiak, K. (2016). *Discover digital libraries*. Amsterdam, Netherlands: Elsevier.
- Xu, F., & Du, J. T. (2018). Factors influencing users' satisfaction and loyalty to digital libraries in Chinese universities. *Computers in Human Behavior*, 83, 64-72.

Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users

Jantima Kheokao¹ Kanyarat Ubolwan²
Kitsanaporn Tipkanjanaraykha³ Unya Plodpluang⁴

Abstract

This cross sectional study aimed to describe online/social media use behaviors and to study online health information seeking of the 1,237 Thai elderly netizen. Questionnaire was used to collect data on demographical profiles, internet and online social media uses and online health information seeking behaviors of the respondents. Data were analyzed using descriptive statistics; frequency distribution, percentages, mean and standard deviation. The findings revealed that: 1) The respondents were living in the central region (509, 41.1%), female (740, 59.8%), aged between 60 -69 years old (899, 72.7%) with a mean age of 66.92 years (SD = 5.53), elementary schoolers (349, 28.2%), married (781, 63.1%), having monthly income less than 5,000 baht (500, 40.4%) from the pension (330, 26.7%), and having chronic diseases (704, 56.9%); 2) Online social media use behaviors, it was found that most of respondents used personal smart/mobile phone to get online connection (932, 75.3%), use internet/online social media less than 1 hour a day (517, 41.8%). Line was used by most respondents (1,060, 85.7%), age ranged from 60-69 years reported that they used the online media/social media higher than other aged groups. It was also found that most of respondents of every education level, monthly income level, and marital status used Line higher than other online media/social media; 3) Online health information seeking of the elderly, the top three of contents regularly searched from the internet were healthy lifestyle (141, 11.4%), treatments (136, 11.0%), and medication (123, 9.9%). Opinion towards health information seeking behaviors and trust of health information sources revealed that the respondents reported the highest average mean score on it's hard to know which ones to follow (mean=1.88 (SD = 0.825) which was at low level.

Keywords: Thai elderly netizen, social media uses, Online health information seeking

¹ PhD., University of the Thai Chamber of Commerce

² Boromarajonani College of Nursing Saraburi

³ Boromarajonani College of Nursing Bangkok

⁴ Boromarajonani College of Nursing Chakirat

Received: 01/02/2019; Revised: 16/03/2019; Accepted: 31/05/2019

Background of the Study

The Internet and social media via smartphone has become an important means for disseminating health information and aiding health decision making (Xie, 2009) due to its availability of a wide range of information, reduced cost, increased convenient access, ability to overcome time and space, real time interaction, tailoring of content, and anonymity (Rice, 2006) and can be used for information sharing, providing educational resources, outreach links to society and engaging people to people and organization (Williamson, 2013).

The Pew Research Center's Internet and American Life Project indicates that 72% of internet users have used the World Wide Web to search for health information (Fox & Duggan, 2013) and health information seekers are increasingly using online health for a diverse range of health-related subjects (Weaver 2018) at the point of need differently according to individual ability to locate, evaluate and use online health information which may be influenced by an individual's level of health literacy and eHealth literacy. Those with advanced eHealth literacy skills may utilize more efficient online search strategies and identify higher quality health information resources (Quinn, Bond & Nugent, 2017). Although some elderly has ability to locate online health information but at a slower rate and the information received was interpreted or understood by using their previous experiences (Huang, Hansen, & Xie, 2012).

The survey of Thailand's National Bureau of Statistics indicated that Thai people have an increasing proportion of internet users in all age groups. Although it was found that the 46-64 age groups have the lowest use of online media, however, social network is important to well-being of all older people. The elderly used mobile phones to connect with a Facebook, Line application, Instagram, YouTube and others (Chaichuay, 2017); used internet for 1-2 hours a time and a couple of times per week (Rattanawarang, 2015). The Internet has become an important source of health information for elderly people in Thailand (Chaudhuri, White, Thompson, & Demiris, 2013; NIDA Poll, 2017).

Although statistics indicated that people who use social networks are mainly the youth however it was found that the number of users of social networks among the elderly was increased (Tayati, Disathaporn, & Onming, 2017). Thailand will become ageing society in full stream in less than 20 years from now, common ICT devices and platforms are planned for embracing the elderly lives and works at a certain level. Smart public service to serve aged consumers' attention as well as promotion of innovated devices and applications are made specifically to serve their special needs. ICT development strategy which addresses obviously over human capital development during the five year plan will pave a distinctive channel to accommodate the elderly's ICT literacy for improving their quality of life and work extensively (Sunkpho, Khaemasunun, & Tubtimhin, 2014). ICT enabled

innovations and services for e-Ageing will be prevalent for transforming the country into an incumbent silver society in the next two decades (Sri-Chatrabimook, 2016).

Health is one of the most important issues affecting the elderly, and thus, it receives the most attention. As elderly people take more initiative to participate in their healthcare decisions, the ability to acquire effectively adequate health information support affects them as they seek to address or solve health problems. Given the prevalence of health information seeking behaviors and the trend toward patient involvement in healthcare, online/social media use behaviors and the online health information seeking could facilitate well-being and healthy life of the Thai elderly who are social media users or netizens is both necessary and timely (Miller & Bell, 2012).

Objectives

This research had two objectives as follows:

1. To describe online/social media use behaviors of the Thai elderly netizens users
2. To study the online health information seeking of the Thai elderly netizens

Conceptual Framework

Studies of health information seeking behaviors add greater specificity to the literature by considering how predisposing characteristics of individuals influence varied search practices. Scholars in different studies reviewed by Anker, Reinhart, & Feeley (2011) and found that the content of information sought varies based on sex, education, or age. Similarly, racial background has been explored with reference to trust in information channels, while health literacy has been found to influence channel selection. Such difference in access to information on the basis of socioeconomic factors is known as the digital divide. Health information seeking is more than merely engagement in a search for information, but involves complexities such as characteristics of the information seeker, the environment, context, current events, and the search process. Studies of health information seeking behaviors consider factors such as channels utilized for an information search, content of information sought, credibility of information obtained, self-efficacy to engage in the search process, or characteristics of the search process (e.g., time spent searching for information, number of sources consulted). In this study, selected factors were investigated to understand the elderly netizens online social media used and online health information seeking.

Research Methodology

This descriptive research on the Thai elderly who used social media was approved by the Research Ethics Committee of the Boromarajonani Nursing College, Saraburi. The details of research methodology were as follows.

A. Population and Sample

The population of this study comprised of 10,014,705 elderly who live in different regions in Thailand (National Statistical office, 2014). The sample was drawn using multistage sampling technique. Twelve provinces were randomly selected using simple random technique to represent each geographical region. The sample size and distribution was calculated based on proportion of the elderly in each selected province. The computer calculation package was used to calculate the sample size (<http://www.nss.gov.au/nss/home.nsf/pages/Sample+size+calculator>) with the confidence interval 95 % and relative standard error 2.0 % yield that the 2,200 elderly was required in this study. The convenience sampling was used to locate the sample who was aged 60 years and more. Among these respondents, there were 1,237 (56.23%) elderly who used social media. Thus the final sample size for this study was 1,237 elderly who used internet and social media.

B. Instrument and Measurement

Questionnaire was used to collect data in this study. It comprised of 3 sections of questions as follows.

Section I collected data on respondents' profile; domiciles, gender, education, marital status, income, source of income, age, and chronic diseases status.

Section II was designed to collect data on respondents' online media use behaviors which comprised of data on devices used to get online connection, time and frequency of using online media/social media, and level of online media uses according to media applications. To measure the level of use, the respondents had 5 options; never (0), 1-2 days (1), 3-4 days (2), 5-6 days (3), and every day (4).

Section III collected data on online health information seeking behaviors of the respondents. The questions were modified from the Health Information National Trends Survey (HINTS) measurement.

There were 8 questions asked to measure the level of use by health topics, the respondents had 4 options; regularly (3), occasionally (2), rarely (1), and N\never (0). The average mean scores were categories into 3 group of level of use as follows; low use = 0.00-1.00; moderate use = 1.01-2.00; and high use = 2.01-3.00, respectively. The reliability of this instrument was tested by Cronbaxh's alpha of 0.953.

C. Data Collection

The questionnaire was administered to the elderly who agreed to participate in this study. For those who had difficulty such as hearing impair or visual impair, the research assistants would use structure interview to assist them. These interviewers were trained to ensure the reliability of the data collection. The data was collected during the July to December 2016.

D. Data Analysis

Descriptive statistics, frequency distribution, percentage, mean and standard deviation, were used to calculate the data from the questionnaire. Tables and discussions were used to present the findings in three sections, demographical data; social media use behaviors and online health information seeking of the elderly social media users.

Research Findings

1. Demographic profile of the respondents

The proportion of the respondents were living in the central region (509, 41.1%), female (740, 59.8%), aged between 60 -69 years old (899, 72.7%) with a mean age of 66.92 years (SD = 5.53), elementary schoolers (349, 28.2%), married (781, 63.1%), had monthly income less than 5,000 baht (500, 40.4%) from the pension (330, 26.7%), and having chronic diseases (704, 56.9%).

2. Online Social Media Use Behaviors of the Elderly

2.1 Devices used to get online connection

It was found that most of respondents (932, 75.3%) used personal smart/mobile phone to get online connection followed by using the devices in the elderly centers in the neighborhood (258, 20.9%), and only 10 respondents (0.8) used computer and internet service providers.

Table 1 Devices used to get online connection of the respondents (N = 1237)

Devices	n	%
Personal smart /mobile phone	932	75.3
Notebook/Desktop at home	225	18.2
Elderly centers in the neighborhood	258	20.9
Computer and internet service providers	10	0.8

* choose more than one answer

2.2 Duration of time using internet/ online social media

Data in Table 2 revealed that majority of the elderly (517, 41.8%) use internet/online social media less than 1 hour a day, followed by three hundred and thirty three elderly (26.9%) used between 1-2 hour a day and only five elderly (0.4%) used internet for more than 10 hours a day, respectively.

Table 2 Duration of time using online social media of the respondents (n = 1237)

Average hour using online social media	n	%
1. Less than 1 hours/day	517	41.8
2. 1-2 hour/day	333	26.9
3. 3-4 hours/day	251	20.3
4 5-6 hours/day	78	6.3
5. 7-8 hours/day	40	3.2
6. 9-10 hours/day	13	1.1
7. More than 10 hours/day	5	0.4

2.3 Frequency of online media uses according to type of media/applications

It was found that the top five of online media used by respondents were Line (1,060, 85.7%), media clips (852, 68.9%), search engines (784, 63.3%), Facebook (781, 63.1), and webboard/bulletin (591, 47.8%). Most of participant used Line 1-2 days/week (441, 35.7%) followed by media clips everyday (355, 28.7), and Facebook 1-2 days/week (408, 33.0%) as shown in Table 3.

Table 3 Types of media/applications and frequency of uses by the respondents (n = 1,237)

Type of media/applications	Exposure per week					
	Never use	Use	Frequency			
			1-2 days	3-4 days	5-6 days	everyday
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Email	721 (58.3)	521 (41.7)	412 (33.3)	43 (3.5)	21 (1.7)	40 (3.2)
Line	177 (14.3)	1,060 (85.7)	441 (35.7)	129 (10.4)	80 (6.5)	410 (33.1)
Instagram	931 (75.3)	306 (24.7)	257 (20.8)	12 (1.0)	4 (0.3)	33 (2.7)
SocialCam	953 (77.0)	284 (23.0)	243 (19.6)	15 (1.2)	3 (0.2)	23 (1.9)
Twitter	947 (76.6)	290 (23.4)	248 (20.0)	16 (1.3)	4 (0.3)	22 (1.8)
Facebook	456 (36.9)	781 (63.1)	408 (33.0)	115 (9.3)	58 (4.7)	200 (16.2)
Blogs	846 (68.4)	391 (31.6)	309	40 (3.2)	10 (0.8)	32 (2.6)

			(25.0)			
Web Board e.g. Pantip, Dekdee, Sanook, etc.	646 (52.2)	591 (47.8)	413 (33.4)	74 (6.0)	32 (2.6)	72 (5.8)
Search for information and downloading	453 (36.6)	784 (63.4)	475 (38.4)	146 (11.8)	62 (5.0)	101 (8.2)
Watch media clip, listen to music	385 (31.1)	852 (68.9)	295 (23.8)	137 (11.1)	65 (5.3)	355 (28.7)
Play online game	857 (69.3)	380 (30.7)	322 (26.0)	25 (2.0)	6 (0.5)	27 (2.2)

2.4 Uses of the social media according to the respondents' demographical profiles

It was found that the profile pattern of the elderly in using different social media platform were similar. It was found that they were female in age range between 60 -69, received bachelor degree, earned monthly income less than 5,000 THB, married, and having chronic disease. Details were shown in Table 4

Table 4 Uses of Line, Media clips, search engines, Facebook, and Webboard/bulletin according to respondents' demographical profiles (n = 1,237)

Demographical profiles	Line (n=1060)	Watch TV video clip (n=852)	Search for information and downloading (n=784)	Facebook (n=781)	Web Board e.g. Pantip, Dekdee, Sanook, etc (n=591)
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Gender					
Male	434 (87.32)	337 (67.81)	312 (62.78)	306 (61.57)	238 (47.89)
Female	626 (84.59)	515 (69.59)	472 (63.78)	475 (64.19)	353 (47.70)
Age (year)					
60 -69	807 (89.77)	621 (69.08)	591 (65.74)	599 (66.63)	447 (49.72)
70 -79	233 (78.45)	204 (68.69)	172 (57.91)	171 (57.58)	129 (43.43)
80-96	20 (48.78)	27 (65.85)	21 (51.22)	11 (21.83)	15 (36.59)
Education					

No schooler	185 (95.85)	181 (93.78)	177 (91.71)	176 (91.19)	176 (91.19)
Elementary school	235 (67.34)	219 (62.75)	160 (45.85)	152 (43.55)	112 (32.09)
High school	170 (85.43)	111(55.78)	105 (52.76)	105 (52.76)	52 (26.13)
Vocational certificate	60 (93.75)	27 (42.19)	30 (46.88)	35 (54.69)	18 (28.13)
Diploma	79 (94.05)	46 (54.76)	48 (57.14)	52 (61.90)	32 (38.10)
Bachelor	263 (94.60)	204 (73.38)	203 (73.02)	201 (72.30)	148 (53.24)
Higher than bachelor	68 (97.14)	64 (91.43)	61 (87.14)	60 (85.71)	53 (75.71)
Monthly Income					
<5,000	404 (80.80)	378 (75.60)	320 (64.00)	322 (64.40)	269 (53.80)
5,001 – 10,000	198 (90.00)	127 (57.73)	118 (53.64)	122 (55.45)	70 (31.82)
10,000 – 15,000	126 (88.73)	77 (54.23)	90 (63.38)	84 (59.15)	62 (43.66)
15,001 – 20,000	130 (94.89)	99 (72.26)	95 (69.34)	96 (70.07)	69 (50.36)
20,001- 30,000	86 (90.53)	80 (84.21)	74 (77.89)	69 (72.63)	59 (62.11)
30,001 and more	116 (81.12)	91 (63.64)	87 (60.84)	88 (61.54)	62 (43.36)
Marital Status					
Single	87 (91.58)	62 (65.26)	58 (61.05)	66 (69.47)	44 (46.32)
Married	679 (86.94)	553 (70.81)	504 (64.53)	493 (63.12)	380 (48.66)
Widower	237 (80.89)	194 (66.21)	178 (60.75)	182 (62.12)	138 (47.10)
Divorce	57 (83.82)	43 (63.24)	44 (64.71)	40 (58.82)	29 (42.65)
Having chronic disease					
No	469 (87.99)	354 (66.42)	326 (61.16)	347 (65.10)	244 (45.78)
Yes	591 (83.95)	498 (70.74)	458 (65.06)	434 (61.65)	347 (49.29)

2. Online health information seeking of the elderly

2.1 Health-related information searched from the internet

It was found that most of the respondent, 66.29%, used internet to search for health related information as seen in Table 5

Table 5 Online health information seeking of the respondent

Seek health information	N	%
Yes	820	66.29
No	417	33.71
Total	1237	100

Regarding the frequent of use internet to seek health information, it was found that the top three of contents regularly searched were healthy lifestyle (141, 17.2%), treatments (136, 16.6%), and medication (123, 15.0%); however, most of respondents never searched content about law regulations related to health condition (304, 37.1%) followed by patient organizations (284, 34.6%). When considered the level of contents searched from the internet found that respondents searched all types of contents at moderate level (mean = 1.30, SD=0.713). The highest mean score of the content searched was the treatment (mean = 1.58, SD= 0.898) followed by the healthy lifestyle (mean = 1.53, SD= 0.937) and medication (mean = 1.52, SD= 0.884) which all were at the moderate level as showed in Table 6.

Table 6 Health-related information seeking from the internet (n = 820)

Types of content searched	Regularly		Occasionally		Rarely		Never		Mean	SD	Level
	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. Diseases	96	11.7	258	31.5	309	37.1	157	19.1	1.36	0.921	Moderate
2. Healthy lifestyle	141	17.2	267	32.6	296	36.1	116	14.1	1.53	0.937	Moderate
3. Medication	123	15.0	274	33.4	328	40.0	95	11.6	1.52	0.884	Moderate
4. Treatments	136	16.6	295	36.0	295	36.0	94	11.5	1.58	0.898	Moderate
5. Care providers	106	12.9	239	29.1	318	38.8	157	19.1	1.36	0.934	Moderate
6. Patient organizations	56	6.8	174	21.2	306	37.3	284	34.6	1.00	0.913	Low
7. Law regulations related to health conditions	55	6.7	157	19.1	304	37.1	304	37.1	0.95	0.911	Low
8. Peer-support forums	73	8.9	178	21.7	301	36.7	268	32.7	1.07	0.947	Moderate
Total									1.30	0.713	Moderate

*Level: Low = 0.00-1.00; Moderate = 1.01-2.00; High = 2.01-3.00

2. 2 Opinion towards health information seeking behaviors

In Table 7, the respondents reported the highest average mean score on it's hard to know which ones to follow (mean=1.88 (SD = 0.825) followed by the frustration during they searched for information (mean=1.78, SD= 0.830) and it is hard to understand information, and hard to follow information (mean -1.75, SD = 0.824) which all means were at low level, respectively.

Table 7 Health information seeking behaviors and trust of health information sources

Trust of health Information Items	Mean	SD	Level
<i>Based on your most recent search for information about health and medical topics, how much do you agree or disagree to the following statements?</i>			
1. You felt frustrated during your search for the information.	1.78	0.830	Low
2. The information you found was hard to understand	1.75	0.824	Low
3. There are so many different recommendations about preventing cancer; it's hard to know which ones to follow.	1.88	0.825	Low

*Level: Low = 1.00-2.00; Moderate = 2.01-3.00; High = 3.01-4.00

Summary and Discussion

The findings could be summarized and discussed as follows.

1. Online Social Media Use Behaviors of the Elderly

The elderly respondent in this study were internet citizen who use social media daily. The time spent in using the internet is relatively long for their age, there were group of respondent who used internet/social media within the 1-4 hours range (26.9% used between 1-2 hour a day, and 20.3% used 3-4 hours a day) although 26.9% used less than 1 hour a day. This is considerable light users comparing to national average use of 9.38 hours/day (Southeast Asia digital, social and mobile, 2018, <https://aseanup.com/southeast-asia-digital-social-mobile/>). It was also found in Rattanawarang (2015) that elderly use internet for health information for 1-2 hours a time and a couple of times a week. Most of respondents (75.3%) used personal smart/mobile phone to get online connection. Mobile phones are rapidly becoming a feature of today's society which is the convenient to the elderly also (Kurniawan, 2008). At a present, the smartphone is developed to be easy to use, user friendly and not expensive; as a result, the smart/mobile phone is not too complicated for the elderly.

These findings were not a surprise as the majority of the respondents were the early old adult age between 60-69 years (72.7%) presumably whose functionality is still at good level. The older adult with aged level 60-69 year (the young-old) is the beginning of old age started to have sickness by their age but there have cognition and ability still maintained their self-care. Likewise, about 58% being literate person (graduated from senior high school and above) make the respondent eligible to use internet/social media.

Looking into types of internet/social media used, it was found that the top five of online media used by respondents were Line (85.7%), media clips (68.9%), search information and downloading (63.3%), Facebook (63.1%), and webboard/bulletin (47.8%). For daily use, it was found that the respondents used Line (32.1%), watch media clip or listen to music (28.7%), and Facebook (16.2%),

respectively. The finding was in consistent to the national social media usage pattern where Facebook is most used among the social network and Line is the most used among messenger/char/VOIP applications among Thai people (75% and 68%), respectively. Study conducted by Chaichuay (2017) revealed that Line became a part of Thai elderly people's daily life due to its advantages and usefulness. Line provide Virtual Space capability which enable them to interact with friends and relatives without the limitation of times and places and it is an effective mean to shown their anxiety to others and implication their well-being via "Good Morning" photos (Somvatsawan & Satraruji, 2017).

Further analysis of the distribution of top five online/social media reportedly use by most of the respondents revealed that most of female used Line, media clips, search engines, Facebook, and webboard/bulletin more than male. It was also found that most of respondents of every education level, monthly income level, and marital status used Line higher than other online media/social media. In addition, respondents having chronic diseases and sources of income from pensioners also reported that they used line more than other media/social networks and female older adults in the young-old (60-69) was majority group which use online health information. The finding indicated that the Thai elderly netizens are the active communicators who actively used online media to get their needed information, getting engaged to the world, and finding relaxation despite having decreasing functionality. The age-related changes such as visual impairment and cognitive decline which are barrier for use online and social media seem not to be a problem among the respondents. However, the lesser use of social media was evidently decline when people getting older where health problem from disease such as stroke and dementia are barrier for use online and social media especially in the very old age (Loipha, 2014).

2. Online health information seeking of the elderly

2.1 Health-related information searched from the internet

Health information seeking is often initiated in response to a health problem or health related anxiety (Lagoe & Atkin, 2015) and use is likely to increase as people with high-speed Internet connections do a lot of health-related searches. People searched health information from the internet because of its anonymity, convenience and quantity of information (Powell, Darvell & Gray, 2003). In this study, it was found that the top three of contents regularly searched from the internet were healthy lifestyle (11.4%), treatments (11.0%), and medication (9.9%) although these contents were searched at the low level. The search for information about healthy lifestyle covers diet, fitness, and exercise suggesting that the respondents were interested more in health information that could be unrelated to particular symptoms or disease condition although search for a current disease diagnosis and treatment were also reported. The findings were consistent with the Pew researchers (Weaver

2018) who found that most frequently American people went online to look up information about a specific disease or medical problem (63 percent) or a particular medical treatment or procedure (47 percent). They were also interested in diet, nutrition and vitamins (44 percent) and exercise or fitness information (36 percent).

Furthermore, it was found that the online media namely line, media clip, search for information and downloading, Facebook was predominantly used when searching for information on healthy lifestyle (11.4%), treatments (11.0%), and medication (9.9%) among the respondents. Variety of content searched serves varieties of reasons, including (1) reassurance, (2) to reduce uncertainty, or (3) to help reconcile them with a new health situation (Zhang, Sun, & Xie, 2015), and usually related to their own health or health care (Flynn, Smith, & Freese, 2006). As lower levels of educational attainment are often associated with reduced levels of health literacy in this study the educational level is not barrier for searching online health information as there were more number of respondents who were a high school graduates or higher. New devices, particularly smart / mobile phones, come in response to users with disabilities and unreadable. Therefore, older adults can learn to use them by remembering and practicing their skills without the need for higher education.

Similarly, Ashley E. Anker, Amber Marie Reinhart and Thomas Hugh Feeley (2011) indicated that to study health information seeking behaviors factors such as channels utilized for an information search, content of information sought, credibility of information obtained, self-efficacy to engage in the search process, or characteristics of the search process should be considered together. It should be noted that the content that involved further interpersonal communication such as care providers and patient organizations were less searched for.

The finding indicated the need to have a healthy lifestyle among the Thai elderly social media users but less awareness about the law and regulations about healthcare or the reference group such as care providers and patient organizations. These two channels could provide an excellent medium for social interaction among patients who shared similar background and health concerns through online support groups. Studies that explored the provision of social support within these online groups and found informational and emotional support were most frequently exchanged in the group and the use of online support groups is found to be associated with positive outcomes, including better mental health, better quality of life, and higher level of optimism, and more use of active coping strategies (Po, 2012). The greater use of the Internet as a communication tool was associated with a lower level of social loneliness (Sum, Mathews, Hughes & Campbell, 2008) and a self-reliant approach use (Hall, Bernhardt & Dodd, 2015).

2. 2 Opinion towards health information seeking behaviors and trust of health information sources

Although doubts have been raised about the quality, accuracy, reliability and veracity of various online health information resources, the mega number of information provided in the internet allow the users to have enormous choices to select. The respondents reported their seeking behavior as it's hard to know which ones to follow, frustrating during they searched for information and it is hard to understand information which all means were at low level. It can be implicated that the respondents may have relatively good eHealth literacy. Much research has identified an association between eHealth literacy and an individual's motivation to engage with online health information seeking. Those with high levels of eHealth literacy have been identified as more frequent health information seekers (Britt & Hatten, 2013), and more likely to scrutinize the accuracy of information and the reliability of an information source when compared with a lower eHealth literacy group (Neter & Brainin, 2012).

As far as the sources of information from the traditional media are concerned it was found that the respondent had highest mean score on trust information about health or medical topics from television followed by from newspaper and magazines and the least mean score on radio. This is not a surprise finding despite being the netizen, these respondents still use other media channel as national statistics indicated that TV was still watched by 98% of the Thai, which include the elderly (<https://aseanup.com/southeast-asia-digital-social-mobile/>). Also, it was reported that the search for relevant health and disease related information is not well established (Stoevesandt & Diez, 2006) but gradually increase its important as a healthcare information sources (Mo, 2012).

However, the conclusion of the trust of the traditional media in this study was an implication from the findings available as there was no direct question asks to compare the credibility of traditional media and internet. Digital health information usually uses short message service/text messaging, social media, and internet technology. Although exposure to these products is becoming ubiquitous, electronic health information is novel, incompletely disseminated, and frequently inaccurate, which decreases public trust. A study from YouGov (Marketing Charts, 2016) indicated that Americans are more likely to trust news that they read about in the newspaper or see on TV than they are to trust what they read online. It was found that trust in social media was low and trust in interpersonal health information sources was higher than in media sources (Brown-Boeckman, White, Burbank, Paulson, & Beebe, 2018).

Suggestions

1. As it was found that Line, Watch media clip, listen to music, and Facebook were used every day by most of the respondents' therefore healthcare providers in planning for health promotion interventions, should consider using these channels appropriately to provide healthcare information to the elderly netizens. Outreach program should be established to get those whose functionalities are

still in good conditions to learn how to use their mobiles for health information, increase their self-efficacy to engage in the search process, or characteristics of the search process better and to increase their health and eHealth literacy. This is in line with the e-Ageing and the elderly's ICT literacy promotion emphasized in the Thailand's national ICT plan

2. Health information seeking is more than merely engagement in a search for information, but involves complexities such as characteristics of the information seeker, the context, the search process, content of information sought, credibility of information obtained, etc. Thus, relationship among these factors should be further measured among the elderly group. Comparison of health information seeking behavior from different devices could shed light into more effective accession to health information.

3. As the finding about the contents less sought from the internet indicate lesser use of patient organizations and peer-support forums, the health care provider organizations and social welfare for the elderly group could coordinate in promoting the use of these sources. Directory of these websites and contacts the owner of those forums and organizations within the areas and nearby to setup activities to promote the websites to the elderly groups. The quality peer-supports forum could energize the elderly netizens.

4. Law regulations related to health conditions is also less sought whereas this topic is important to people, sick or not sick, as it effect the people's quality of life and well-being, information center or health care organization authority should actively disseminate health care law and regulation and related topic to the elderly netizens regularly. Web board and Facebook could be the channels as these platforms are most used among the elderly netizens.

Acknowledgement

Data in this research was selected from the research project entitled "The eHealth Literacy of the Elderly in Thailand" which was supported by the Boromarajonani College of Nursing Saraburi. This article's contents are solely the responsibility of the authors and do not necessarily represent the official view of the Boromarajonani College of Nursing Saraburi.

References

- Anker, A.E., Reinhart, A.M., & Feeley, T.H. (2011). Health information seeking: A review of measures and methods. *Patient Education and Counseling*. 82, 346-354. doi:10.1016/j.pec.2010.12.008.
- Britt, R.K. & Hatten, K.N. (2013) Need for Cognition and Electronic Health Literacy and Subsequent Information Seeking Behaviors Among University Undergraduate Students. *SAGE Open* (October-December), 1–10. <https://doi.org/10.1177/2158244013508957>

- Brown-Johnson, C. G., Boeckman, L. M., White, A. H., Burbank, A. D., Paulson, S., & Beebe, L. A. (2018). Trust in health information sources: Survey analysis of variation by sociodemographic and tobacco use status in Oklahoma. *JMIR public health and surveillance*, 4(1), e8. doi:10.2196/publichealth.6260
- Chaichuay, W. (2017). Elderlies' experience in using LINE application: A phenomenological study. *Veridian E-Journal*, 10 (1), 905-918.
- Chaudhuri, S., Le, T., White, C, Thompson, H., & Demiris, G. (2013). Examining health information-seeking behaviors of older adults. *Comput Inform Nurs*, 31(11), 547–553. doi: 10.1097/01.NCN.0000432131.92020.42
- Flynn, K.E., Smith, M.A., & Freese, J. (2006). When do older adults turn to the internet for health information? Findings from the Wisconsin longitudinal study. *Journal of General Internal Medicine*, 21(12),1295–1301.
- Hall, A. K. P., Bernhardt, J. M., & Dodd, V. (2015). Older adults use of online and offline sources of health information and constructs of reliance and self-efficacy for medical decision making. *J Health Commun*, 20(7), 751–758. doi:10.1080/10810730.2015.1018603.
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). Utilization of mass communication by the individual. In J. G. Blumler, & E. Katz (Eds.), *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research* (pp. 19–32). Beverly Hills: Sage.
- Kurniawan. S. (2008). Older people and mobile phones: A multi-method investigation. *Int. J. Human-Computer Studies*. 66, 889–901.
- Lagoe, C. & Atkin, D. (2015). Health anxiety in the digital age. *Computers in Human Behavior Archive*, 52, 484-491.
- Loipha, S. (2014). Thai elderly behavior of Internet use. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 147, 104 –110
- Marketing Charts. (2016). *Newspaper and TV news trusted more than online sources*. Retrieved from <https://www.marketingcharts.com/industries/media-and-entertainment-73327>.
- Mo, P. (2012). The Use of Internet for Health Education. *J Biosafety Health Educ* 1:e102. doi:10.4172/2332-0893.1000e102.
- Miller, L.M., & Bell, R.A. (2012). Online health information seeking: the influence of age, information trustworthiness, and search challenges. *Journal of Aging and Health*, 24(3), 525-541. doi: 10.1177/0898264311428167. Epub 2011, Dec 20.
- Neter, E. & Brainin, E. (2012). eHealth literacy: extending the digital divide to the realm of health information. *J Med Internet Res.*, 27, 14 (1), e19. doi: 10.2196/jmir.1619.
- NIDA Poll. (2017) Quality of life: Environment friendly to the older adults in Thailand 2017. Retrieved from: <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=527>.

- National Statistical office. (2014). *The 2014 survey of the older persons in Thailand*. Bangkok: Text and Jurnal Pblication Co.,Ltd.
- Powell, J. A., Darvell, M., & Gray, J. A. (2003). The doctor, the patient and the world-wide web: how the internet is changing healthcare. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 96(2), 74-76.
- Quinn, S., Bond, R. & Nugent, C. (2017). Quantifying health literacy and eHealth literacy using existing instruments and browser-based software for tracking online health information seeking behavior. *Computers in Human Behavior*, 69, 256-267.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.032>
- Rattanawarang, W (2015). Elderly's Internet Usage for Health Information in Bangkok Region. *Journal of Behavioral Science for Development*, 7, 1, 169-185.
- Somvatsawan, K. & Satraruji, K. (2016). The study of communication behavior in Line Application data sharing of elderly people [online]. Retrieved from:
<http://gscm.nida.ac.th/gscmconference/images/Proceeding/2559/2.pdf> [23 October 2018]
- Stoevesandt, D., & Diez, C. (2006). Is the Internet a useful and relevant source for health and health care information retrieval for German cardiothoracic patients? First results from a prospective survey among 255 patients at a German cardiothoracic surgical clinic. *Journal of Cardiothoracic Surgery*, 1(36). 1-15. doi:10.1186/1749-8090-1-36.
- Southeast Asia digital, social and mobile 2018. Retrieved from <https://aseanup.com/southeast-asia-digital-social-mobile/>
- Sri-Chatrabimook, S. (2016). Strategies to develop quality of life and learning of the handicap, elderly and the needy person in the convergence era. Bangkok: Institute for Research and Consultancy of the Thammasart University.
- Sum, S. Mathews, R.M., Hughes, I., & Campbell, A. (2008). Internet use and loneliness in older adults. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(2), 208-211. doi: 10.1089/cpb.2007.0010.
- Sunkpho, J. & Khaemasunun, P. & Tubtimhin, J. (2014). Thailand new ICT master plan to promote ICT innovations and services for e-Ageing. Paper presented at the 8th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance, At Guimarães, Portugal. DOI: 10.1145/2691195.2691310.
- Tayati, P., Disathaporn, C, & Onming, R. (2017).The model of Thai elderly learning management for information and communication technology literacy. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 10(3), 1456-1471.
- Thailand's National Bureau of Statistics [online]. Available from:
<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/> [23 October 2018]

- Van Boekel, L. C., Peek, S., & Luijkx, K.G. (2017). Diversity in older adults' use of the internet: identifying subgroups through latent class analysis. *Journal of medical Internet research*, 19(5), e180. doi:10.2196/jmir.6853.
- Weaver, J. (2018). More people search for health online but they often can't find what they're looking for, the study find. *Telemedicine on NBC News*. Retrieved from <http://www.nbcnews.com/id/3077086/t/more-people-search-health-online/#.W-TRgNizbIU>
- Williamson, A. (2013). Social media guidelines for parliaments [online]. Retrieved from: <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf> [23 October 2018]
- Xie, B. (2009). Older Adults' Health Information Wants in the Internet Age: Implications for Patient–Provider Relationships. *Journal of Health Communication*, 14:510–524, 2009. DOI: 10.1080/10810730903089614.
- YouGov. (2016). https://d25d2506sfb94s.cloudfront.net/cumulus_uploads/document/ts3vu9dr11/tabs_OP_Fake_News_20161209.pdf
- Zickuhr, K. & Madden, M. (2012). Older adults and internet use. Retrieved from: https://www.sainetz.at/dokumente/studien/Older_adults_and_internet_use_2012.pdf
- .

Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao's Route

Pramote Laolapha¹ Kannika Sombun² Weerayut Srihanoo³ and Indhus Sributta⁴

Abstract

This qualitative research has objectives to study the knowledge management process and the guidelines for knowledge management on supply chains of Mao's route. The key informants were three Mao farmers and three Mao processing entrepreneurs. Data were collected by using focus group interview and non-participant observation. Data were analyzed by using content analysis. The research results reveal that the knowledge management on supply chains of Mao's route consists of 4 chains namely Mao planting, Mao processing, Mao marketing, and Mao's academic sector. These chains are driven by the knowledge management process for developing the route of Mao, which involves the knowledge identification, knowledge acquisition and creation, knowledge storage, Knowledge evaluation, Knowledge usage, and knowledge sharing. The discovered solutions for knowledge management on supply chains of Mao's route include increasing the Mao growing area, zoning Mao plantations that match the variety of Mao, organizing the data recording, developing Mao orchards to become sources for learning and conserving Mao breeds, developing new products, maintaining quality of Mao products, establishing a coaching system, improving the marketing strategies, employing the barcode technology on the packages, promoting online sales, considering benefits of consumers, and operating with a Mao-loving mind.

Keywords: Knowledge Management, Mao, Supply Chain

¹ Assistant Professor, Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus, Corresponding author E-mail: mote_p@hotmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus

³ Lecturer, Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus

⁴ Lecturer, Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus

Received: 02/05/2019 ; Revised: 23/06/2019 ; Accepted: 30/06/2019

Introduction

Important changes at the global level affecting both opportunities and risks about development of Thailand concern with regulations for administering the world economy in terms of trades, investment, finance, environment, and society, including regulations on intellectual property protection. These rules will be a tool of commercial negotiation that forces Thai entrepreneurs to lift their production level to meet the specified standards in order to cope with the competition. However, the economic structure of Thailand is still unable to support sustainable growth due to its reliance on foreign economy regarding exportation and investment. Thai economy is therefore sensitive to fluctuation of the world economy and the surrounding global factors that are changing. Meanwhile, the country's economic inequality persists as it is apparent that people in the grass root level, most of who are in the agricultural sector, have less income as compared to those outside this sector. Therefore, Thailand has to reform its economic structure toward quality and sustainable development. Strategies must be invented and implemented to strengthen its entrepreneurs, especially those at the medium size and small size levels, to be able to play a role in improving the domestic economy and to succeed in competitions. The agricultural sector should be developed with solutions to enhance productivity and create additional value to the products by employing scientific knowledge, technology, and creative thinking (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011).

Mao (*Antidesma thwaitesianum* Muell. Arg.) is a fruit tree localized in the upper Northeastern region of Thailand, particularly along Phu Phan Mountain. Agricultural Research and Training Institute of Sakon Nakhon province (Faculty of Natural Resources Rajamangala University of Technology Isan Sakon Nakhon Campus at present) has conducted research on Mao since 1994. The research has led to origination of various products from Mao including Mao wine, concentrated Mao drink, ready-to-drink Mao juice, Genuine Mao drink, Mao jam, stirred Mao preserve, etc. Moreover, the Institute has transferred knowledge from the research to farmers and communities continuously; making Mao more widely known and Mao orchards keep increasing in Sakon Nakhon province. Since Mao fruits can be processed into a wide variety of products, this local fruit tree is considered to have high potential to be developed for both economic and environmental purposes (Pranakhon et al., 2006). In the economy aspect, Mao is a good source of income for farmers who can sell fresh Mao fruits, Mao seedlings, Mao juice, and Mao wine. The yearly value acquired from Mao trades keep increasing continuously, from 17,600,000 baht in 2009 to 26,710,000 baht in 2010, 37,215,000 baht in 2011, 53,480,000 baht in 2012, and 85,680,000 baht in 2013. Nevertheless, Mao production still encounters problems at all upstream, midstream, and downstream levels due to the lack of knowledge and processing materials that results in non-standard products (Naksawas, 2013). For tangible

development of Mao products, a driving force from cooperation of all sectors is required. All stakeholders have to creatively learn together in terms of production factors, establishment of production standards, etc. The learning must comply with the knowledge management so that the business can grow continuously and sustainably (Somboon, 2006).

According to the aforementioned importance and problems, the research team is interested to conduct a research on “Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao’s route,” which should provide some guidelines for developing Mao business to be strong and sustainable.

Objectives

1. To study the process of knowledge management on supply chains of Mao’s route
2. To create the guidelines for knowledge management on supply chains of Mao’s route

Methodology

This research was conducted as a descriptive research by using qualitative research methodology with these following details.

1. Research instruments

The research instruments are interview guides. These issues were created from studying relevant principles, concepts, theories, and researches. Subsequently, main issues and sub issues were identified so that the complete details of the interested matter are covered. Interview guides consist of five components are knowledge management process, Mao planting, Mao processing, Mao marketing and the guidelines for knowledge management on supply chains of Mao’s route.

2. Data collection

The data were collected by means of focus group interview and non-participation observation.

3. Key informants

Key informants were Mao farmers including Mr.Pit Sanboonmee, Mr.Thawatchai Kunnawong, Mr.**Kreangkrai** Naksawas (President of Mak Mao Sakon Nakhon Club) and Mao processing entrepreneurs including Wannawong Fruit Wine, Inpang Center and Sakon Nakhon Winery.

4. Data analysis

The data analysis was conducted with data from the focus group interview and the non-participation observation by using a content analysis method. Inferences were created from the data analysis that involves data interpretation and data classification based primarily on main contents and matters in the study (Chantavanich, 2010).

Results

The study on knowledge management process and guidelines for knowledge management on supply chains of Mao's route yielded these following results.

1. The process of knowledge management on supply chains of Mao's route

1.1 Regarding knowledge identification can be conducted by the farmers or the Mao processing entrepreneurs. They will need to analyze their own requirements about the knowledge that they want to acquire. After that, sources of the knowledge will be specified. For example, in order to acquire knowledge about Mao growing, some farmers went to visit Mao orchards of other farmers before deciding to grow Mao. Some other farmers who wanted to know about how to acquire a certified symbol of Geographical Indication (GI) attended a conference that provided information about acquisition of a certified GIS symbol.

1.2 Regarding knowledge acquisition and creation is a procedure that requires the farmers to acquire knowledge by attending training courses and visiting orchards of other farmers. For example, a farmer said, "Before I decided to plant Mao, I have visited some Mao orchards of other farmers". In addition, knowledge created from experience, observations, assessments, and learning about farming can be applied to Mao planting. A farmer explained, for example, "Since there is no data available about Mao varieties, to choose a variety of Mao for planting, farmers have to conduct a visual assessment on characteristics of the trees and the fruits, such as having big fruits, long fruit stalks, sticky bouquets, sweet taste, etc." Furthermore, knowledge about Mao planting can be created with a trial-and-error method, as witnessed from an expression of a farmer, "Mao can be planted like other regular trees such as mango, longan, etc, and requires similar care. However, since no good model is available yet, we have to plant Mao by trial and error."

1.3 Regarding knowledge storage, knowledge about Mao can be stored by means of: 1) Memorization, which refers to storing knowledge within a person. Knowledge that can be memorized include knowledge about characteristics of each variety of Mao, how to plant and take care of Mao, how to get rid of weeds and pests of Mao, etc. 2) Taking notes is a method to note down data into a form, which may use, for example, to apply for a certified symbol of Geographic Indication (GI). Notes taken by a processing factory regarding Mao purchase can allow them to check reversely about the selling farmer, the purchasing quantity, and the date of purchase, etc.

1.4 Regarding knowledge evaluation, farmers can assess the knowledge prior to, during, and after utilizing the knowledge. When farmers have realized that the knowledge was ineffective, they may change to try another method. For example, a farmer said, "Initially I tried to get rid of beetles by spraying a chemical pesticide. But the bugs disappeared for just a week, and then returned. So now I try to have workers take care of the pest problem. They do this by checking nooks around Mao bases, and destroying any beetle eggs that they find."

1.5 Regarding knowledge usage, it was found that the knowledge was used in two forms.

1) Farmers may use knowledge developed by one self, such as knowledge about how to eliminate pests of Mao. It was found that the farmers used three methods for getting rid of red-headed beetles and flat-headed beetles that dwell around Mao stems. The first method is to mix tobacco with water and spray the liquid with a syringe into beetle holes. The second method is to use a syringe to spray pickled-fish water into beetle holes, and cover the holes with tree bark. The third method is to stick a rattan spine at the mouth of a hole. When a beetle climbs backward up the hole, it will be prickled by the spine that can lead to death. 2) Farmers may use knowledge developed by scholars such as knowledge about production of genuine Mao juice, ready-to-drink Mao juice, concentrated Mao drink, Mao wine, and so on.

1.6 Regarding knowledge sharing, two forms of exchanging were discovered: 1) informal knowledge exchange, such as discussions among farmers or between farmers and scholars during an observation tour in a Mao orchard; and 2) formal knowledge exchange, such as discussions during training organized by various organizations and meetings of Mak Mao Sakon Nakhon Club, etc.

2. Guidelines for knowledge management on supply chains of Mao's route

Management of Mao in Sakon Nakhon province is under supervision of Mak Mao Sakon Nakhon Club. Mao is the only plant that is managed by a club like this. The club focuses on downstream management in order to upgrade Mao to be quality goods that receives a certified GI symbol. Currently, three factories in Sakon Nakhon province have been granted permission to use a GI symbol, namely Wannawong Fruit Wine, Phu Phan Mao Juice Factory, and Phu Phan Drinks Factory. Receiving the GI symbol is effective in lifting the level of Mao products to become premium products that are ready for international markets. The GI symbol also increases the price of Mao, leading to higher income of farmers, buyers, and processing factories. Therefore, the attempt to push Mao products to receive GI symbol is an approach to guarantee quality of Mo products and allow them to be sold at a higher price. For success of this operation in both terms of quantity and quality, four "Mao chains" need to be developed. These chains are connected together and have joints that allow each stakeholder to share benefits fairly. Each chain needs to be viewed from the same angle and toward the same goal. Approaches for developing these chains are as follows.

2.1 Chain No. 1: Mao planting

Knowledge management in the first chain, Mao planting, is upstream knowledge management. The objective is to produce sufficient quantity of Mao for processing with these following solutions.

2.1.1 Increasing Mao planting area. Production of fresh Mao fruits is currently insufficient for being processed into products. This problem contradicts with the high market demand

on Mao. Therefore, planting area of Mao has to be increased. In addition, zoning should be applied in order to grow a proper variety of Mao in each zone.

2.1.2 Risk reduction. In a case that the market has insufficient fresh Mao for processing, a Mao processing factory needs to have its own Mao orchard, and should have some farmer members to supply Mao fruits to the factory.

2.1.3 Data recording system. Mao farmers usually have a disadvantage regarding data recording. To develop Mao business, data need to be recorded in detail and as completely as possible. A good data recording system is helpful for reverse checking, yield analysis, and market demand analysis, etc.

2.1.4 Mao varieties conservation. Utilization of Mao must go together with measures to conserve Mao varieties. Habitats of different varieties of Mao should be developed into Mao learning sources, conservation sources, or community biodiversity banks.

2.2 Chain No. 2: Mao processing

Knowledge management in the second chain, Mao processing, is midstream knowledge management. The objective is to process or develop various Mao products efficiently, which can be achieved with these following approaches.

2.2.1 Development of innovative Mao products. These products may include sugar-free Mao juice (Mao zero). For example, 100% Mao juice is considered as Mao zero because it contains neither sugar nor water. A quantity of 500 cc of 100% Mao juice can be sold at a price as high as 100 baht. If this product receives a GI certificate, its price may be increased to as high as 500 baht a bottle. Without developing new products, Mao market may be stagnant or stop expanding. Additional products from Mao may include Mao soap, Mao facial cream, Mao jelly, Mao capsules, etc. These products require supportive research.

2.2.2 The Thailand 4.0 campaign has a focus on creative economy, which relies on developing local wisdom into quality products with an outstanding story for selling. For example, with pH lower than 4.5, Mao is a lot more difficult to be fermented than other fruits. Another story is that, as grown near Phu Phek Pagoda that is located on the longitude perpendicular to Phu Phan Mountains, Mao here receives daylight for longer time, resulting in higher nutrients. Another interesting story is that genuine Mao drinks will cause the tongue to become black. That means, if the tongue does not turn black after drinking, that drink is fake Mao.

2.2.3 Quality of Mao products. Mao products can be maintained by means of internal audit and by pushing Mao factories to receive a GI symbol. Mak Mao Sakon Nakhon Club has an objective to make 8 factories receive GI certificates (including the 3 factories that have already obtained GI symbol). An internal audit manual may be used as a guideline for this operation.

2.2.4 Coaching system. In order to develop other groups of Mao processing entrepreneurs, a coaching system is required. For example, to obtain GI certificates for new groups, a group that has received a GI symbol must act as a coach for other groups.

2.3 Chain No. 3: Mao marketing

Knowledge management in the third chain, Mao marketing, is downstream knowledge management that can be done with these approaches.

2.3.1 Marketing strategies. In order to succeed in the market of digital economy era, a great variety of marketing strategies have to be developed. Examples of such strategies include creating networks, online selling, improving packages for attractiveness, and expanding the Mao market to overseas, which requires English labeling on the packages. In addition, Mao market may be divided into 3 levels namely a premium market, where the sale quantity is low but the price is high, a niche market, with special products for specific groups of customers, and a mass market for selling products to consumers in general at a low price. Therefore, choosing an appropriate market for each Mao product is important. For example, 100% Mao juice is suitable to be sold to only a premium market and a niche market.

2.3.2 Utilization of information technology (IT). IT may be used for printing barcodes on labels or packages of Mao products. This will allow a barcode reading device to display data of that Mao product instantly, such as data about the manufacturer, nutrition facts, etc.

2.3.3 Consideration on benefits of consumers. For sustainability of Mao business, benefits of consumers have to be considered. These include values to be received from the Mao products and their fair prices.

2.3.4 Mao-loving mind. To be successful in the business, Mao farmers need to love Mao and prepare successors to continue their ideology. Besides, they need to make consumers impressed in Mao. A solution for this is to let consumers try practicing some activities related to Mao production, such as harvesting Mao, sorting ripe Mao fruits, etc.

2.4 Chain No. 4: The academic sector

Knowledge management in the fourth chain involves with the academic sector or a governmental sector by acquiring cooperation or support from public organizations in conducting research about Mao, Mao planting, Mao processing, and Mao marketing. These issues of research are needed in order to support Mao development or to answer questions from consumers. For example, when consumers have a question about crystals found in 100% Mao juice, the entrepreneur must be able to explain that those are Mao crystals, not glass, and not harmful.

According to the items of knowledge discussed above, a pattern of knowledge management on supply chains of Mao's route can be summarized. These components of knowledge management must be operated simultaneously and continuously in order to originate learning, knowledge utilization,

and knowledge enhancement. The 4 chains of Mao, namely Mao planting, Mao processing, Mao marketing, and the academic sector, have to be driven with the knowledge management process as shown in this following diagram.

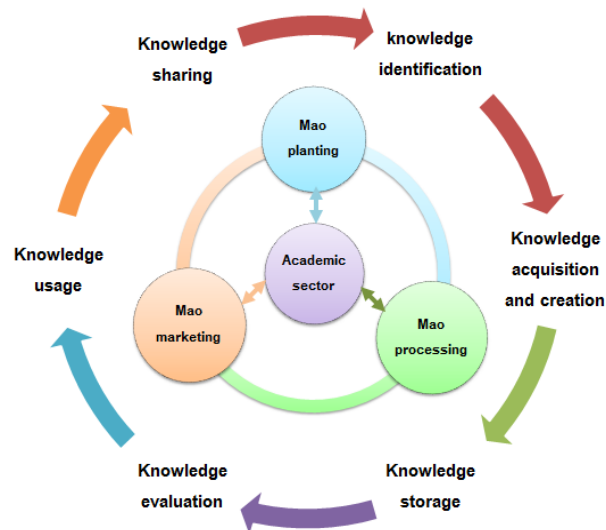

Figure 1 Model of the knowledge management on supply chains of Mao's route

Conclusion and Discussion

The knowledge management on supply chains of Mao's route consists of 4 chains namely Mao planting, Mao processing, Mao marketing, and the academic/governmental sector. All these chains have to be managed for success of the operation in terms of both quantity and quality. Strategies for the management include increasing Mao planting areas, zoning areas that are suitable for growing each variety of Mao, using a data recording system, developing Mao orchards to be learning sources and conservation sources of Mao breeds, inventing new products such as Mao zero, Mao soap, Mao facial cream, Mao jelly, Mao capsules, etc. Additional helpful strategies are creating interesting stories to support the sale of Mao products, maintaining quality of Mao products, having a coaching system, developing marketing strategies such as package improvement, online sale, English labeling on packages, and network creation. Another interesting marketing strategy is to categorize markets that are suitable for Mao products into premium market, niche market, and mass market. Information technology can be applied by placing barcodes on the packages. Finally, Mao entrepreneurs and Mao farmers must consider benefits of consumers and perform their work with a Mao-loving mind. Kuljittiwirach (2012) states that knowledge management leads to collection of knowledge data, origination of knowledge-exchanging networks, skills in developing products that

meet the market demand, increased income and strength of the group members. Therefore, for continuity of learning, knowledge utilization, and knowledge enhancement in all four chains of the knowledge management on supply chains of Mao's route, an efficient knowledge management process is required. This process must involve the knowledge identification, knowledge acquisition and creation, knowledge storage, Knowledge evaluation, Knowledge usage, and knowledge sharing. Prasertchai (2017) also expresses that knowledge management is a process of using and creating knowledge simultaneously by focusing on knowledge attached closely to the work and enhancing it via collaborative management of members who will then learn continuously. To generate and enhance value to the knowledge, it must be processed in all three dimensions namely research dimension, innovation dimension, and knowledge management dimension that are constantly changing and adapting. Liebowitz (1999) explains that a knowledge management process reveals procedures of knowledge management, from the beginning to the end, in maximizing benefits of knowledge toward the work. This process requires collecting and organizing knowledge, experience, and skills systematically. Nevertheless, knowledge management puts an emphasis on achievements rather than procedures; i.e. it is unnecessary to complete all procedures, depending on readiness of the operation.

Suggestions

1. One problem is the production of fresh Mao fruits is currently insufficient for being processed into products. Therefore, research should be conducted to determine appropriate areas for each variety of Mao that will allow effective administration on Mao production and ensure sufficiency of raw materials for Mao processing.

2. Training courses on Mao growing for local communities should be developed in order to transfer Mao planting knowledge to the next generation and expand the base of Mao growing.

References

- Chantavanich, S. (2010). *Qualitative Research Methodology*. (18th ed. revises). Bangkok, Thailand: Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Kuljittiwirach, S. (2012). *Knowledge Management of Indigo Dye Cloth Weaving in Ban Non Sa-at, NaNgua Sub-District, Nawa District, Nakhon Phanom Province*. Master Thesis, M.S. in Agricultural Extension and Development, Khon Kaen University, Thailand. [In Thai]
- Liebowitz, J. (Ed.). (1999). *Knowledge Management Handbook*. London: CRC Press.

- Naksawad, K. (2013). *Announcement of Mak Mao Sakonnakhon Club entitled: Specification on buying/selling prices of Mak Mao fruits for the production season of 2013*. Sakon Nakhon province: Mak Mao Sakon Nakhon Club. (photocopied). [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). *the Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012-2016)*. Bangkok, Thailand: NESDB. [In Thai]
- Pranakorn, R., Sakunkoo, S. & Somboon, K. (Eds.). (2006). *Summary of Work Results the 5th Mak Mao Day Festival in Sakon Nakhon province*. Sakon Nakhon province: Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan Sakon Nakhon Campus. [In Thai]
- Prasertchai, A. (2017). *Knowledge management, research and innovation*. Retrieved June 9, 2017, from <http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/book541/km.html> [In Thai]
- Somboon, K. (2006). Processed products from Mao: Goods from Sakon Nakhon Province with Potential for Development. In Ratreer Pranakorn, Sudarat Sakunkoo, & Kannika Somboon (Eds.), *Summary of Work Results the 5th Mak Mao Day Festival in Sakon Nakhon province* (pp. 7-10). Sakon Nakhon province: Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan Sakon Nakhon Campus. [In Thai]

บทวิจารณ์หนังสือ

Book review

โดย สุภาณี เลิศจิระประเสริฐ¹

Supanee Lertjiraprasert

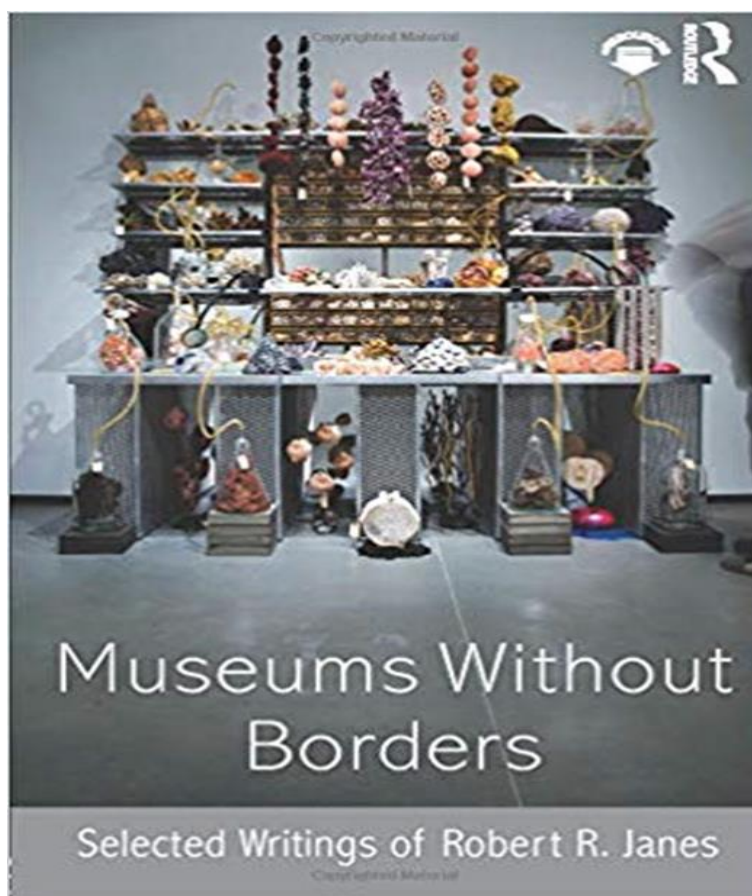
Janes, Robert R. Museums Without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes.

London : Routledge, 2016. 411 pp. ISBN 978-1-138-90637-2

บทคัดย่อ

หนังสือเล่มนี้ เป็นการรวมงานเขียนของ Robert R. Janes นักปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์ ชาวแคนาดาที่มีประสบการณ์ยาวนานกว่า 40 ปี เฝ้ามองงานพิพิธภัณฑ์และสังเกตว่าพิพิธภัณฑ์มีบทบาทต่อสังคมในวงกว้างมากกว่ารูปแบบความหมายเดิมที่คนส่วนใหญ่เคยนึกถึง Janes (ผู้เขียน) ต้องการจะสร้างพิพิธภัณฑ์ให้เกิดความบริสุทธิ์โปร่งใสที่สุด ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างดีเยี่ยม งานเขียนของเขาเหมาะแก่นักวิชาการ นักปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์เป็นที่สุด ซึ่งให้เห็นวิวัฒนาการของการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และนำมาซึ่งแนวทางให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่หนังสือเล่มนี้เน้นความสำคัญ (ประสบการณ์การทำงาน ปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์) หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) Others voices : Indigenous peoples เป็น แบบฝึกปฏิบัติ (Practices) กรณีศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ต่างๆ 2) Creative Destruction : managing change ศึกษาการบริหารความเปลี่ยนแปลง 3) Social Responsibility พิพิธภัณฑ์กับบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม และ 4) ช่วงเวลาอันตราย : กิจกรรมและจริยธรรม เขาได้อธิบายให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันและอนาคตมีบทบาทกว้างขวางในสังคมมากกว่าพิพิธภัณฑ์รูปแบบดั้งเดิม ประเด็นต่างๆในหนังสือได้จัดประปรายให้ผู้่านคิดวิเคราะห์ตาม ด้วยการตั้งคำถามพื้นฐานว่า ทำไมพิพิธภัณฑ์จึงยังคงมีอยู่และพิพิธภัณฑ์ในความหมายของเอกลักษณ์ชุมชนและวิถีชีวิตในอนาคตจะเป็นเช่นไร

¹ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ อีเมล supaneesert@gmail.com

เนื้อหาของหนังสือ

บทนำ

Robert R. Janes อาศัยอยู่ที่เมืองอัลเบอร์ตา (Alberta) ประเทศแคนาดา เป็นนักวิชาการที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์มากกว่าสี่สิบปี ทั้งในฐานะที่ปรึกษาระดับสูง หัวหน้าทีมบริหารกองบรรณาธิการ นักโบราณคดี อาจารย์มหาวิทยาลัย อาสาสมัคร และตลอดจนผู้อุปถัมภ์และบริจาคเพื่อการกุศล ปี 1990 เขาเคยรับผิดชอบงานด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ (museum management) ที่มหาวิทยาลัยเลซสเตอร์

งานของ Janes ทรงอิทธิพลทางความคิดด้านการทำวิจัยและภาคปฏิบัติ ความคิดสร้างสรรค์ในการเขียน ล้วนมาจากประสบการณ์ของเขา และได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการทางด้านพิพิธภัณฑ์ และสาขาวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน วัฒนธรรม การเมือง และสหวิทยาการ งานของเขามีศักยภาพที่ทำนาย Janes กลายเป็น protagonist ที่ทั้งเลซสเตอร์และแคนาดา

หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

- 1) Others voices : Indigenous peoples เป็น แบบฝึกปฏิบัติ (Practices) เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทางเหนือของแคนาดา ความแตกต่างของคน พัฒนาทางมุมมอง

พิพิธภัณฑ์ที่เป็นอุดมคติทางความคิด และการปฏิบัติ

กรณีศึกษาที่ Glenbow Museum ในประเทศแคนาดา

พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล

2) Creative Destruction : managing change ศึกษาการบริหารความเปลี่ยนแปลง

กรณีศึกษา ของ Glenbow Museum

3) Social Responsibility พิพิธภัณฑ์กับบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม

สิ่งที่สังคม ชุมชน ต้องการจากพิพิธภัณฑ์ในอนาคต

พิพิธภัณฑ์และความเป็นชุมชนของสังคม

การทบทวนบทบาทของพิพิธภัณฑ์ในโลกปัจจุบัน

4) ช่วงเวลาอันตราย : กิจกรรมและจริยธรรม

การทดลองภาวะผู้นำ

Paradox 1997 and 2012 ช่วงเวลาที่ท้าทายจริยธรรมกับภาวะผู้นำ

หนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือน body of work ในชีวิตการทำงานมากกว่า 39 ปี ของ Robert R. Janes ในฐานะนักวิชาการ ประสบการณ์ของการได้อยู่ในฐานะผู้อำนวยการมิวเซียม หัวหน้าภัณฑารักษ์ นักโบราณคดี นักเขียน บรรณาธิการ ที่ปรึกษา ครู อาจารย์ อาสาสมัคร และผู้บริจาค จากงานเขียนที่เหมาะสมจะก่อรูปก่อร่าง เพื่อที่จะค้นพบว่า Janes ใช้สหวิทยาการ รวมศาสตร์ด้านมานุษยวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ และการจัดการทฤษฎี ในฐานะนักวิชาการด้านการปฏิบัติ ได้ตั้งคำถามถึงความรู้ตามรูปแบบดั้งเดิมที่เป็น mainstream ของการปฏิบัติการ ซึ่งมีทั้งวิทยาการภายในด้านความเป็น asset ของพิพิธภัณฑ์ สามารถที่จะนำไปประเมิน หรือตั้งสมมติฐาน ความเชื่อ และความเคยชินต่อการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน

การรับคำวิจารณ์ นั้นหมายถึง คนๆ หนึ่งไม่สามารถซ่อนหรือหลบที่จะไม่ทำตามแนวทางปฏิบัติทางวินัยในวิชาชีพ เพื่อยังคงเป็นภูมิการพิจารณา ในการที่จะเพิ่มคุณค่าของ Museum ในฐานะสถาบันทางสังคม Janes ถูกเลือกให้เผชิญกับการเมืองที่รายล้อมงานพิพิธภัณฑ์ กลายเป็นนักกิจกรรม ซึ่งเขาไม่อายและไม่ลังเลที่จะทำเลย รายละเอียดจะปรากฏใน Part ที่ 4 ของหนังสือเล่มนี้ ที่ชี้ให้เห็นถึงงานกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่ยิ่งใหญ่เหนือสิ่งที่คุณค่าหรือสถาบันจะได้รับ Janes ใช้การวิจารณ์ (critics) และความเป็นนักกิจกรรม (Activist) บรรยายถึงมุมมองของเขาต่อเพื่อนร่วมงาน ที่มีเขาเป็นต้นแบบในการตัดสินใจทำงานด้วยกันเกี่ยวกับการให้ความเห็นเรื่องพิพิธภัณฑ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เหมือนกับ Janes ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเห็น ผ่านการสนทนาในหมู่นักงานพิพิธภัณฑ์ว่า แนวโน้มนั้นควรเป็นเช่นไร

ชื่อเรื่องของหนังสือเล่มนี้ได้รับแรงบันดาลใจจาก Médicines Sans Frontières (MSF) หรือ Doctors without Borders MSF ซึ่งเป็นองค์กรด้านการศึกษาค้นคว้าที่ช่วยเหลือทางด้านการบริการสาธารณสุขฉุกเฉิน มีที่ทำการใน 70 ประเทศ โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ใน 19 ประเทศทั่วโลก มีลักษณะการบริหารจัดการที่เป็นอิสระจากการเมือง เศรษฐกิจ และอิทธิพลที่ปราศจากการแทรกแซงด้วยองค์กรศาสนา จุดมุ่งหมายสูงสุดคือ การรักษามวลมนุษยชาติที่ได้รับความทุกข์จากการเจ็บป่วย Janes พบว่า MSF เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า

เรื่องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานและการบริการทางการแพทย์ อาจใช้แนวคิดเดียวกันได้ เขามองเห็นว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑสถานในการเป็นผู้ช่วยให้มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การดูแลรักษา หรือการคำนึงถึงอนาคตของพวกเขาเหล่านี้ เป็นไปเพื่อคนในชุมชนโดยแท้ สิ่งเหล่านั้นสามารถกระตุ้นการใส่ใจได้โดยแท้จริง จากความร่วมมือด้วยประเด็นความร่วมมือและการตระหนักถึงสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ไอดีเรื่อง “borders” เป็นคำที่มีนัยยะคล้ายกันกับเรื่อง “ความจำกัดและสิ่งที่เหนี่ยวรั้ง ยึดถ่วง (limitation and restraint)” ขณะเดียวกันมันก็อาจให้ภาพลวงตาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลง (ซึ่งอาจไม่มีอยู่จริง) และ Borders คือ ความจำกัดในทางความคิด เช่น ความเคยชินในแบบแผนเดิม ๆ การทำงานวิชาชีพในแบบเดิม ๆ สมมติฐานเดิม ๆ ดังนั้นคำว่า Borders จึงอาจหมายถึงความจำกัดของการปฏิบัติทางวิชาชีพ สมมติฐาน และประเพณีที่ปฏิบัติ

Borders เป็นขอบเขตของความกลัวและเชื่องช้า และการปกปิดที่จะไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น รวมถึงการสะท้อนกลับทางความคิดหรือการเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ ตลอดจนการปฏิเสธการทดลองปฏิบัติ

Janes เชิญชวนให้ผู้อ่านแปลงคำปฏิญาณของตน ปฏิญาณในโลกที่ซับซ้อนของพิพิธภัณฑสถาน ไอดีที่พิพิธภัณฑสถานมีบทบาทที่หลากหลายในสังคม Janes เข้าถึงงานของเขาด้วยจิตวิญญาณที่ลึกซึ้งในงานว่า ทำให้เราเห็นได้ว่า พพิธภัณฑสถาน ยังคงมีความคงอยู่อย่างมีเอกลักษณ์ในชุมชน

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงขึ้น ที่ Glenbow Museum ว่า ได้เกิดการตั้งคำถามขึ้นว่า “ถ้าพิพิธภัณฑสถานไม่มีอีกต่อไป เรายังจะ reinvent หรือไม่ ?”

คำถามที่ Janes กำหนดไว้ คือ 1) พพิธภัณฑสถานได้ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่หรือไม่ 2) อะไรคือประโยชน์เหล่านั้น 3) และงานส่วนใหญ่ของพิพิธภัณฑสถานได้ถูกใช้ให้เกิดประโยชน์ 4) พพิธภัณฑสถานสามารถดำรงตนเป็นกลางได้หรือไม่ 5) มีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้สาธารณชนไว้วางใจพิพิธภัณฑสถาน คำถามเหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่ท้าทายคนทำงานพิพิธภัณฑสถาน

การตั้งสมมติฐานของ Janes เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานในโลกนี้ เขาได้ตั้งสมมติฐานทางความคิด เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานไว้หลายประเด็น ที่น่าสนใจทีเดียว สมมติฐาน (Assumption) ในนิยามของ Janes คือ เป็นสถานะจริงที่ปราศจากการหาข้อพิสูจน์ และเป็นการดีที่สุดที่จะให้ทุกคนร่วมกันหาคำตอบ

สมมติฐานที่ 1

พิพิธภัณฑสถานในโลกนี้โดยตัวมันเองมีศักยภาพที่เข้าถึงความเป็นความอิสระมากที่สุดและมีสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้ไม่มีข้อจำกัดตราบเท่าที่มีการบริหารได้ลุล่วงเป็นอย่างดี อาจจะมีน้อยแห่งที่เสนอโอกาสสำหรับความคิด เลือกลง และไปในทิศทางที่เน้นการสร้างคามพึงพอใจส่วนบุคคลและความเจริญเติบโตด้วยเป้าประสงค์ตรงข้ามกับพิพิธภัณฑสถานเอกชนที่มีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อการผลิต ในทางที่ตรงกันข้ามกับภาครัฐ พพิธภัณฑสถานไม่ได้ถูกจัดให้เป็นหน่วยงานที่ต้องบริหารตามนโยบายรัฐ มีบริษัทเอกชนที่เข้ามาดำเนินกิจการ ข้อดี ทำให้มีสภาพคล่องทางการเงินดี พนักงานมีความรู้สึกลดภัย มีงานทำแน่นอน มีเพื่อนร่วมงาน ทำงานเพื่อแรงจูงใจที่รู้ว่าตนเองได้รับผลตอบแทนที่แน่นอน แต่ไม่เสมอไปในทุกพิพิธภัณฑสถาน เพราะแต่ละแห่ง สภาพแวดล้อมการทำงานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาการมองและการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ช่วยเราในการตั้งคำถามที่ยาก รู้สึกอึดอัดใจ ไม่สบายใจ กับตัวเอง คนทำงาน พิพิธภัณฑ์ และสถาบันสังคม และสมมติฐานข้อนี้คือวัตถุประสงค์สำคัญของหนังสือเล่มนี้ ที่เน้นว่า “Self critical and courageous leadership irrespective of the sector”

Janes ตั้งคำถามว่า “What how why of museum work” นั่นคือ พิพิธภัณฑ์กำลังทำอะไรอย่างไร และทำไม

Janes เชิญชวนผู้อ่านให้แชร์คำถาม โดยหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะกลายเป็นคำถามทางวิชาการที่จะเปิดประเด็นและปัญหาที่เกินกว่าที่สมมติฐานได้ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3

การเรียนรู้อนาคตเป็นสิ่งที่ไม่มีใครคาดรู้อีก่อน ถ้าพนักงานและบอร์ดไม่สามารถรู้ได้ว่า พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการไปในทิศทางใด ทุกคนจะพัฒนาตนเองให้สอดคล้องได้อย่างไร ดังนั้นทุกคนต้องตั้งคำถามกับทุกสิ่ง generate แนวทางใหม่ และความคิดเห็นใหม่จากการลงมือสู่การอภิปรายและสนทนากัน

แบบแผนการปฏิบัติเดิมอาจเป็นแนวทางในการทำงานประจำ แต่การพิพิธภัณฑ์ในอนาคตต้องการความสามารถในแบบสร้างสรรค์ (Create) ประดิษฐ์ (Invent) and ค้นพบ (discover) อนาคตสำหรับพวกเขาเอง อาจมีความตึงเครียดระหว่างการเปลี่ยนแปลง แต่จะเป็นสิ่งที่นำไปสู่จุดประสงค์ที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิมได้

สมมติฐานที่ 4 พิพิธภัณฑ์ขาดความเท่าเทียมในสังคม

Neil Postman นักวิชาการและนักเขียนด้านวัฒนธรรม ได้ตั้งข้อสังเกตว่า วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ เพื่อจัดหาและตอบคำถามพื้นฐาน เช่น “อะไรคือความหมายของมนุษย์” รัฐบาลก็ไม่ได้เอื้ออำนวยให้มีการรับรอง ให้เกิดการทำธุรกิจ ให้มีประสิทธิภาพในเชิงการสร้างผลกำไร และมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ก็ดำเนินการให้สอดคล้องกับชุมชนที่ตั้งอยู่ ตัวพิพิธภัณฑ์ มีลักษณะโดดเด่นต่างจากสถาบันอื่น และมีคุณลักษณะเฉพาะ เป็นสถาบันสังคมที่ทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์โดดเด่น และก็ไม่มีอะไรที่สามารถมาแทนที่ได้

สมมติฐานที่ 5 พิพิธภัณฑ์ไม่ควรหยุดอยู่กับที่

มีพิพิธภัณฑ์ที่ดื้อแพ่งจำนวนมาก มีหลายสาเหตุที่เป็นเช่นนั้น ความรับผิดชอบใน Collections และตำแหน่งในสังคม ทำให้เกิดการยึดตัวตนแน่นิ่งในองค์กร ระหว่างที่คุณค่าของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียที่เปลี่ยนแปลง มันก็ทำให้การดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์กระทบตามไปด้วย

สมมติฐานที่ 6 ทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการทำให้ประสบผลสำเร็จ ต้องเร่งทำให้สำเร็จอย่างรวดเร็ว

การเตรียมพร้อมที่ดี จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปโดยง่าย เพราะจะมีเงินงบประมาณ กำลังคน เทคโนโลยี การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ

พิพิธภัณฑ์มีขีดความสามารถที่จะทำงานได้อย่างชาญฉลาด แม้จะมีข้อจำกัดด้านการเงิน แต่ก็สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และงบประมาณที่พอเพียง ส่วนใหญ่คนทำงานพิพิธภัณฑ์จะรู้โดยสัญชาตญาณว่าเงินไม่ใช่สิ่งจำเป็นทั้งหมด

บทส่งท้าย

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า พิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของสังคมแห่งอารยะ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม โดยไร้อคติ (bias) ผู้เขียนได้ทิ้งท้ายไว้ว่า หนังสือเล่มนี้ อย่างน้อยที่สุดจะเป็นประโยชน์ต่อนักปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์ และประโยชน์มากกว่านั้น คือการกระตุ้นเตือนให้นักวิชาการและผู้บริหารได้เตรียมพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งจะมีผลกระทบสำคัญต่อการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ในอนาคตอันใกล้

รายการอ้างอิง

Janes, Robert R. (2016). *Museums Without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes*. London : Routledge. 411 pp.

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์ใน

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความปริทัศน์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาบทความที่จะได้รับลงพิมพ์ ต้องผ่านการอ่านและประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

- ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษขนาด A4 ใช้ตัวอักษรแบบ Browallia New 15
- ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความ ประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน พร้อมตำแหน่ง วุฒิการศึกษา สถานที่ทำงาน และอีเมล (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำ และคำสำคัญ 3-5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- เนื้อเรื่อง บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง บทความปริทัศน์ ประกอบด้วย บทนำ หัวข้อเนื้อหาที่น่าสนใจ บทวิเคราะห์สังเคราะห์ทางวิชาการตามประเด็นของเรื่องที่จะเขียน บทสรุปและข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงตามรูปแบบ APA ฉบับล่าสุด แต่ละรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหา จะต้องมียารายการอ้างอิงที่สมบูรณ์ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง หรือบรรณานุกรมท้ายบทความ

ทุกบทความ ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ รายการอ้างอิงทุกรายการทั้งในเนื้อเรื่องและท้ายบทความ ต้องเขียนเป็นภาษาอังกฤษ หากเอกสารที่ใช้อ้างอิงเป็นภาษาไทย ต้องแปลหรือทับศัพท์แบบถอดอักษร (Transliterate) และให้ระบุท้ายรายการว่า [In Thai]

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้

ตัวอย่าง

Maxwell (2013) ... หรือ ... (Maxwell, 2013)

Agosto & Hughes-Hassell (2005) ... หรือ ... (Agosto & Hughes-Hassell, 2005)

Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong (2013) ... หรือ ... (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013)

Browne et al. (2015) ... หรือ ... (Browne et al., 2015)

University of Technology, Sydney (2015) หรือ (University of Technology, Sydney, 2015)

รายการอ้างอิง ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ใช้รูปแบบการลงรายการตามระบบ APA ฉบับล่าสุด

ตัวอย่าง

- หนังสือ

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and serials cataloguing*. London: Facet Publishing.

Wipawin, N., & Premkamolnetr, N. (2008). *Library innovation and knowledge management*.

Bangkok: CAT Solutions. [In Thai]

- บทความวารสาร

Sacchanand, C. (2015). **Internationalization of library and information science education in Thailand**. *TLA Research Journal*, 8(2), 1-19. [In Thai]

Tuamsuk, K., Kwiecien, K., & Sarawanawong, J. (2013). A university library management

model for students' learning support. *International Information & Library Review*, 45,

94-107.

- เอกสารการประชุมวิชาการ

Sturges, P., & Gasting, A. (2013). The information literate brain. In S. Kurbanoglu, et al.

(Eds.), *Worldwide commonalities and challenges in information literacy research and practice* (pp. 31-40), European Conference on Information Literacy, Istanbul, Turkey.

- บทความหรือบทในหนังสือ

Browne, M., Plovnick, C., Palmer, C., & Caldwell, R. (2015). Framing a topic for library research. In P. Bravender, H. McClure, and G. Schaub (Eds.), *Teaching information literacy threshold concepts: lesson plans for librarians* (pp. 45-53), Chicago, IL: ACRL.

- วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์

Leenaraj, B., & Tuamsuk, K. (2012). *Research support services model for Thai research University libraries* (Doctoral Dissertation, Ph.D. in Information Studies, Khon Kaen University, Thailand). [In Thai]

- เอกสารจากเว็บไซต์

University of Technology, Sydney. Center for Local Government. (2015). Regional library management models. Summary paper prepared for the State Library of NSW. Retrieved May 13, 2015, from https://www.sl.nsw.gov.au/sites/default/files/regional_library_models_report.pdf

การส่งต้นฉบับ

ส่งไฟล์ต้นฉบับบทความ (Submission) ทางออนไลน์ ที่เว็บไซต์วารสารระบบ ThaiJO ของ TCI

https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

หรือส่งอีเมลมายังบรรณาธิการ malivan@rsu.ac.th

สำนักงานวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น

เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

Requirements for Manuscript Submission To Publish in TLA Research Journal

Contribution:

Contributions can be research article or review article in library and information science, information technology, and related fields. All articles are considered for publication in **TLA Research Journal** with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted to any other journals. The article can be in Thai or English. All articles are reviewed evaluated by specialists in the topics and must be approved by editorial board before accepted for publication.

Manuscripts:

- The manuscripts of article should be longer than 15 pages A4, Font Browallia New 15
- The article should include with the following components:
 - Title of the article, author's name(s) and their affiliations (educational degree, professional title or position, name of organization, e-mail address) in both Thai and English.
 - Abstract, no longer than 200 words, and a maximum of 5 keywords in both Thai and English.
 - Contents of the article should include: For **Research Article** - Introduction, Methodology, Results, Conclusions, Discussion, Recommendations and References; For **Review Article** - Introduction, Topics that present the analysis and synthesis of the academic issues of the paper, Conclusions, Recommendations and References.

Citations and References:

APA style, latest edition requires both in-text citations and a reference list. Each reference cited in text must have an alphabetical reference list at the end of the article.

Citing References in Text. This journal uses the author-date method of citation; that is the name or surname of author(s) and the year of publication are inserted in the text at the appropriate point. If the name of the author appears as part of narrative, cite only the year of publication in parentheses. Otherwise, place both the name and the year, separated by a comma in parentheses. The page number(s) may be cited as a specific part of a source.

Examples of in-text citation:

Maxwell (2013) ... OR ... (Maxwell, 2013)

Agosto & Hughes-Hassell (2005) ... OR ... (Agosto & Hughes-Hassell, 2005)

Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong (2013) ... OR ... (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013)

Browne et al. (2015) ... OR ... (Browne et al., 2015)

University of Technology, Sydney (2015) OR (University of Technology, Sydney, 2015)

Reference List. All the works cited in text must be listed alphabetically at the end of the article. APA style, latest edition is used for writing of the references.

Examples of reference writing:

● **Books**

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and serials cataloguing*. London: Facet Publishing.

Wipawin, N., & Premkamolnetr, N. (2008). *Library innovation and knowledge management*. Bangkok: CAT Solutions. [In Thai]

● **Journal article**

Sacchanand, C. (2015). **Internationalization of library and information science education in Thailand**. *TLA Research Journal*, 8(2), 1-19. [In Thai]

Tuamsuk, K., Kwiecien, K., & Sarawanawong, J. (2013). A university library management model for students' learning support. *International Information & Library Review*, 45, 94-107.

● **Paper in conference proceedings**

Sturges, P., & Gasteringer, A. (2013). The information literate brain. In S. Kurbanoğlu, et al.

(Eds.), *Worldwide commonalities and challenges in information literacy research and practice* (pp. 31-40), European Conference on Information Literacy, Istanbul, Turkey.

- **Article in book or book chapter**

Browne, M., Plovnick, C., Palmer, C., & Caldwell, R. (2015). Framing a topic for library research. In P. Bravender, H. McClure, and G. Schaub (Eds.), *Teaching information literacy threshold concepts: lesson plans for librarians* (pp. 45-53), Chicago, IL: ACRL.

- **Thesis, dissertation**

Leenaraj, B., & Tuamsuk, K. (2012). *Research support services model for Thai research university libraries* (Doctoral Dissertation, Ph.D. in Information Studies, Khon Kaen University, Thailand). [In Thai]

- **Document from web**

University of Technology, Sydney. Center for Local Government. (2015). Regional library management models. Summary paper prepared for the State Library of NSW. Retrieved May 13, 2015, from https://www.sl.nsw.gov.au/sites/default/files/regional_library_models_report.pdf

Submission of the Manuscript:

Online submission at https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

or e-mail to the editor : malivan@rsu.ac.th

Editorial Office:

All correspondences should be submitted to:

Thai Library Association

1346 Arkarn Songkrua Road 5,

Klongchan, Bangkok,

Bangkok 10240

Tel. 0-2734-9022-3; Fax. 0-2734-9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (พ.ศ. 2561–2562)

1.	ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์	นายกสมาคม
2.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุขุม เฉลยทรัพย์	อุปนายก
3.	ศาสตราจารย์สุวคนธ์ศิริวงศ์วรวัฒน์	อุปนายก
4.	นางสาวสุจิตรา สุภาพ	กรรมการและเลขานุการ
5.	ดร.ชมภูณัฐ สุนทรนนท์	กรรมการและเลขานุการ
6.	นางดาวรัตน์แท่นรัตน์	กรรมการและเลขานุการ
7.	รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ หาญพล	กรรมการและเหรัญญิก
8.	นางสาวเอมอร ดันเถียร	กรรมการและเหรัญญิก
9.	รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	กรรมการและประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ
10.	นางสาวรุ่งทิพย์ห่อโนทยาน	กรรมการและประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ
11.	นางสาวปรียาพร ฤกษ์พันธ์	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
13.	นางนภาลักษณ์ ทองปั้น	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
14.	นางสาวพินทิมา เลิศสมบูรณ์	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
15.	นางกมลชนก คชทรัพย์	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
16.	รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน	กรรมการและประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ
17.	นางจิรายุ ดาศรี	กรรมการและประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ
18.	นางสุภาพร สมจิตต์	กรรมการและประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ
17.	ดร.จุฑาภา วิทยาอุทมิกุล	กรรมการและประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
18.	ดร.ศิริกาญจน์ โพธิ์เขียว	กรรมการและประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
19.	ดร.ประจักษ์พัฒนานุสิทธิ์	กรรมการและประธานแผนกพิเศษสัมพันธ์
20.	นางสาวพูลสุข ปรีวัตรวรวิชัย	กรรมการและประธานแผนกพิเศษสัมพันธ์
21.	ดร.นฤมล รื่นไวย	กรรมการและประธานแผนกประชาสัมพันธ์
22.	นางอังสนา เกติบุญส่ง	กรรมการและประธานแผนกประชาสัมพันธ์
25.	นางสาวกนกอร ศักดาเดช	กรรมการและประธานแผนกหาทุน
26.	นางนัยรัตน์ กล้าวิเศษ	กรรมการและประธานแผนกหาทุน
27.	นางสาวกรรณกาญจน์ถนอมพล	กรรมการและปฏิคม
28.	นางกิงแก้ว อ่วมศรี	กรรมการและปฏิคม
29.	นางสาวไข่มุก เหล่าสุนทร	กรรมการและปฏิคม
29.	นางสาวเนาวรัตน์ ปัญญางาม	กรรมการและนายทะเบียน
30.	นายยุทธนา ไอยราพรต	กรรมการและนายทะเบียน
31.	นางวีระวรรณ วรรณโท	กรรมการและบรรณารักษ์

The Thai Library Association

Under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn

Executive Board of the Thai Library Association (2017-2018)

1. Professor Dr. Chutima Sacchanand	President
2. Associate Professor Dr. Sukhum Chaleysub	Vice President
3. Sasarametee Suwakhon Siriwongworawat	Vice President
4. Ms.Suchit Suvaphab	Secretary
5. Dr.Chompoonuch Soonthornon	Secretary
6. Mrs.Dowrat Tanrat	Secretary
7. Associate Professor Dr. Tassana Hanpol	Treasurer
8. Ms.Aim-orn Tanthien	Treasurer
9. Associate Professor Dr. Kulthida Tuamsuk	Chairperson of Library Standards
10. Ms.Rungtip Hovanotayan	Chairperson of Library Standards
11. Ms.Preeyaporn Rerkpinai	Chairperson of Professional Development & Training
12. Mrs. Naparlai Tongpan	Chairperson of Professional Development & Training
13. Ms.Pintima Lertsomboon	Chairperson of Professional Development & Training
14. Mrs.Kamonchanok Kotchasap	Chairperson of Professional Development & Training
15. Associate Professor Dr.Namtip Wipawin	Chairperson of T.L.A. Bulletin & Academic Media
16. Mrs.Jirayu Dasri	Chairperson of T.L.A. Bulletin & Academic Media
17. Ms.Supaporn Somjit	Chairperson of T.L.A. Bulletin & Academic Media
18. Dr. Ruchareka Wittayawuttikul	Chairperson of Research & Development
19. Dr. Sirigarn Phokheaw	Chairperson of Research & Development
20. Dr.Prachark Wattananusit	Chairperson of Foreign Relations
21. Ms.Poolsook Priwatworawute	Chairperson of Foreign Relations
22. Dr.Narumol Ruenwai	Chairperson of Public Relations
23. Mrs.Angsana Kirdboonsong	Chairperson of Public Relations
24. Ms.Kanok-on Sakdadate	Chairperson of Fund Raising
25. Mrs.Naiyarat Klawisait	Chairperson of Fund Raising
26. Ms.Krongkarn Thanompol	Chairperson of Hospitality
27. Mrs.Kingkaew Aumsri	Chairperson of Hospitality
28. Ms.Kaimuk Laosunthara	Chairperson of Hospitality
29. Miss Nawarat Panyangam	Chairperson of Membership
30. Mr.Yuttana Aiyaraprote	Chairperson of Membership
31. Mrs.Weerawan Wanato	Librarian

ISSN 1906-0793

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

Editorial

Information Behavior of Indigenous Rice Philosopher Networks	1
Chokthumrong Chongchorhor	
Evaluation of Information Literacy Skills Among Undergraduate Students of Bunditpatanasilpa Institute	13
Laddawan Useangthong Wawta Techataweewan and Sasipimol Prapinongsakorn	
Development of Learning Source for Community Leaders to Support the Development in the 21st Century	29
Chollada Pongpattanyothin Kulsirin Aphiratvoradej Buranajit Kaewsrinmol Tachaya Wanabovorndej Kanyawan Kamnedsin and Waranya Kitiwongwattanachai	
Confirmation of the Success Evaluation Model of the Digital Library Information System Under the Universities	44
Wawta Techataweewan	
Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users	60
Jantima Kheokao Kanyarat Ubolwan Kitsanaporn Tipkanjanaraykha and Unya Plodpluang	
Guidelines for Knowledge Management on Supply Chains of Mao's Route	77
Pramote Laolapha Kannika Sombun Weerayut Srihanoo and Indhus Sributta	
Book Review	87
Museums without Borders : Selected Writings of Robert R. Janes	
Supanee Lertjiraprasert	